

**IDEOIDEN JALOSTAMINEN TYÖRYHMÄN
VUOROVAIKUTUKSESSA**

Inka Akkanen
Puheviestinnän pro gradu –tutkielma
kevät 2013
Viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty HUMANISTINEN	Laitos – Department VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä – Author Inka Akkanen	
Työn nimi – Title IDEOIDEN JALOSTAMINEN TYÖRYHMÄN VUOROVAIKUTUKSESSA	
Oppiaine – Subject Puheviestintä	Työn laji – Level Pro gradu –tutkielma
Aika – Month and year Kevät 2013	Sivumäärä – Number of pages 75
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tässä Pro gradu -työssä tutkittiin luovien ideoiden tuottamista ryhmän vuorovaikutuksessa. Tavoitteena oli kuvata, millaisia ovat puheenvuorot ehdotusten jalostamisprosessissa ja millaisiin vaiheisiin prosessin voi jakaa. Luovuutta käsiteltiin vaiheittaisena ilmiönä ja funktionaalista näkökulmasta, jolloin ryhmällä on vuorovaikutuksen tuotoksiin liittyvä tavoite. Luova idea käsitettiin uutena ja uniikkina, tehtävän kannalta käyttökelpoisena ehdotuksena. Ryhmän luovuus nähtiin yksilön luovuudesta poikkeavana ilmiönä, koska ideoiden oletettiin muodostuvan ryhmän vuorovaikutuksen myötä ryhmän yhteisiksi käsityksiksi ja jalostuneiksi ideoiksi. Ryhmän luovaa prosessia on tutkittu runsaasti, mutta tarkkaa tietoa vuorovaikutuksesta vaiheessa, jossa ryhmä tekee ehdotusten jalostamista, ei ole, tai tutkimustieto on hajanaista.</p> <p>Tutkimuksen aineisto kerättiin havainnoimalla neljä autenttisten työryhmien kokousta, joiden tavoitteena oli ideoiden tuottaminen. Aineisto jaettiin vuorovaikutuksen funktioiden mukaisiin kategorioihin vuorovaikutuksen prosessianalyysia (IPA) mukailleen, mutta aineistolähtöisesti. Aineistoa analysoitiin myös aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteita noudattaen.</p> <p>Ryhmän luovaan prosessiin liittyvä vuorovaikutus on ymmärryksen ja ystävällisyyden osoittamista, ideoiden tuottamista, mielipiteen ilmaisua, ehdotusten antamista, myötämielisyyden osoittamista, tiedon jakamista, ehdotuksen tuottamisen aktivointia ja idean jalostamista, eikä ideoiden jalostamisvaiheeseen liity suoraa ideoiden valintaa tai päätöksentekoa. Kokouksissa ilmeni myös työryhmän tehtävään liittymätöntä keskustelua. Eri vaiheissa ilmeni kaikkia puheenvuorojen funktioita, mutta vuorovaikutuksessa ilmeni yhdessä tai peräkkäin ilmeneviä puheenvuorojen funktioita. Kahdenkeskeisiä kokouksia leimasi ideoinnin vuoropuhelumaisuus.</p> <p>Ryhmän luovassa prosessissa ilmenee paljon muutakin kuin vain ehdotusten antamiseen liittyvää keskustelua. Ideoiden tuottamisen aktivointi tuottaa ehdotuksia. Kuitenkin, jotta ehdotusten pyytäminen tuotti ehdotuksia runsaasti, oli sen oltava suunnitelmallista ja toistuvaa. Ehdotuksia syntyi myös mielipiteiden ilmaisun ja tiedon jakamisen myötä. Kokous voi olla tuloksellinen ilman vuorovaikutusta koordinoivaa puheenjohtajan roolia, kun tuloksellisuuden mittarina on ideoiden jalostuneisuus.</p>	
Asiasanat – Keywords ideoiden jalostaminen, kokoukset, luova prosessi, luovuus ryhmässä, puheviestintä, ryhmäviestintä	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto / Jyväskylän yliopiston kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA	7
2.1 Luovuuden käsite	7
2.2 Ryhmän käsite	11
2.3 Luovuus ryhmässä	14
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	26
3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	26
3.2 Havainnointi aineistonkeruumenetelmänä	26
3.3 Tutkimuskohde	29
3.4 Aineiston kuvaus	30
3.5 Vuorovaikutuksen prosessianalyysin toteuttaminen	31
3.6 Aineistolähtöisen sisällönanalyysin toteuttaminen	35
4 TULOKSET	38
4.1 Puheenvuorojen funktiot ja niiden esiintyminen	38
4.1.1 Ymmärryksen ja ystävällisyyden osoittaminen	39
4.1.2 Mielipiteen ilmaiseminen	39
4.1.3 Ehdotuksen antaminen	41
4.1.4 Myötämielisyyden osoittaminen	44
4.1.5 Tiedon jakaminen	44
4.1.6 Ehdotusten tuottamisen aktivoiminen	46
4.1.7 Kokouksen tehtävään liittymätön keskustelu	47
4.1.8 Idean jalostaminen	49
4.2 Puheenvuorojen funktiot kokouksen eri vaiheissa	49
4.2.1 Peräkkäin esiintyvät puheenvuoroparit	50
4.2.2 Yhdessä esiintyvät puheenvuorojen funktiot	52
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	56
6 TUTKIMUKSEN ARVIOINTI	62
7 PÄÄTÄNTÖ	66
8 KIRJALLISUUS	68
LIITE 1: Kenttämuistiinpanot kokouksen 1 havainnoinnista	74
LIITE 2: Kokousten funktioiden esiintyminen	75

1 JOHDANTO

Ryhmän luovuus on ihmisen jokapäiväisessä toiminnassa ilmenevää vuorovaikutuskäyttäytymistä. Nimestään huolimatta luovuuden tarve ei liity vain luovilla aloilla työskentelyyn, vaan nykyajan itseohjautuviin tiimeihin perustuvassa työskentelyssä uusia ja käyttötarkoitukseen soveltuvia ideoita joudutaan tuottamaan jatkuvasti yhteistyönä mitä moninaisimmissa ammateissa ja työpaikoissa. Työelämä pyrkii kehittymään jatkuvasti. Työelämässä myös verkostoituminen on yhä yleisempää ja sen myötä luovat aikaansaannokset kuten innovaatiot syntyvät yhä enemmän eri toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa. Työntekijä joutuu kuin luonnostaan ryhmän luovien ideoiden tuottamistilanteeseen. Nykypäivän monimutkaistuminen kuitenkin haastaa yksilön luovan kyvyn ratkaista ongelmia, jolloin kollektiivisen luovuuden merkitys korostuu. Monet organisaatiot ovat muuttuneet tiimipohjaisiksi systeemeiksi kasvattaakseen kykyä innovointiin (Parjanen 2012).

Työelämä on kiinnostunut luovan ryhmän toiminnasta, koska uskotaan, että ryhmällä on etunsa verrattuna yksin työskentelyyn. Ideoiden tuottamiseen on käytössä runsaasti erilaisia menetelmiä vuorovaikutuksen ohjaamiseksi. Organisaatiot kehittävät kulttuuriaan ja toimintatapojaan luovuuden vapauttamiseksi, koska ideoiden uskotaan kehittävän liiketoimintaa, yrityksen toimintaa ja palveluita ja edelleen liikevaihtoa. Työelämäkontekstissa ryhmien ideoiden tuottamiseen liittyy usein myös tuloksellisuuden paine: lyhyessä ajassa on tuotettava runsaasti ja laadukkaita, käyttökelpoisia ideoita.

Luovuus käsitetään tässä työssä uusien, ennalta kyseisessä yhteydessä tai tilanteessa käyttämättömien ehdotusten tuottamiseksi tai ideoiden jalostamiseksi osana ryhmän vuorovaikutusta. Ehdotusten tuottaminen voi ilmetä työryhmän tehtävään liittyvien ehdotusten antamisena tai vaihtoehtojen tarjoamisena, työryhmän työskentelyn periaatteista sanomisena tai palaverin jälkeisestä toiminnasta keskusteluna. Ideoiden jalostaminen puolestaan on oman tai toisen esittämän ehdotuksen täydentämistä tai jatkamista, toisen esittämän ehdotuksen selittämistä toisin sanoin, oman ehdotuksen toistamista tai ehdotuksen konkretisointia tai perustelua.

Tämän pro gradu -työn tavoitteena on selvittää, millaista on ryhmän vuorovaikutus siinä vaiheessa, kun työryhmä kokoontuu tuottamaan luovia ideoita yhdessä. Tässä

työssä lähdetään liikkeelle olettamuksesta, että ryhmän luovassa prosessissa on myös yksilötason luovaa toimintaa. Hyvin usein yhteinen luova toiminta perustuu siihen, että yksilö on jo tehnyt luovaa ideoiden tuottamista itsenäisesti, ennen kuin ryhmä aloittaa työskentelynsä. Näin ollen työryhmän työskentelyssä jokainen osallistuja tuo mukanaan omat, yksilönä tuottamansa ideat. Ryhmän vuorovaikutuksen myötä ideat jalostuvat, ja ideoille annetaan yhteisesti tuotettuja merkityksiä. Näin ideat muuttuvat ryhmän yhteisiksi, eikä sellaisia ideoita olisi yksilö yksin voinut tuottaa. Tämä on ryhmän luovuuteen liittyvän vuorovaikutuksen ydintä. Tutkielmaa varten kerätyn aineiston avulla pyritään kuvaamaan, millaista tämä työryhmän vuorovaikutuksena tapahtuva ideoiden jalostaminen on ja millaista on vuorovaikutus kokouksessa, jonka tavoitteena on luovien ideoiden tuottaminen. Tutkielmassa pyritään kuvaamaan, millaisia vuorovaikutuksen vaiheita kokouksen ideointiprosessissa on havaittavissa.

Ryhmän vuorovaikutusta tarkastellaan vaiheteoreettisesta näkökulmasta. Tällöin oletuksena on, että luovien ideoiden tuottamiseen liittyvässä ryhmän vuorovaikutuksessa on hahmotettavissa erilaisia edistymisvaiheita, joiden myötä ryhmän tehtävä etenee kohti tavoitettaan. Luovaan prosessiin liittyy tällöin ideoiden tuottamisen ja valinnan vaiheet, tai luovien ideoiden tuottaminen nähdään vaiheittaisena ongelman ratkaisuna ja vastausten löytämisenä. Työssä pyritään hahmottamaan, millaisista vuorovaikutuksen vaiheista ideoiden tuottamisprosessi ryhmässä muodostuu. Taustalla on myös aiemman tutkimustiedon perusteella luotu käsitys ryhmän luovuudesta tavoitteellisena prosessina, jolloin työryhmällä on tiedostettu tavoite ja tehtävä.

Tutkielman empiirinen osuus toteutettiin havainnoimalla kuutta työryhmän kokousta, joiden tavoitteena oli luovien ideoiden tuottaminen. Havainnoiduista kokouksista analysoitiin neljä, muut kaksi hyödynnettiin vertailuaineistona saatuihin tuloksiin. Aineisto analysoitiin vuorovaikutuksen prosessianalyysin (IPA) ja aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Prosessianalyysissa noudatettiin menetelmän periaatteita, ja saatiin määrällistä tietoa luovien ideoiden tuottamiseen liittyvässä vuorovaikutuksessa tyypillisistä piirteistä kategorioiden perusteella sekä seuraamalla, missä kokouksen vaiheessa tietynlainen vuorovaikutus ilmeni tyypillisimmin. Aineistolähtöisen analyysin avulla puolestaan pystyttiin kuvailemaan vuorovaikutuksen sisältöä laadullisesti, eli millaisia puheenvuorot olivat sisällöltään.

Vaikka luovuus on ajankohtainen aihe juuri nyt, on ryhmän luovuutta tutkittu jo runsaasti aiemminkin. Valkosen ja Mikkolan (2000, 89–90) mukaan tehtäväkeskeisten ryhmien tutkimuksessa on keskitytty ryhmän vuorovaikutuksen ja tuloksellisuuden suhteen tutkimiseen. Tuloksellisuuteen vaikuttavia vuorovaikutuksellisia tekijöitä ei ole kuitenkaan pystytty yksiselitteisesti kuvaamaan. Tämä pätee myös opinnäytetyön aihepiiriin, luovuuteen. Ryhmän ei ole osoitettu yksiselitteisesti tuottavan laadukkaampia luovia ideoita kuin yksilön. Tämä tutkielma antaa kuitenkin tietoa siitä, miten ryhmä jalostaa alun perin yksilön tuottamia ideoita vuorovaikutuksen myötä. Tällaista jalostamista ei voi ilmetä yksilötason luovassa ideointiprosessissa ainakaan samanlaisena, vuorovaikutuksellisena ja yksilöiden toisiaan täydentävänä ideoiden kehitysvaiheena.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

2.1 Luovuuden käsite

Taustaluvuissa esitellään luoviin ideoihin ja luoviin ideoihin liittyvään vuorovaikutukseen liittyvää aiempaa tutkimusta. Luovuus itsessään on laaja käsite ja se voi liittyä vain yksilöön, eikä tällöin luovuutta tutkita vuorovaikutuksessa ilmenevänä ilmiönä. Tässä työssä onkin rajattu käsittelemään vain luovuutta, joka liittyy ideoiden tuottamiseen ja vuorovaikutukseen.

Aluksi taustaluvuissa määritellään luovan idean käsitettä ja ryhmän sekä työryhmän käsitteitä. Sen jälkeen esittelen, millaisia johtopäätöksiä ryhmän luovuuden ilmenemisestä aiemmat tutkimukset antavat. Ryhmän luovuuden kehittymisestä on kahdensuuntaisia näkemyksiä: että ryhmän luovuus on loppujen lopuksi ryhmään osallistuvien yksilöiden tuottamaa tai että se on ryhmän vuorovaikutuksen myötä syntyvää. Sen jälkeen taustaluvuissa esitellään tutkimuksen toteutuksessakin käytettävää lähestymistapaa, jonka mukaan ryhmän luovuus nähdään vaiheittaisena prosessina. Lopuksi esitellään tuorein ryhmän luovaa ideointiprosessia koskeva puheviestinnän tutkimustieto.

Tähän alalukuun on kerätty luovan idean määritelmiä, jotka huomioivat vuorovaikutuksen idean syntymiseen vaikuttavana tekijänä. Lisäksi tässä alaluvussa määritellään luovan ideaa siitä lähtökohdasta käsin, että käsitteen määrittelyyn tarvitaan sen arvoa kuvaavia laatusanoja, kuten idean uniikkisuus tai käyttökelpoisuus. Luovien ideoiden tuottamisen määrittelemiseksi kuvaan myös käsitteen lähikäsitteitä, improvisointia, oppimista ja innovointia.

Luova idea on uusi ja ainutlaatuinen ajatus tai ehdotus. Ainutlaatuisuus tarkoittaa luovan idean yhteydessä sitä, että ideasta kuulevat pitävät sitä uutena ja ennenkuulumattomana. (West & Farr 1989, Salazarin 2002 mukaan.) Tämä määritelmä tekee luovasta ideasta puheviestintään liittyvän ilmiön, koska idean uutuus määrittyy muiden kuin yksilön arvion perusteella. Idea on esiteltävä muille. Määritelmän perusteella voidaan sanoa, että luova idea on olemassa vasta, kun se on tuotu julki vuorovaikutuksessa. Ei siis riitä, että se olemassa vain yksilön omassa mielessä. Myös Salazar (2002, 181) määrittelee, että luovuus tulee esiin vuorovaikutuksessa. Hänen mukaansa vuorovaikutus luo luovuudelle puitteet.

Luovuus käsittää hänen mukaansa uudet ja uniikit ideat, vastaukset, tuotteet ja prosessit sekä tilanteet, joissa ne ilmenevät. Näiden ideoiden on oltava relevantteja kyseessä olevan tehtävän kannalta. Luovuuteen siis pyritään tarkoituksella.

Määritelmä perustuu empiristiseen näkemykseen tieteestä. Tutkimuksen kohteesta, tässä tapauksessa luovuudesta, on saatavissa tietoa vasta, kun se on havaittavissa.

Sawyer (2003, 173) puolestaan määrittelee, että luovuus voi olla osittain ”näkymätöntä”. Hänen mukaansa luovuus lähtee liikkeelle divergentistä ajattelusta, joka kumpuaa tiedostamattomasta. Kumpuamisen jälkeen ihminen tekee arviointia tietoisesti, eli yksilön luovuus tulee näkyväksi, ja kriittisellä ajattelulla yksilö valitsee tehtävän kannalta olennaiset ideat tai elementit. Valintaan liittyy Sawyerin mukaan vahva intuitiivinen validiteetti, millä viitataan jälleen jonkinlaiseen epärationaaliseen, ehkä tiedostamattomaankin toimintaan. Malli onkin kahtiajakoinen, koska se liittyy sekä Freudin tiedostamattoman käsitteeseen, jota on vaikea ymmärtää, että rationaaliseen ja järjestäytyneeseen tietoiseen mieleen.

Luovuuden määritelmään liittyy uutuuden ja uniikkiuden arvon ohella käsitys, että luovan idean on oltava relevantti kyseessä olevan tehtävän kannalta. (Salazar 2002, 181.) Se tarkoittaa, että luovuuteen pyritään tarkoituksella ja että luovuus käsittää uudet ideat, vastaukset, tuotteet ja prosessit sekä tilanteet, joissa ne ilmenevät.

Csikszentmihalyin mallissa (Sawyerin 2003, 39–45 mukaan) luovuus kasvaa yksilön taitojen ja hänelle asetettujen haasteiden myötä. Yksilö voi yltää huippukokemuksiin, flow-tilaan. Luovuus voi siis kykynä kehittyä.

Luovuudelle läheinen termi on oppiminen, koska molemmat edellyttävät muutosta. Yksilö tai organismi on oppinut, kun se on muuttunut jollain tavalla ja tiedostanut muutoksen. Muutos on myös luovuuden edeltäjä. Yksilön tai ryhmän on muututtava jollain tavalla ollakseen luova. Mitä suurempi muutos, sen suurempi on mahdollisuus luovuuteen. Kaikki oppiminen ei johda kuitenkaan luovuuteen. (Salazar 2002, 180–181.)

Luovuuteen liittyy läheisesti myös improvisointi. Luovaa ideointia tekevä ihminen improvisoi eli valitsee luovista vaihtoehdoista. (Sawyer 2003, 10–13.) Vaikka tämä määritelmä saa luovan ideoinnin kuulostamaan tietoiselta, ohjattavissa olevalta toiminnalta, on luovaa työskentelyä Sawyerin (2003, 10–13) mukaan ennalta vaikea ennustaa. Vaikka tiedettäisiin ennalta ryhmän jäsenten taidot, motivaatio ja

mentaalinen taso (vireys), on tilanteessa liikaa potentiaalisia muuttujia, jotka vaikuttavat siihen, miten ryhmä toimii.

Kun käsitellään ryhmän vuorovaikutusta ja luovuutta, se voidaan erottaa omaksi ilmiökseen ja irralle innovaatioista ja oppimisesta. Tässä työssä käsitellään vain luovuutta, ja luovuuden käsitteen täsmentämiseksi selitetään erot näiden toisilleen lähekkäisten käsitteiden välillä. Kun innovaatioon liittyy arvioinnin, mukautumisen ja implementoinnin prosessit, niin luovuuteen liittyy uniikin idean tuottaminen, eikä sitä tarvitse seurata idean käyttöönotto, arviointi ja toimintaan mukautuminen. (Salazar 2002, 180.) Luovuus voi puheviestinnän kannalta olla ilmiö, joka tulee esiin ryhmän jäsenten ollessa vuorovaikutuksessa keskenään.

Useiden määritelmien (Jarboe 1999, 348; Salazar 2002, 180) mukaan innovaatio voidaan käsittää ideoiden, prosessien ja proseduurien käyttöönottona tietyille systeemille. Luovuus puolestaan sisältää uniikin idean ja tiedon tuottamisen. Luova idea ei sisällä vielä sen arviointia, onko idea ”hyvä”. Innovatio sen sijaan edellyttää idean tehokasta käyttöönottoa, jolloin ideasta tulee innovatiivinen. Usein luovuuteen liittyvässä kirjallisuudessa termien välistä eroa ei selkeästi määritellä. Kuitenkin luovuus nähdään usein prosessina, ja joskus näihin prosesseihin liitetään vaiheena idean käyttöönotto, implementointi (ks. esim. Mumford um 1994; Kuhn 1998; Hurst ym. 1989). Myös Feldhusenin (1993) mallissa mainitaan toiminnan seurausten näkeminen ja ongelman ratkaisun seurausten tunteminen (Jarboe 1999, 342–343).

Innovointi on yhtä paljon sosiaalinen kuin tekninen prosessi. Sitä ilmenee non-lineaarisen prosessin normaaleissa sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa ja yksilön omassa toiminnassa. Kun yksilöiden välillä on läheinen vuorovaikutussuhde, ihmiset tukevat ja rohkaisevat toisiaan innovatiivisiin ideoihin, koska yksilöt pystyvät antamaan toisilleen luottamusta. (Parjanen 2012, 68.) Käytäntölähtöinen innovointi on innovaatioprosessi, johon tarvitaan innovaatioverkostojen tuottamaa tietoa ja innovaatiopotentiaalia. Tätä innovaatiopotentiaalia on esimerkiksi verkoston jäsenten välinen etäisyys, joka voi olla luonteeltaan kognitiivista, organisatorista tai funktionaalista. Innovatioihin tarvitaan siis tiedon vaihdantaa ja verkostoja. (Parjanen 2012, tiivistelmä.)

Innovaatio ilmenee erilaisten näkökulmien synteessinä. Ongelmana onkin vain, miten eri näkökulmat liitetään yhteen, koska mielipiteiden välillä on usein kognitiivinen dissonanssi. Ihmiset saattavat käyttää eri kieliä ja ymmärtävät ongelman siksi eri tavoin. Kollektiivinen luovuus on mahdollista vain, jos kaikki osallistujat ottavat osaa viestintä- ja tulkintaprosessiin. Niinpä kollektiivinen luovuus perustuu ennen kaikkea viestinnän katkoksiin ja häiriöihin, jotka toimivat innovaation liikkeellepanijana. Se on yksilöiden välistä dialogia, jossa osapuolet jollain tavalla jakavat yhteisen tavoitteen. (Sonnenburg 2004; Sundholm, Artman & Ramberg 2004). Dialogilla käsitetään tässä yhteydessä kahden tai useamman yksilön välistä vuorovaikutusta, jossa välitetään toiselle yksilölle merkityksiä. Vuorovaikutuksen myötä osapuolet ovat valmiita muokkaamaan omia käsityksiään uudelleen.

Luovuuteen liittyvässä vuorovaikutuksessa dialogi on parhaimmillaan tapa luoda hyvä perusta jaetuille merkityksille ryhmässä, niin että luovaa toimintaa voi ilmetä. Griffinin (2009, 161) mukaan dialogi on perustavaa laatua oleva prosessi, jonka avulla yksilöt luovat sosiaalista maailmaansa ja vuorovaikutussuhteita. Dialogin myötä yksilöt luovat, ylläpitävät ja muuttavat sosiaalisia rakennelmia, ja vain tällaisen vuorovaikutuksen myötä vuorovaikutussuhteet ovat olemassa. Tällainen vuorovaikutussuhteiden luomiseen ja sosiaalisten rakennelmien muodostamiseen liittyvä dialogin ominaispiirre ei ole keskeinen ryhmän luovassa toiminnassa, ja tästä näkökulmasta katsottuna ryhmän luovuus ei edellytä dialogimaista vuorovaikutusta.

Toisaalta dialogilla on myös vuorovaikutussuhteen ulkopuolelle ulottuvia tehtäviä. Se kutsuu ihmiset osallistumaan ja luomaan jotain sellaista, joka haastaa heidän omat ideat, tunteet ja kokemukset. Se pakottaa myös yksilöt käsittelemään muiden ideoita niin, että ne ovat merkityksellisiä sekä yksilölle itselleen että muille ryhmän jäsenille. (Drath & Paulus 1994.) Näin ollen dialogilla on myös tehtävä vuorovaikutussuhteessa tuotetun tiedon ja merkitysten jäsentäjänä. Dialogin aikana ryhmän jäsenet rakentavat uutta tietoa sosiokulttuurisessa kontekstissa tulkitsemalla informaatiota ja rakentamalla oman sosiokulttuurisen perustansa. Se ei ole vain tiedon hallintaa. (Pässilä, Oikarinen & Harmaakorpi 2010; Mahy 2012, 66.)

Tässä tutkielmassa dialogi käsitetään yksilöiden välisenä vuorovaikutuksena, jossa vuorovaikutukseen osallistujat jakavat omia käsityksiään, ideoitaan ja kokemuksiaan. Ne muokkaantuvat vuorovaikutuksen myötä, kun muut osallistujat tarttuvat niihin ja

käsittelevät niitä uudelleen ja antavat käsityksille, ideoille ja kokemuksille uusia merkityksiä. Sen myötä syntyy uusia, ryhmän yhteisiä merkityksiä, tässä tapauksessa ideoita ja ehdotuksia. Tällaiseen määritelmään liittyy läheisesti Griffinin (2009, 163–164) toinen määritelmä dialogista kriittisenä herkkyytenä, jossa esitetään poikkeavia näkökulmia, sekä kolmas määritelmä, jonka mukaan dialogi on moniäänistä, eli osallistujat tuovat vuorovaikutukseen eri näkökantoja asiasta.

Tässä työssä luovan idean käsitteellä tarkoitetaan ryhmän vuorovaikutuksessa yksilön tuottamaa ehdotusta, joka on relevantti ja uusi ryhmän tehtävän kannalta. Luova idea ilmenee dialogissa, kun yksi ryhmän jäsenistä pyrkii puhumalla välittämään merkityksen muille ryhmän jäsenille. Koska dialogiin liittyy vuorovaikutteisuus, toiset ryhmän jäsenet pyrkivät ymmärtämään ehdotuksen täydentämällä sitä ja antamalla sille edelleen uusia merkityksiä. Tässä vaiheessa luova idea kuitenkin muuttuu jo ryhmän yhteiseksi ja se muuttuu yksilön alkuperäisestä ehdotuksesta uudeksi.

2.2 Ryhmän käsite

Määrittelen ryhmän vuorovaikutuksen tässä aluvussa funktionaalisesta ryhmäviestinnän näkökulmasta, ja käytän sitä määritelmää myös tutkielmassa. Se sopii tutkielman aihepiiriin, jossa ryhmän luovien ideoiden tuottaminen nähdään ryhmän tavoitteellisena ja rakenteellisena, eri vaiheita sisältävänä tehtävänä. Funktionaalisen näkökulman perusajatus on, että ryhmää yhdistää jäsenten yhteinen tavoite ja tehtävä (Hollingshead, Wittenbaum, Paulus, Hirokawa, Ancona, Peterson, Jehn & Yoon 2005, 21–63), ja myös tässä työssä ryhmän käsite sisältää olettamuksen ryhmää yhdistävästä tehtävästä. Lisäksi esittelen tässä aluvussa funktionaaliseen näkökulman olennaista kiinnostuksenkohdetta, toiminnan tuottavuuden tutkimista. Lopuksi määrittelen tässä työssä käytettävän ryhmän alakäsitteen, työryhmän.

Arrow, McGrath & Berdahl (2000, 47) määrittelevät, että ryhmän tehtäviä ovat ryhmän projektien loppuun saattaminen ja jäsenten tarpeiden tyydyttäminen. Ryhmän onnistuminen näiden tehtävien toteuttamisessa vaikuttaa ryhmän elävyyteen ja integroitumiseen systeeminä, joka itsessään on ryhmän kolmas tehtävä. Edelleen ryhmän tehtävät ovat keskenään kausaalisessa suhteessa, ja ryhmän jäsenillä on toisistaan poikkeavia prioriteetteja tehtävien toteuttamisessa. Vahvasti integroituneet

ryhmän jäsenet ovat halukkaita investoimaan energiaa ryhmän projektien läpiviemiseksi ja jäsenten tarpeiden osoittamiseksi.

Funktionaalista näkökulmasta (Hollingshead ym. 2005, 21–63) ryhmän vuorovaikutustilanteita ovat muun muassa päätöksenteko, kollektiivinen tiedon jako, brainstorming ja konfliktien käsittely. Nämä kaikki tilanteet liittyvät ryhmän luovaan työskentelyyn. Esimerkiksi ajatus kollektiivisesta tiedon jakamisesta on olennainen osa luovien ideoiden kehittämistä ryhmässä. Tällöin ryhmässä keskustellaan Hollingsheadin ym. (2005, 31) mukaan yhdessä asioista, luovuuden ollessa kyseessä ideoista, ja jaetaan tietoa, jotta voidaan päätyä parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen. Funktionaalinen näkökulma lähestyy vuorovaikutusta esimerkiksi ryhmän päätöksentekoon ja konfliktien ratkaisuun liittyvistä tutkimustraditioista käsin (Waldeck, Shepard, Teitelbaum, Farrar, Seibold 2002). Funktionaalinen näkökulma keskittyy tehtäväkeskeisiin ryhmiin, ja näkökulmasta tehty tutkimus tuottaa tietoa ryhmän prosesseista, prosessiin vaikuttavista tekijöistä ja sen tuotoksista. (Hollingshead ym. 2005, 3–4.)

Funktionaalinen näkökulma perustuu ajatukseen, että sosiaaliset rakenteet ovat aitoja ja niitä voidaan havainnoida objektiivisesti. Tiedon luonne on synkroonista ja pysyvää, mutta kiinnostuksen kohteena on ilmeisen ja näkyvän taustalla oleva eikä tarkoituksenmukainen toiminta. Funktionaaliseen näkökulmaan perustuva teorian näkevät todellisuuden itsenäisenä, jolloin tieto rakentuu tutkimuksessa toteutetun havainnoinnin myötä. Vuorovaikutus on tällöin prosessi, jossa yksilöt käyttävät kieltä merkitysten välittämiseksi toisilleen. (Littlejohn 1996, 14–15.)

Funktionaalinen näkökulma tarkastelee ryhmän työskentelyä tuloksellisuuden kannalta. Tuloksellisuudella arvioidaan ryhmän toiminnan tehokkuutta ja sitä, onko ryhmä yltänyt sille tehtäväksi asetettuun tavoitteeseen. Hollingshead ym. (2005, 32) ovat liittäneet tuloksellisuuden arviointiin aiempaa tutkimustietoa siitä, miten ryhmän luovuus ei itse asiassa ole tuloksellisempaa kuin yksilön työskentely siinä suhteessa, kuinka hyviä tuotetut ideat ovat. Koska ryhmä kuitenkin tuottaa määrällisesti yksilöä enemmän ideoita, on todennäköistä, että joukossa on myös laadukkaita ideoita. Baruah ja Paulus (2011) ovat todenneet tutkimuksessaan samantapaisia tuloksia ryhmän tuottamien ideoiden määrästä ja määrän vaikutuksesta ideoiden laatuun. Kun ryhmä aloittaa ongelman ratkaisun, tehtävä kannattaa pilkkoa osa-ongelmiin.

Keskitytään yhden asian ratkaisemiseen kerrallaan. Tutkimus osoitti, että tehtävien pilkkomisessa osatehtäviä kannattaa antaa tehtäväksi ryhmälle, ei yksilölle. Tällöin eri kategorioissa muodostuu enemmän ideoita. Usean yksilön samanaikainen saman ongelman käsittely tuottaa divergenttiä ajattelua ja assosiatiivisia prosesseja ryhmässä. Ajattelu myös syvenee ryhmän vuorovaikutuksessa verrattuna yksilön tekemään työhön.

Myös Rietzschel, De Dreu & Nijstad (2009, 14–15) ovat osoittaneet, että luovan tuloksellisuuden kannalta ryhmän työskentely on loppujen lopuksi yksilön työskentelyä tehokkaampaa, vaikka yksilön ideoiden laatua suhteessa määrään pidettäisiin parempana ja yksilö välttyisi esimerkiksi tehokkuutta heikentävältä ryhmälaiskottelulta. Väite perustuu ajatukseen, jonka mukaan ryhmä osaa yksilöä todennäköisemmin valita tuottamistaan ideoista laadukkaat, kun valinta tehdään ryhmässä (Rietzschel ym. 2009, 15). Yksilön ideointiprosessissa, jonka siis tässä oletetaan sisältävän ideoiden valinnan implementointia varten, yksilö valitsee omista ideoistaan vain parhaimmalta tuntuvan, mikä ei kuitenkaan takaa, että idea olisi laadukkaita ja luovien (eli originaalein) käyttötarkoituksen kannalta. Ryhmässä, jossa valintaa tekevät useat henkilöt, arviointi on rationaalisempaa.

Tässä tutkielmassa keskityn erityisesti työryhmien luovien ideoiden tuottamiseen. Työryhmät erottuvat mistä tahansa ryhmistä tai tiimeistä siten, että työryhmät työskentelevät vain siihen asti kunnes he suorittavan ryhmälle asetetun tehtävän, ja tehtävän suorittamiseen on asetettuna aikataulullinen takaraja. Tällaisissa ryhmissä vuorovaikutussuhteille on vähän tilaa ja niitä tarvitaan välineellisesti projektin edistämiseksi. Siksi ryhmään identifioidutaan yleensä heikosti. (Arrow, McGrath & Berdahl 2000, 82–83.)

Työryhmällä on eroa tiimin käsitteeseen. Kun tiimillä on usein useita projektiin liittyviä tehtäviä, työryhmä keskittyy Arrow ym. (2000, 84–85) mukaan yhteen selkeästi rajattuun tehtävään, joka tämän tutkielman tapauksessa on luovien ratkaisujen tuottaminen määriteltynä tarkoitukseen. Tiimin työskentelyn kesto on myös avoimempi kuin työryhmän (Arrow ym. 2000, 84–85). Rajatumpi aikataulu voi tarkoittaa tässä tutkielmassa sitä, että työryhmällä voi olla tarkka päivämäärä jo lähipäivien sisällä, jolloin ratkaisu on oltava valmiina. Näiden myötä tiimissä rakentuu myös eri tavoin vuorovaikutussuhteet (Arrow ym. 2000, 84–85). Tässä

työssä käytetään työryhmän käsitettä, koska aineiston keruu liittyy ryhmiin, joilla on työryhmille tyypillisiä piirteitä.

2.3 Luovuus ryhmässä

Tässä alaluvussa kuvaan ryhmässä ilmenevää luovien ideoiden tuottamista, koska se eroaa yksilön luovien ideoiden tuottamisesta. Aiemmissa aihepiirin tutkimuksissa on ilmennyt erilaisia lähtöolettamuksia siitä, onko ryhmässäkin syntyvä luova idea loppujen lopuksi yksilön vai ryhmän tuottamiin merkityksiin perustuva ja onko ryhmän tuotos koko luova prosessi vai sen lopputuotos, vuorovaikutuksen tuloksena hioutunut idea. Alaluvun lopuksi pyrin kuvaamaan tuoreinta ryhmän luovaan prosessiin liittyvän puheviestinnän tutkimusta: millaista viimeaikainen ryhmän luovuutta koskeva tutkimus on ollut ja mihin ryhmän luovuuden osa-alueisiin se on keskittynyt. Lisäksi pyrin selittämään, miksi ryhmän luovien ideoiden tuottaminen nähdään tässä työssä vaiheittaisena prosessina.

Jo edellä luovan idean määrittelyssä tuli esiin, että luovuuden ilmenemiseen tarvitaan enemmän kuin yksi ihminen ja yksilöiden välistä vuorovaikutusta. Sawyerin (2003, 10–13) mukaan ryhmänkään luovaa toimintaa ei voida selittää yksilötekijöillä. Pelkkä psykologia ei voi selittää ryhmäkäyttäytymistä, vaan tarvitaan myös sosiologiaa, viestintää ja organisaatiokäyttäytymistä. Sawyerin (2003, 10–13) mukaan sosiokulttuurin tutkimuksessa on päädytty siihen, että luovuuden prosessi on ryhmäprosessi. Sitä ei pystytä selittämään pelkän ajattelun, suunnittelun, muistiin palauttamisen ja oppimisen prosessina. Organisaatiokäyttäytymisen tutkimuksen näkökulmasta luovuus on osa itseohjautuvien tiimien toimintaa, joissa työskennellään ketterästi, vapaasti, tehokkaasti, tuottavasti ja mukautuvasti. (Belasen 2000, 252 Sawyerin 2003, 23 mukaan.)

Sawyerin mukaan luovuutta koskevassa tutkimuksessa on vallalla kaksi erilaista näkemystä luovuuden lähtökohdista: prosessi voidaan nähdä luovuuden tuotteena tai sitten luovuuden tuotos on työn lopputulos, konkreettinen tuote. (Sawyer 2003, 5–6.) Tutkimuksissa on myös kahdenlaisia näkemyksiä siitä, syntyykö luovuus ryhmässä loppujen lopuksi ryhmän yhteisen työskentelyn ja vuorovaikutuksen tuloksena, vai onko ryhmänkin luovuus loppujen lopuksi yksilön tuottamaan ideaan pohjautuva, mutta vain ryhmän olemassaolon aikana ilmenevä tai ilmi tuotu luova idea. Esimerkiksi Woodman, Sawyer ja Griffin (1993, Rietzschelin, De Dreun & Nijstadin

2009, 4–5 mukaan) määrittivät, että ryhmän luovuus muodostuu yksilön, ryhmän ja organisaation ideoista. Edelleen Taggar (2002, Rietzschelin, De Dreun & Nijstadin 2009, 4–5 mukaan) esittää, että ryhmän luovuus on yhteen saatettua yksilötason muuttujien toimintaa. Tällöin luovuus on osa yksilön persoonaa tai kognitiivista kyvykkyyttä, joka sitten ilmenee ryhmän luovassa toiminnassa ja muuttuu ryhmän yhteiseksi luovuudeksi. Samoista lähtökohdista ryhmän luovuutta määrittelee Salazar (2002), kun hän kuvaa aiempaa luovuuden tutkimusta. Hänen mukaansa ryhmän komposition tutkimiseen keskittyneessä ryhmän luovuuden tutkimuksessa olettamuksena on, että ryhmän luovuus syntyy yksilöiden omasta luovuudesta luonteenpiirteenä. Tällöin ryhmän luovuuden tuottavuus riippuu siitä, kuinka paljon ryhmässä on tällaisia luovia jäseniä.

Parjanen (2012, 58) kuvaa luovuutta juuri toiselta kannalta, ryhmän yhteisenä tuotoksena. Hänen mukaansa ongelmien ja haasteiden kompleksisuuden kasvu pakottaa kollektiiviseen työskentelyyn ja luoviin ratkaisuihin. Tutkimuksessa kollektiivinen luovuus tulee esiin yhteistyön ja keskinäisen tuen myötä, kollektiivisen prosessin tuloksena. Silloin ratkaisu perustuu jäsenten aiempien kokemusten yhteen tuomiseen. (Weick & Roberts 1993, Parjasen 2012 mukaan.) Tässä työssä käytetään kollektiivisen luovuuden määritelmää, jonka mukaan luovuus on kahden tai useamman yksilön tuottamaa dialogia, ja luovat tuotokset ovat enemmän kuin yksilöiden osatekijöiden summa. Luovuus edellyttää yhteistyötä ja vuorovaikutukseen osallistuvien jäsenten keskinäistä mielenkiinnon kohdetta ja vuorovaikutuksen aihetta. Luovien ideoiden tuottaminen perustuu diversiteettiin, eli toisistaan poikkeavien ideoiden, tiedon ja mielipiteiden esiintuomiseen.

Kollektiiviseen luovuuteen liittyvä vuorovaikutus sisältää paitsi alkuperäisen kysymyksen arviointia, myös sen pohtimista, olisiko parempaa kysymystä kysyttäväksi. Eli pyrkimyksenä ei ole vain etsiä loputtomasti ja täydellisesti vastausta asetettuun kysymykseen tai tehtävään. Yleensä yhdellä ryhmän jäsenistä on hyvä ymmärrys tilanteesta, kun taas toiset jakavat potentiaalisesti relevantteja ideoitansa ja kokemuksiansa. Tällöin ideointi on kollektiivista, kun yksilön tuki ei vain muokkaa muiden perättäisiä tuen ilmaisuja vaan antaa uuden merkityksen jo lausutuille. (Hargadon & Beckhy 2006.) Kollektiivinen luovuus ei ole vain olemassa olevan tiedon, osaamisen ja ratkaisujen jakamista vaan myös niiden edelleen kehittämistä. (Parjanen 2012, 59.)

Myös Sawyer (2003, 10–13) viittaa samantapaiseen ryhmän luovuuden käsitteeseen, eli että luovuus syntyy ryhmän yhteisenä tuotoksena. Tällöin ryhmällä on yhteinen mieli ”collective mind”, jossa yksilöiden välisissä suhteissa yhden kommentti muokkaa toisten ajatusta ja edelleen kolmannen ryhmän jäsenen. Näin yhden yksilön aiempi kokemus jaettuna muille saa uuden merkityksen. Hänen mukaansa ryhmän luovuus on monimutkainen systeemi, jolla on se kyky, että kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa. Tällainen ryhmä on kompleksinen dynaaminen systeemi. Sillä on herkkyyys alkupisteestä alkaen ja nopeasti laajenevat mahdollisuudet.

Kun luovuutta koskevissa teorioissa luovat ideat nähdään ryhmän toiminnan tuotoksina, teorit voidaan nähdä funktionaalisiin teorioihin lukeutuvina. Funktionaaliset teorit tosin keskittyvät ryhmän päätöksentekoon (Littlejohn 1996, 284), mutta niissä arvioidaan ryhmän toiminnan tasoa sen kannalta kuinka laadukkaita päätökset ovat. Ryhmän luovien ratkaisujen prosessi voidaan näin ollen rinnastaa ryhmän päätöksentekoprosessiin, kuuluipa siihen idean käyttöönottovaihe tai ei. Luova prosessi sisältää kuitenkin idean valinnan, joka ei välttämättä tapahdu aina ryhmän yhteisen päätöksenteon kautta. Ryhmän luovuutta koskevissa teorioissa on kuitenkin nähtävissä samanlaisia vaiheita kuin funktionaalisisessa ryhmän päätöksenteon prosessissa (ks. Littlejohn 1996, 285).

Cohn ja Smith (2011) ovat tutkineet luovia ideoita tuottavan ryhmän tuottavuutta. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että mitä enemmän ryhmän jäsenet keskustelivat omista ideoistaan ryhmän toisten jäsenten kanssa, sitä vähemmän ryhmä esitti ehdotuksia, jotka perustuivat yksilöiden alkuperäisiin omiin ehdotuksiin, eli yksilöillä on taipumus fiksaantua toistensa esittämiin ehdotuksiin. Eli mikäli ryhmän tuottavuutta arvioidaan ideoiden lukumäärällä, ryhmän sisäinen vuorovaikutus vähentää ryhmän tuottamien ideoiden määrää. Mikäli ryhmän tuottavuutta puolestaan arvioidaan ideoiden jalostamisen määrällä, ryhmän vuorovaikutus brainstorming-kokouksen aikana edesauttaa ideoiden jalostumista.

Tässä työssä funktionaalinen näkökulma ryhmän luovaan vuorovaikutukseen ilmenee siten, että aineiston keruun toteuttamisessa lähtökohtana on, että kaikissa havainnoinnin kohteena olevissa kokouksissa on jonkinlainen tavoite, joka liittyy kokouksen tuotoksiin. Työryhmälle on siis annettu tehtävä ja ryhmän

vuorovaikutuksen myötä oletetaan siis syntyvän ryhmän tuottamia ehdotuksia. Tässä työssä nähdään, että ryhmän vuorovaikutuksen myötä jalostuvat ja muodostuvat ne ehdotukset, joita ei olisi voinut tuottaa yksilöiden oman ajattelutyön tuotoksena.

Epäselvää on vielä se, liittyykö tuotosten aikaansaamiseen varsinaista päätöksentekoa, vai miten valinta tapahtuu, vai onko varsinaista valintaa prosessissa lainkaan.

Sawyer (2003, 5) kuvaa edelleen ryhmän luovaa vuorovaikutusta, jota leimaa ennustamattomuus. Avainpiirteenä on ennustamattomuus eli että luovaan ideointiin osallistuvien puheenvuoroja ei voi ennustaa ja ennakkoon määritellä, kuka puhuu ja milloin. Sawyer vertaa sitä bändin jammailuun, jossa on vapaan virtauksen luovaa ryhmän vuorovaikutusta. Parjanen (2012, tiivistelmä) täydentää tätä määritelmää kuvaamalla, että innovaatioihin tarvitaan tiedon vaihdantaa ja verkostoja. De Dreu ja Rosso (2009) asettuvat puoliväliin, ja näkevät ryhmän luovuudessa sekä yksilötason luovuutta että ryhmätason vuorovaikutusta ja koordinoitua. Tiimin toiminnan tasoa tutkittaessa on joskus vaikea erottaa yksilön vaikutusta ja panosta ryhmän vaikutuksesta ja panoksesta.

Parjanen (2012) kuvaa vaiheittaisesti ryhmän luovaa vuorovaikutusta, jota hän nimittää kollektiiviseksi luovuudeksi. Kollektiiviseen luovuuteen liittyy Parjanen mukaan eteenpäin vievää roolia, johon liittyy tietynlainen sosiaalinen vuorovaikutus: avun hakeminen, avun antaminen, reflektiivinen uudelleenrajaus ja vahvistaminen. Avun hakeminen (help seeking) liittyy vaiheeseen, kun yksilö havaitsee tai hänet sijoitetaan ongelmalliseen tilanteeseen ja hän aktiivisesti etsii toisten apua. Avun hakeminen voisi tapahtua muodollisesti, mutta yleensä se etenee epärakenteellisten metodien avulla avun anomiseksi. Avun antaminen (help giving) puolestaan on avun ja huomion antamista ongelman ratkaisemiseksi. Reflektiivisessä uudelleenrajaamisessa (reflective reframing) ryhmän jäsenet liittyvät kohteliaasti toisen jäsenen toimintaan ja kommentteihin. Tällöin vuorovaikutuksen osapuolet käyvät dialogia, jossa yksi jakaa ideansa, toinen tarttuu siihen ja kolmas lisää siihen edelleen jotain. Vuorovaikutuksessa opitaan toisilta enemmän kuin päätetään, kenen idea tai ehdotus on paras. Eri jäsenten kuuntelun myötä ryhmän jäsenet tulevat tietoisiksi erilaisista esiin tulleista mielipiteistä, minkä jälkeen niitä tarkastellaan. Toisen suostuttelemisen tai vakuuttamisen sijasta eri mielipiteet ovat samantarvoisia. Tämän jälkeen tulee vaihe, jota kukaan ei voi tehdä erossa muista. Ryhmän jäsenet

alkavat keskustella toistensa kanssa sen sijaan että keskustelisivat toisilleen, ja kuuntelevat toistensa mielipiteitä. Vaikka heillä olisi eriäviä mielipiteitä, he alkavat ajatella ja toimia jollain yhteisellä pohjalla ja eriävien mielipiteiden ulkopuolella. (Puro & Matikainen 2000, Isaacs 2001 ja Drath & Paulus 2001 Parjasen 2012, 58, mukaan.)

Rietzschel, De Dreu & Nijstad (2009, 1-4) suhtautuvat ryhmän luovuutta koskevaan tutkimukseen kriittisesti. Heidän mukaansa ryhmän luovuutta on tutkittu pääasiassa yli- tai alianalyttisesti. Ryhmän luovuuden tutkimuksessa on perehdytty lähinnä yhteen tasoon kerallaan, kuten ideoiden generoimiseen. Alianalyttistä tutkimusta on puolestaan ollut sellainen, jossa ryhmän luovuus prosessi on nähty esimerkiksi yhtenä yhtenäisenä rakennelmana. Ryhmän luovuus voidaan nähdä myös moniulotteisena käyttäytymisen jaksoina. Se tarkoittaa, että luovaan käyttäytymiseen on monia eri reittejä. Toisekseen, luovan toiminnan eri tasoihin (ongelman määrittely, ideoiden generoiminen, idean valinta ja idean käyttöönotto) vaikuttaa eri muuttujat. Luovuuteen vaikuttaa niin moni tekijä, ettei voida luoda tilannetta, jossa varmistettaisiin kaikki muuttujat ja taattaisiin luovalle toiminnalle parhaat edellytykset. Motivaatio, työn suunnittelu ja ryhmän vuorovaikutus vaikuttavat muun muassa ryhmän työskentelyyn ja luovuuden esiintuloon. Ryhmän vetäjän on oltava tietoinen siitä, mitä luovuutta edistävää tekijää hän stimuloi kun hän herättelee ryhmän luovuutta.

Rietzschelin ym. (2009, 5) mukaan luovuus monikasvoisena ilmiönä tarkoittaa, että sitä analysoidaan eri komponenttien kautta. Sujuvuutta (fluency) voisi mitata se, kuinka paljon uusia ideoita ryhmässä saadaan aikaiseksi. Originaalisuutta puolestaan se, kuinka epätavallisia ideat ovat. Joustavuus (flexibility) sitä, kuinka moneen eri kognitiiviseen kategoriaan ideoiden voidaan ajatella kuuluvan. Nämä ovat siis luovan toiminnan (creative performance) ulottuvuuksia.

Tässä tutkielmassa käytetään funktionaalisen näkökulman lähestymistapaa ryhmän luovaan prosessiin siten, että tutkimuksen toteutuksessa olen kiinnostunut ryhmän tehtävän ja tavoitteen kannalta olennaisen vuorovaikutuksen sisällöstä sekä siitä, miten vuorovaikutuksen etenemisen myötä ja sen eri vaiheissa ryhmä toteuttaa sille asetettua tehtävää. Kollektiivisen luovuuden käsitettä hyödynnän siten, että tutkimuksen toteutuksessa olettamuksenani on, että ryhmän toiminnan

lopputuotokset, luovat ideat, syntyvät ehdotusten esittämisen ja jalostamisen, eli ryhmän yhteisen vuorovaikutuksen myötä.

Prosessi on koordinoitu joukko muutoksia ja järjestäytynyt joukko tapahtumia, jotka voidaan systemaattisesti linkittää toisiinsa kausaalisesti tai funktionaalisesti. Prosessi koostuu integroidusta sarjasta kehitystä, joka etenee koordinoitusti. (Rescher 1996, Hewesin & Poolen 2004, 360 mukaan.) Luovaa prosessia on jaoteltu vaiheisiin monen eri tutkijan toimesta. Varhaisin luovan prosessin malli on Wallasin (1926, Jarboen 1999, Leinosen 2007, Aiqin & Quanmingin 2012 mukaan) luoma pohja luovien prosessien mallintamiselle. Nelivaiheinen malli kuvaa yksilön luovaa ajattelua: preparation, incubation, illumination ja verification. Jarboe (1999, 342) kuvaa tätä vaiheittaista mallia, että se on looginen, vaikka epärationaalinen tai luova päätöksenteko on intuitiivista, jossa yksilö voi harvoin ilmaista prosessia. Päätökset tehdään kuitenkin kokemuksen ja tiedon pohjalta, eli luovuuteen liittyy alun valmistautumista. Täsmennyksen vaihe, jossa luovat ideat tulevat esiin, ilmenee usein hautomisvaiheen jälkeen. Ward ym. (1995, Jarboen 1999 mukaan) erottavat puolestaan intuition oivalluksesta siten, että oivallus on täyteen puhallettu idea, tuotos, kun taas intuitio on vainun tai johdatuksen tulos, vaikka molemmat syntyvät sattumalta ja ilman ennakkovaroitusta. Amabile (1996, De Dreu ja Rosson 2009 mukaan) kuvaa, kuinka ryhmän luova prosessi koostuu viidestä vaiheesta: ongelman ja tehtävän identifioinnista, valmistautumisesta, vasteen luomisesta, vasteen arvioinnista, viestinnästä ja idean valinnasta. Mallissa sitoutuminen luovaan prosessiin vaikuttaa merkittävästi siihen, miten hyvin ryhmä onnistuu tehtävässään.

Tutkimuskirjallisuuteen perehtyminen osoitti, että on olemassa myös useita muita luovan prosessin malleja, jotka perustuvat tällaiseen vaiheajatteluun. Yhteistä malleille on se, että prosessiin liittyy ideoiden tuottamisen ja valinnan vaiheet. Osa malleista näkee luovan prosessin ongelman ratkaisuna ja vastausten löytämisenä (ks. esim. Osborn 1957, Amabile 1983), kun taas osa enemmän päätöksentekona tarjolla olevista ideoista. Osa malleista sisältää idean täyttääntöönpanon (ks. esim. Hurst 1989, Gogers 1983), osa päättyy ratkaisuksi soveltuvan idean valintaan. Esimerkiksi Gogers (1983, Westin 1997, 99 mukaan) on rakentanut mallin, jonka avulla innovaatioprosessi organisaatiossa on jaettavissa kahteen tasoon: alullepano (initiation) ja implementaatio (implemenation).

Vasta tuorein ryhmän luovuuden tutkimus (Parjanen 2012 ja Aiqin & Guanming 2012) pääsee jollain konkreettisella tavalla käsiksi siihen, mitä on ryhmän vuorovaikutus luovassa prosessissa sen jälkeen, kun yksilöt ovat tuoneet esiin omat yksilölliset ideansa ja alkaa niiden jalostaminen vuorovaikutuksessa, joka on ryhmän luovuuden ydintä. Aiqinin ja Guanmingin (2012) mallissa ryhmän luovan prosessin vaiheisiin kuuluvat alun valmistautuminen, yksilöllinen käsittäminen ja luominen, ryhmän integroituminen, arviointi ja käyttöönotto. Mallissa on samankaltaisuutta Wallacen (1926) viiden portaan luovan prosessin malliin, mutta Aiqin ja Guanming ovat liittäneet malliinsa implementoinnin osana ryhmän luovaa prosessia. He perustelevat liittämisen sillä, että ryhmän luova prosessi eroaa yksilön prosessista. Siinä ei ole kyse vain luovista kyvyistä, vaan luovasta toiminnasta. Arviointi ja valinta ovat siis osa ryhmän luovaa prosessia. Jotta ryhmän luova prosessi sisältää palautteen ja muodostaa syklin, josta jälleen uuden idean kehittäminen jatkuu, on siinä mukana implementointi.

Aiqinin ja Guanmingin (2012) luovan prosessin vaiheet:

1. Alun valmistautuminen. Innovaation aiheen aistiminen, innovaation ongelmien ja mahdollisuuksien tunnistaminen, ryhmän luovuuden tarkoituksen ja tehtävän, osallistujien, ajan ja muiden fasiliteettien allokointi
2. Yksilön luovuus ja käsittäminen. Ryhmän jäsenet pohtivat itsenäisesti ja ilman vuorovaikutusta, lopulta ehdottavat uusia ja luovia ongelmanratkaisuehdotuksia.
3. Ryhmän integraatio ja luovuus. Yksilön luovat ehdotukset kerrotaan ryhmälle, sitten ryhmän jäsenet ovat vuorovaikutuksessa keskenään, vaihtavat näkemyksiä, keskustelevat ideoista, luovat innovatiivisia ideoita.
4. Arviointi. Innovatiivisen ratkaisun rationaalisuuden, uutuuden, tehokuuden perusteellinen analysointi. preferenssien integrointi, identifiointi, arviointi ja valottaminen. Näiden pohjalta voidaan tehdä tieteelliseltä pohjalta päätöksentekoa ja käyttöönotto.
5. Päätöksenteko ja implementointi. Jos innovatiivisuuden tavoitteena on siirtää ne tuotantoon, tapahtuu se päätöksenteon ja toteuttamisen myötä. Samalla idea tarkastetaan ja sitä edelleen kehitetään. Se ei ole luovan prosessin loppu, vaan joudun alku.

Mielenkiintoisinta mallissa on se, että integraation vaiheessa kuvataan luovien ideoiden jalostamisvaihetta, joka on ryhmän yhdessä tuotettua luovuutta. Aiqinin ja

Guanmingin (2012) malli perustuu jo edellä kuvattuun ajatukseen yksilön ja ryhmän luovan toiminnan yhteen liittymisestä. Mallissa luova prosessi voidaan nähdä laajassa mittakaavassa informaatiosta ja tiedosta keskusteluna. Tieto voi olla yksilön tai ryhmän keskinäistä. Silloin yksilön ideat muuttuvat ryhmän yhteiseksi tiedoksi ja lopulta organisaation yhteiseksi tiedoksi vuorovaikutuksen myötä. Toisin päin ajateltuna ryhmän yhteinen tieto voi inspiroida yksilöä rikastamaan omaa tietämystään. Vuorovaikutuksen myötä myös ryhmän yhteinen tieto uusiutuu, kumuloituu ja se luodaan uudelleen. Ryhmän luomista voidaan arvioida kahden eri muuttujan välillä: eksplisiittistä – hiljaista tietoa ja yksilön – ryhmän tietoa. (Aiqin & Guanming 2012.) Vaihetta, jossa omaa ideaa pallorellaan ryhmän sisällä, on kuvailtu juuri ryhmän luovuuteen kuuluvana vuorovaikutuksena, mutta luovuuden vaihemalleissa tätä vaihetta ei ole nimetty omaksi elementikseen.

Monet tutkijat valittavat, että ryhmän luovuuteen liittyvä tutkimus on vielä hajanaista. Esimerkiksi De Dreu ja Rosson (2009) mukaan luovasta prosessista on olemassa runsaasti kuvauksia, mutta toistaiseksi on vähän ymmärrystä siitä, kuinka ryhmien tulisi järjestää heidän luovat prosessinsa ja mitkä tekijät vaikuttavat prosessin osasten valintaan ja edelleen, miten valinnat vaikuttavat siihen, miten tehokkaasti ryhmät tuottavat luovia ratkaisuja. (De Dreu & Rosso 2009.) Myös Salazarin (2002, 183) mukaan ryhmän luovuuteen liittyvä tieto ei ole kattavaa, vaikka ryhmän päätöksentekoon on luotu teorioita ja malleja. Hänen mukaansa päätöksenteko on vain osa idean luomisen prosessia, koska niissä keskistytään idean arviointiin. Usein kuvataan prosessi, kuinka parhaat vaihtoehdot valikoidaan. Toisekseen, ideoiden tuottamisen tehtävässä ei ole keskitytty uuden, originaalin idean tuottamiseen, mikä puolestaan on luovuuden tarkoitus. Keskistyn tässä tutkielmassa tähän luovan prosessin vaiheeseen, josta siis on vasta vähän aiempaa tutkittua tietoa.

Ryhmän luovuutta koskevan tutkimuksen hajanaisuus voi johtua kuitenkin juuri siitä, että ryhmän luova toiminta on osittain myös yksilötoimintaa eli yksilön luovaa ideointia. Parjanen (2012, 65) toteaa, että ideoiden generoimisen alkuvaiheessa yksilö jakaa tietoaan toisten ryhmän jäsenten kanssa. Tässä vaiheessa yksilö myös saa inputia muilta. Tämä saattaa sisältää relevanttia tietoa tehtävään liittyen tai perspektiivien muuttumista. (Madjar 2005, Parjasen 2012 mukaan.) Omat ideat saattavat kehittyä siten, että niihin liitetään muilta saatuja ideoita. Prosessi on

luonteeltaan kognitiivinen ja auttaa edistämään idean uutuus- ja käytettävyyssarvoa. Vuorovaikutuksen myötä yksilö saa muilta myös sosiaalista tukea ja itsevarmuutta, ja se sitouttaa tehtävässä ja ongelman ratkomisessa työskentelyyn. (Madjar 2005 ja Ohly, Kaše & Škerlavaj 2010, Parjasen 2012 mukaan.)

De Dreun ja Rosson (2009) mukaan moni luovaa prosessia kuvaava tutkimus lähestyy prosessia yksilön tasolla, kuinka yksilö aistii ongelman, tekee ehdotuksia, muodostaa hypoteeseja tai viestii ideoita. Heidän mukaansa luovaa prosessia voi lähestyä tutkimalla, kuinka yksilö- ja ryhmätason toiminta nivoutuvat toisiinsa. De Dreun ja Rosson mukaan prosessit ovat jopa yhteneväisiä. Vaikka yksilö loisi itsenäisesti ideat, esittää hän ne ryhmän muille jäsenille, uudelleen määrittelee ideat ryhmäkeskustelun myötä ja jatkaa ideoiden jalostamista itsenäisesti ja kääntyy ryhmän puoleen, kun tarvitsee tukea ideoiden edelleen modifioimiseen.

Myös Bolinger, Bonner ja Okhuys (2009, 269–270) lähtevät liikkeelle siitä ajatuksesta, että ryhmän luova prosessi on pohjimmiltaan yksilötason ideoiden jalostamista ryhmän yhteisessä vuorovaikutuksessa. Heidän mukaansa ryhmän luovuus on kollektiivinen prosessi, jossa toisistaan poikkeavat ryhmän jäsenten taidot, tieto ja havainnot on koordinoitu, jotta ne tuottaisivat tuotoksen, joka on uusi ja soveltuu tarkoitukseensa. Tällöin ryhmän luovuus edellyttää koordinoitua tuloksellisuuden aikaansaamiseksi. Ryhmän luova toiminta ilmenee yksilöiden välisessä vuorovaikutuksessa, kun erilaiset näkemykset liittyvät yhteen ja ovat vuorovaikutuksessa mutta myös integroituvat. Ryhmän luova tuottavuus riippuu siitä, kuinka halukkaita yksilöt ovat integroitumaan ryhmään ja koordinoimaan erilaisia ryhmän jäsenten mielipiteitä. Jos ryhmän jäsen keskittyy vain omien mielipiteidensä esittämiseen eikä kuuntele muita, eivät eri ideat voi integroitua eivätkä uudet ideat voi rakentua toistensa varaan. ”Liimaroolin” (glue role) avulla yksilö pystyy fasilitoimaan ryhmän toimintaa ja koordinoimaan yhteen ryhmän tehtäviä, jotka muuten jäisi huomioimatta.

Vastaavasti Sternberg, Kaufman ja Pretz (2002, Cropleyn & Cropleyn 2010, 307 mukaan) ovat tutkineet prosessia, miten yksilöiden aiempi tieto muuttuu ryhmän vuorovaikutuksen myötä uusiksi ideoiksi. Ensinnäkin aiempi tieto tuodaan esiin uudessa tilanteessa ja asetelmassa. Tämän myötä tieto nähdään uudella tavalla, uudessa valossa ja sitä laajennetaan vuorovaikutuksessa uuteen suuntaan. Tiedon

laajentamista kuitenkin rajoittaa sen tyyppinen vuorovaikutus, jossa ryhmä rajaa sitä sen mukaan, mitä ryhmän tehtävä ja tilanne vaatii. Sawyer ja DeZutter (2009) ovat niin ikään analysoineet ryhmän luovaa prosessia videolle tallennetusta näytelmän vuorovaikutuksesta ja todenneet, että yksilön panos ei tuottanut koko näytelmän kohtausta, vaan kohtaukset syntyivät ryhmän jäsenten kollektiivisesta toiminnasta. Luovuus ilmeni hetkittäin ja etenevänä prosessina ja suhteellisen rutiininomaisessa vuorovaikutuksessa. Oma perehtyminen tuoreimpaan tutkimukseen osoitti siis, että luovuuden tutkimuksessa ollaan tällä hetkellä kiinnostuneita siitä, miten yksilö toimii luovassa prosessissa osana ryhmää. Näin toteavat myös Bechtoldt, De Dreu, Nijstad ja Choi (2010). Heidän mukaansa suurin osa luovuuteen liittyvästä tutkimuksesta liittyy siihen, mitä ovat luovuuden erot yksilön toimiessa ryhmässä tai yksin. Näin ollen tutkimukset myös tarkastelevat tuloksissaan luovuutta psykologisena tai sosiaalipsykologisena ilmiönä, ei ensisijaisesti vuorovaikutuksen näkökulmasta.

Luovuuden tutkimukseen perehtyminen osoitti myös, että teorioissa ei ole yleisesti ottaen perehdytty vaiheeseen, jossa ideoita jalostettaisiin. Voidaan puhua vain ideoiden generoimisesta ja valinnasta (idea generation and selection). Luovien ideoiden tuottamiseen ryhmässä on niin ikään kehitetty runsaasti erilaisia menetelmiä ja työkaluja (Sunwolf 2002). Rietzschel ym. (2009, 4–5) määrittelevät myös, että ideoiden generointi on vain osa luovuuden prosessia eikä tavoite itsessään. Heidän mukaansa vain harvoin lähestytään kysymystä, miten esimerkiksi brainstormingin jälkeen johdetaan luovat ratkaisut tai innovaatiot. Tässä päästään opinnäytetyöni ytimeen: on mielenkiintoista tutkia, mitä tapahtuu ensimmäisten ideoiden, ehdotusten ja tiedon vaihdannan jälkeen, koska tästä vaiheesta tutkimustieto on vähäistä ja koska ideoiden tuottaminen on luovuuden kannalta keskeisempää kuin ideoihin liittyvä valinta tai päätöksenteko. Luova prosessi nimenä jo painottaa ideoiden tuottamisvaihetta, joka on luovuutta. Mutta ollakseen myös käyttökelpoisia ja merkittäviä kyseessä olevan tehtävän kannalta, joka on myös yksi luovan idean määritelmistä, on alun ideoita jalostettava.

Muutenkin ryhmän luovuutta koskeva tutkimus keskittyy kuvailemaan vuorovaikutuksen luonnetta prosessin eri vaiheissa, mutta ei tarkalleen ottaen sitä, mitä vuorovaikutuksessa luovien ideoiden tuottamisen jälkeen tapahtuu ryhmän yhteisen tehtävän ja tavoitteen saavuttamisen näkökulmasta. Esimerkiksi Searle (2004) kuvaa neljää ryhmän luovaan prosessiin liittyvää tehtävää: osallistuminen

(participation), luottamus (trust), konfliktien ratkaiseminen (conflict resolution) ja tuki (wider support). Näistä osallistuminen ja luottamus liittyvät ryhmäytymiseen ja ideoiden tuottamisvaiheeseen. Ilman ryhmän jäsenten aktiivista osallistumista ja divergenttiä ajattelua ryhmä ei onnistu uusien ideoiden tuottamisessa. Osallistumista on myös palautteenanto ja arviointi. Sen jälkeen ryhmän tulisi luoda luottamuksellinen ilmapiiri, jossa haavoittuvaisuuden mahdollisuus on minimoitu, eli muiden ehdotuksia ei kyseenalaisteta tai vähätellä. Luottamuksen synnyttäminen edellyttää myös jäsenten itsevarmuutta, johon puolestaan liittyy roolikompetenssi. Ryhmän jäsenten on pystyttävä olemaan varmoja siitä, että heillä on uusia ja arvokkaita ideoita. (Searle 2004, 179.) Sen sijaan konfliktien ratkaisemisvaihe liittyy jollain tavoin ideoiden arviointiin, vaikkei Searle (2004) niin suoraan kirjoitakaan vaan sanoo, että epämuodollisista konflikteista on hyötyä luovuuden ja toisistaan poikkeavien näkökulmien kehittämisessä.

Myös Salazarin kuvaus ryhmän työskentelystä luovassa prosessissa on hyvin kuvailevaa, eikä kuvailusta saa irti konkretiaa, mitä tehtävän ratkaisuun liittyvää toimintaa vuorovaikutuksessa tapahtuu. Salazar (2002, 184–188) kuvaa, että potentiaali todelliseen luovaan toimintaan ja adaptaatioon on mahdollista, kun ryhmä selviytyy alun kaaoksesta eli järjestäytyy, organisoituu itse eli muuttuu tai on kompleksisessa tilassa. Itseorganisoituminen tarkoittaa, että ryhmä spontaanisti kehittää uusia rakenteita ja järjestyksiä sisäisen palautteenannon myötä.

Kompleksinen tila puolestaan tarkoittaa, että ryhmän sisällä on systeemin sisäisiä riippuvuuksia, mutta samanaikaisesti myös ryhmän elementit toimivat toisistaan poikkeavilla tavoilla. Ryhmä tarvitsee tiettyä epätasapainoa, eli toimintaympäristön muutosta ja ryhmän toiminnan jatkuvaa mukautumista, jotta luova toiminta pääsee esiin.

Tällainen prosessimainen suhtautuminen luovuuteen ja luovuuden näkeminen vaiheittaisena vuorovaikutuksena liittyy ilmiön strukturalistiseen näkökulmaan tieteestä. Tällöin vuorovaikutus on pohjimmiltaan prosessi, jossa yksilö käyttävät kieltä välittääkseen toisilleen merkityksiä. Strukturalismi perustuu olettamukseen, että tietoa voidaan järjestää ja ilmiöitä voidaan tutkia selkeyttävien rakenteiden ja elementtien avulla (Littlejohn 1996, 14). Strukturalistisella ja funktionaalisella tieteen tarkastelunäkökulmilla on myös yhteistä. Ne molemmat perustuvat stabiiliuteen, eli esimerkiksi ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa on olemassa

pysyviä lainalaisuuksia. Strukturalistiset teoriat ovat myös kiinnostuneet varsinaisen toiminnan taustalla olevista rakenteista, joita ei ole tarkoituksenmukaisesti tuotettu. Tieto perustuu havaittuun tietoon, eli todellisuus on itsenäistä. (Littlejohn 1996, 14.)

Tämän tutkielman tehtävänä on kuvata ideoiden jalostamista työryhmän vuorovaikutuksena. Ryhmän luovuuteen liittyvää tutkimustietoa on runsaasti, mutta aihepiirin tutkimukseen perehtyminen osoitti, että vuorovaikutuksen kuvaaminen vaiheittaisesti on hajanaista. Hajanaisuudella tarkoitetaan, että tutkimuksissa on perehdytty johonkin vuorovaikutukselliseen ilmiöön, kuten päätöksentekoon, tai laajaan luovuuden prosessiin kokonaisuutena. Vaikka prosessin vaiheet ovat aiemmassa tutkimuksessa nimetty, on kiinnostavaa tietää, millaista vuorovaikutus ideoiden jalostamisen vaiheessa sisällöllisesti on. Aiemmassa tutkimuksessa on yleistä luovien ideoiden tuottamisen tutkiminen, mutta vain ideoiden esittämisenä, ei siinä, miten ne jalostuvat ryhmässä yhteiseksi ehdotukseksi käyttöönotettavasta ratkaisusta. Tässä tutkielmassa pyrin kuvaamaan, millaista on vuorovaikutuksen sisältö ryhmässä, kun työryhmä kokoontuu yhteisen tehtävän pariin, tuottamaan luovia ratkaisuja. Tavoitteena on tunnistaa myös ryhmän vuorovaikutuksen vaiheita. Paitsi yksilön näkökulmasta, tuorein luovuuteen liittyvä tutkimus lähestyy ryhmän luovaa prosessia teknologiavälitteisessä vuorovaikutuksessa (Scott, Kuksenok, Perry, Brooks, Anicello & Aragon, 2012 ja Aragon & Williams 2011). Tässä opinnäytetyössä teknologiavälitteinen luovien ideoiden tuottaminen on kuitenkin rajattu tarkastelun ulkopuolelle.

Aiemman luovuutta koskevan tutkimustiedon perusteella ryhmän luova prosessi on sekä yksilötason luovien ideoiden tuottamista että ryhmässä syntyvää ideoiden tuottamista. Aiempi tutkimus kuvaa yksityiskohtaisesti, kuinka yksilön ideoiden tuottaminen syntyy vaiheittain, ja kuinka luovat ideat syntyvät ryhmässä yksilöiden tiedon vaihdantana ryhmän jäsenten kesken, jolloin yksilön idea muuttuu yhteiseksi. Sen jälkeen tutkimuksissa kuvattu työvaihe on päätöksenteko, eli idean valinta. Tämän tutkimuksen tavoitteena on kuvata tarkemmalla tasolla, millaisia ovat puheenvuorot ja lausahdukset, joista muodostuu edellä kuvattu ryhmän ideointiprosessi.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kuvata ryhmän vuorovaikutusta ideoiden tuottamisessa. Tutkimustehtäväksi olen määritellyt: millaista on vuorovaikutus työryhmän luovassa prosessissa?

Tutkimustehtävän pohjalta olen muodostanut kaksi tutkimuskysymystä, jotka ohjaavat aineiston keruuta:

1. Millaisia ovat työryhmän jäsenten puheenvuorojen funktiot ideoiden jalostamisprosessissa?
2. Millaisia vaiheita ideoiden jalostamisprosessissa on tunnistettavissa vuorovaikutuksen näkökulmasta?

Aineiston keruu suoritetaan autenttisista työelämän työryhmistä. Tutkin työryhmien ennakkoon suunniteltuja kokouksia, eli muodollisia vuorovaikutustilanteita.

Analysoitavan aineiston muodostaa neljä eri työryhmien kokousta, joissa kaikissa tehtävänä on luovien ideoiden tuottaminen. Neljän analysoidun kokouksen lisäksi havainnoin kaksi muuta kokousta, joiden aineistoa käytän analysoidun aineiston vertailuun.

3.2 Havainnointi aineiston keruumenetelmänä

Tutkimusmenetelmänä käytettiin systemaattista havainnointia. Se soveltui aineiston keruuseen, koska tavoitteena oli kuvailla vuorovaikutuksen ilmenemistä, miten luova prosessi tulee esiin kielellisesti ryhmässä ja miten ilmaisun muotoa ja tapoja voidaan kuvata. Havainnointi sopii menetelmäksi (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2004, 201–203), kun tarvitaan välitöntä ja suoraa informaatiota yksilön, ryhmien ja organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnointi tarjoaa mahdollisuuden päästä käsiksi ihmisten mielipiteiden ja itsetulkinnan taustalla oleviin asenteisiin arvioimalla heidän käyttäytymistään (Gray 2004, 238). Havainnoinnin avulla tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä voidaan tutkia sen alkuperäisessä ja luonnollisessa ympäristössä.

Havainnoinnit toteutettiin yrityksen toimitiloissa, todellisissa kokoustilanteissa lokajoulukuussa 2012. Osallistuin kokouksiin yhteyshenkilöideni avulla, ja

yhteyshenkilöt toimivat myös havainnoitavien kokouksien puheenjohtajana.

Yhteyshenkilöni olivat ennen kokousten alkua kertoneet havainnoinnista kokoukseen osallistujille. Havainnointi oli siis julkista ja avointa (Gray 2004, 239).

Kenttämuistiinpanojen ohella havainnointiaineisto tallennettiin videokameralla. Siltä varalta, että videokameran käytössä tai materiaalin purkamisessa olisi ilmennyt joitain ongelmia, kokoustilanteet tallennettiin varmuudeksi myös äänitteenä.

Vaikka tutkijana en osallistunut havainnointitilanteisiin, on tutkijan tiedostettava pyrkimys pysyttäytyä tilanteen ulkopuolisena. Tämä on Grayn (2004, 242) mukaan haastavaa, kun samanaikaisesti on pyrittävä olemaan myös henkisesti lähellä tutkittavia, jotta tutkija voi ymmärtää tutkittavien elämää. Mitä enemmän tutkijalla on samankaltaisuutta tutkittavien kulttuurin, sukupuolen, rodun, sosioekonomisen statuksen kanssa, sitä helpompi tutkijan on päästä käsiksi tutkittavien maailmaan, ymmärtää heitä ja saada valideja löydöksiä.

Havainnointia voidaan toisaalta puolustella menetelmänä sen avulla tuotetun tiedon luonteella. Sen avulla ei ole tarkoitus pyrkiä yleistettävyyteen, vaan tutkimus on luonteeltaan case-tutkimusta. Aineisto on rajallista ja analyysivaiheessa tutkija vaikuttaa tuloksiin. Myöskään tapahtumien reflektointi ei ole täysin objektiivista. Tulkittamisen vaikutusta voidaan tosin vähentää esimerkiksi sillä, että aineiston keruussa käytetään tallennuslaitetta, jolloin aineisto voidaan palauttaa mieleen sellaisena kuin se oli, ei tutkijan omina muistiinpanoina tai muistiin palauttamisen prosessina. Reliabiliteettia voidaan parantaa myös sillä, että aineisto tallennetaan eri välinein, niin nauhoituksena kuin muistiinpanoinakin. Toinen reliabiliteettia parantava menetelmä on aineistotriangulaatio, jolloin samasta aiheesta kerätään tietoa eri kohteista. (Gray 2004, 257.) Tässä tutkimuksessa voidaan nähdä aineistotriangulaation tunnusmerkkejä, kun havainnoitavana olleet kokoukset olivat keskenään erilaisia.

Havainnoimisen heikkous on tulkintamahdollisuus, kun tutkijan havainnointiin vaikuttaa omat mentaaliset rakenteet. Toisekseen tutkija voi alkaa vaikuttaa havainnoitaviin tilanteisiin. Myös teemojen ja konseptien irrottaminen ja kokoaminen aineistosta voi olla haastavaa. (Gray 2004, 239.)

Havainnoinnin ohessa aineiston keruussa käytettiin kenttämuistiinpanoja.

Kenttämuistiinpanojen tekeminen auttaa aineiston jäsentämisessä, kun aineisto

kerätään havainnoimalla. Muistiinpanojen olennaisia osia ovat muun muassa havainnointitilanteen avainlainaukset ja käytetty verbaliikka, osallistujien fyysisen olemusten yksityiskohtien kuvaaminen, verbaalisen käyttäytymisen kuvailu (miten puheenvuorot jakaantuvat ja järjestäytyvät) ja tapahtumien sekvenssit (Gray 2004, 247). Kenttämuistiinpanojen avulla voidaan esimerkiksi luokitella sosiaalisten tilanteiden luonnetta sen mukaan, mitä tilanteessa tehdään ryhmänä ja mitä yksittäiset ihmiset tekevät, mikä on tapahtuma ja mikä on sen tavoite. (Gray 2004, 244.) Tällaisten seikkojen ylöskirjaaminen ja kenttämuistiinpanojen kokoaminen jokaisesta kokouksesta auttoi hahmottamaan kunkin kokouksen sisällön sekä kokouksen vuorovaikutuksen etenemisen ja päävaiheet. Tein kenttämuistiinpanoja havainnoinnin ohessa, koska varsinainen aineisto tallentui videokameraan ja nauhuriin. Grayn (2004, 245) mukaan kenttämuistiinpanot ovat kenttäaineiston keruun ja analysoinnin selkäranka, ja ne on koottava välittömästi havainnoinnin jälkeen.

Alasuutari (1999, 136) ohjaa myös tutkijaa aineiston keruussa tarkoituksenmukaisuuteen. Kenttämuistiinpanot ohjasivatkin aineiston keruuta, koska pystyin ennakkoon määrittelemään, millaista tietoa luovasta vuorovaikutuksesta tarvitaan. Alasuutari (1999, 136) esittää, että havainnointiaineistoksi kerätään se, mikä on tutkimuksen problematiikan kannalta olennaista. Tässä tutkielmassa tarkoituksenmukaisuuteen pyrittiin tekemällä havainnoinnin ohessa kenttämuistiinpanoja, jolloin havainnointi keskittyi tutkimuksen aihepiiriin.

Havainnointiin menetelmänä liittyvät omat heikkoutensa, ja esimerkiksi menetelmän objektiivisuutta on syytä pohtia. Havainnoinnin ohessa tehtyjen kenttämuistiinpanojen käytössä on pyrittävä objektiivisuuteen ja erotettava työvaihe aineiston analyysivaiheesta. Muistiinpanot eivät ole raakaa dataa, vaan niissä on jo tutkijan henkilökohtainen merkityksen luominen mukana ja ne on suodatettu tutkijan mentaalisten rakenteiden, ymmärryksen ja käsitysten läpi (Gray 2004, 247.)

Haastavaa on samanaikaisesti noudattaa Grayn (2004, 245) ohjetta, että kenttämuistiinpanoihin on pyrittävä kirjoittamaan havaittu ja analyysivaiheeseen jätettävä tutkijan oma tulkinta aineistosta.

3.3 Tutkimuskohde

Tutkimuksen kohteena on mediatalo Sanoma Magazines Finland Oy:n eri yksiköiden työryhmiä. Case-yritys valikoitui siten, että etsin yhteistyöverkostoistani yritystä ja yhteistyöhenkilöä, jolle aihe olisi relevantti organisaation työtehtävien ja työskentelytapojen kannalta. Sanoma Magazinesissa otin yhteyttä yksiköihin, jotka tuottavat viestinnän ja markkinoinnin ratkaisuja, painettuja ja sähköisiä julkaisuja asiakasyrityksilleen (Sanoma Magazines yritysesittely). Havainnoinnin kohteena oli myös kaksi lehtitoimituksen työhön keskittyvää työryhmää. Oletuksenani oli, että luovuutta koskeva aihe kiinnostaisi heitä, koska näiden yksiköiden liiketoiminta perustuu luovien ratkaisujen tarjoamiseen.

Työryhmät olivat kokouksen aihetta varten kokoontuvia asiantuntijoiden ryhmiä. Asiantuntijat kuuluivat organisaatiossa eri yksiköihin, mutta olivat jossain määrin toisilleen entuudestaan tuttuja. Työryhmät valikoituivat siten, että etsin kontaktihenkilöideni avulla opinnäytetyön työstämisen aikana yrityksessä toimivia työryhmiä, joiden tehtävänä on tuottaa luovia ideoita. Kontaktihenkilöni kutsuivat minut keräämään aineistoa loka-, marras- ja joulukuulle aikataulutettuihin kokouksiin, joihin osallistuminen sopi kaikille työryhmän jäsenille. Työryhmän jäsenet osallistuivat havainnointiin siis vapaaehtoisesti. Kokousten valintaan vaikutti myös se, että kontaktihenkilöni halusivat kokousten olevan sellaisia, joissa ei ollut mukana yrityksen asiakasta eikä kokouksessa käsitelty liiketoiminnan kannalta erityisen arkaluonteisia asioita. Näin ollen kokoukset voitiin pitää suunnitellun mukaisesti ilman, että havainnoijan läsnäolo olisi vaikuttanut olennaisesti asioiden käsittelyyn tai että kokoukseen osallistujat olisivat kokeneet havainnoijan läsnäolon häiritseväksi, jos esimerkiksi tilanteen tavoitteena olisi ollut ratkaisun myyminen asiakkaalle. Lähetin kirjallisen tutkimuslupapyynnön etukäteen kunkin kokouksen puheenjohtajalle, joka välitti ennakkotiedon havainnoinnista kaikille kokoukseen osallistujille. Näin aineiston keruun eettisyys otettiin huomioon ennen aineiston keruuta.

Tavoitteenani oli toteuttaa aineiston keruu autenttisessa ryhmän vuorovaikutustilanteessa, koska työryhmien ja autenttisten ryhmän vuorovaikutustilanteiden tutkimus on vähäistä, ja tehtäväkeskeisten ryhmien vuorovaikutusta koskeva tutkimus on keskittynyt ryhmiin, jotka on perustettu

tutkimustilannetta varten. (Valkonen & Laapotti 2011, 58–59.) Tämän tutkielman avulla tuotettiin tietoa, jonka tulosten soveltuvuutta ei tarvitse kyseenalaistaa luonnollisiin tilanteisiin soveltuvaksi.

3.4 Aineiston kuvaus

Ennen kokouksia tein lyhyet taustahaastattelut kokousten puheenjohtajille. Taustahaastattelujen avulla sain tiedon kokoukseen osallistujista, kokouksen aiheesta ja tavoitteesta sekä siitä, mitä tietoa kokoukseen osallistujilla on aiheesta ennakkoon. Taustahaastattelujen tekeminen auttoi myös ymmärtämään, mistä kokouksessa keskustellaan. Analysoitava aineisto kerättiin yhteensä neljästä työryhmän kokouksesta. Havainnoidut kokoukset kuvataan alla olevassa taulukossa (taulukko 1).

	Kokouksen ajankohta	Kokouksen kesto	Kokouksen aihe	Kokouksen tavoite	Osallistujat	puheen- vuoroja
1	17.10.2012	1,5 tuntia	Ruokatabletin sisältöteemojen suunnittelu	teemavaihtoehtojen tuottaminen	puheenjohtajana tuottaja (pj) ja osallistujana (os) tuottaja	503
2	23.11.2012	1 tunti	videotuotannon ohjeistus toimituksille	kerätä ohjeistuksen sisältö	puheenjohtajana (pj) videotoimittaja ja osallistujana (os) videotuottaja	304
3	23.11.2012	1,5 tuntia	datajournalismin kokeilu	suunnitella kokeilun aihepiiri valitussa julkaisussa	puheenjohtajana videotoimittaja (pj) ja neljä osallistujaa (os) eri tehtävistä	644
4	3.12.2012	1 tunti	”Miten lisää mediamyyntiä”.	Tunnissa sata ideaa aiheesta	Puheenjohtaja (pj), avustaja (as) ja kuusi osallistujaa (os)	378

Taulukko 1: Havainnoidut kokoukset ja aineiston keruu

Havainnoiduissa kokouksissa oli mukana kahdesta kahdeksaan henkilöä. Yksi kokous kesti yhdestä kahteen tuntia. Yhteensä aineistoa kertyi neljästä kokouksesta noin viisi tuntia. Kokoukset pidettiin loka-, marras- ja joulukuussa 2012. Kaikkien kokousten tavoite liittyi luovien ideoiden tuottamiseen, mutta kokousten aiheet olivat keskenään erilaisia. Kokousten tehtäviä olivat julkaisun teemavaihtoehtojen tuottaminen, videotuotannon ohjeistuksen sisällön tuottaminen, datajournalismin kokeilun aihepiirin suunnittelu ja sadan uuden mediamyynnin keinon tuottaminen. Analysoiduissa kokouksissa käytettiin yhteensä 1829 puheenvuoroa.

Näiden neljän kokouksen lisäksi havainnoin samoilla menetelmillä kahta muuta ideointikokousta, joissa tehtävänä oli myyntivideon muodon suunnittelu (kokous 5)

ja lehden ulkoasu-uudistuksen toteutuksen täydentäminen (kokous 6). Näiden kokousten aineistoa hyödynsin lähinnä vain vertailutietona muuhun aineistoon, enkä tehnyt yksityiskohtaisempaa näistä kokouksista syntyneen aineiston analyysia. Kenttämuistiinpanojen tasolla tehdyn vertailun avulla pystyin kuitenkin parantamaan tutkimuksen reliabiliteettia ja vertailemaan, kuinka kokousten viisi ja kuusi kenttämuistiinpanot vastasivat muista kokouksista analysoitua aineistoa.

Ennen kokoustilanteita tekemäni taustahaastattelut tuottivat tutkimustehtävän ja -kysymysten asettelun kannalta keskeistä tietoa ryhmän työskentelystä.

Taustahaastatteluissa selvisi, että kaikkien kuuden kokouksen tavoitteena oli ideoiden jalostaminen ryhmässä, ei ideointi yleisesti. Vaikka kokouksia nimitettiin ideointikokouksiksi, todellisuudessa kokoukseen osallistujat olivat tehneet ideointityötä kokouksen aiheeseen liittyen jo ennen kokousta. Jokainen ryhmän jäsen oli valmistautunut kokoukseen itsenäisesti tai korkeintaan keskustelemalla kokouksesta epämuodollisissa käytäväkeskusteluissa toisen kokoukseen osallistujan kanssa. Osa kokouksista oli sellaisia, että sama ryhmä oli kokoontunut aiheen käsittelyyn jo aiemmin, ja havainnointikerran kokous painottui vielä avoimien asioiden käsittelyyn. Yhdessä kokouksista oli selkeä ennakkoon suunniteltu työskentelytapa ideoiden keräämiseksi, ja puheenjohtaja huolehti tarkoin kokouksen vetämisestä agendan mukaisesti. Osa kokouksista oli puolestaan hyvin vapaamuotoisia keskustelutilaisuuksia, joissa puheenjohtajalla ei ollut vahvaa roolia eikä kokouksesta tehty pöytäkirjaa tai muita yhteisiä muistiinpanoja.

Kun kaikki havainnointi oli toteutettu ja jokaisesta kokouksesta kirjoitettu puhtaaksi kenttämuistiinpanot, alkoi aineiston litterointi kuuntelemalla ja katsomalla kaikki tallennettu aineisto. Litteroinnissa keskityttiin kielelliseen vuorovaikutukseen, eikä litteroinnissa huomioitu nonverbaalista vuorovaikutusta. Keskustelut litteroitiin kokouksittain ja puheenvuoroittain sanatarkasti, mutta silloin, kun puheet olivat päällekkäisiä ja kaikesta puheesta ei saanut selvää, jätettiin tällainen aineisto litteroimatta.

3.5 Vuorovaikutuksen prosessianalyysin toteuttaminen

Aineiston analyysi tehtiin vuorovaikutuksen prosessianalyysia mukaillen, koska menetelmä soveltuu pienten, tehtäväkeskeisten ryhmien vuorovaikutuksen luonteen kuvailuun. Valkonen ja Mikkola (2000, 91) kuvaavat aiemman tutkimustiedon

perusteella, kuinka vuorovaikutusanalyysi perustuu havainnoidun aineiston osittamiseen. Menetelmän avulla pyritään tunnistamaan systemaattisesti ryhmän vuorovaikutuksessa toistuvia jaksoja ja ymmärtämään niiden funktioita. Analyysi kohdentuu siihen ryhmän vuorovaikutukseen, joka on ryhmän toiminnan kannalta olennaista. Tässä tutkielmassa työryhmän merkityksellinen vuorovaikutus liittyi ideoiden jalostamiseen.

Valkonen ja Mikkola (2000, 92) kuvaavat vuorovaikutuksen prosessianalyysiä osallistumistapojen analyysiksi, jonka avulla kuvataan vuorovaikutusprosessia. Se soveltuu tehtävä- ja suhdekeskeisten toimintojen analyysivälineeksi. Menetelmän käyttö tuottaa kvantitatiivista ja kuvailevaa tietoa, jossa aineisto koodataan systemaattisesti kategorioihin. Menetelmän käyttöön liittyy myös vaiheteoreettinen näkökulma. Ryhmäviestinnän vaihemallit on kehitelty IPA-menetelmällä saatujen tulosten pohjalta (Gouran & Fischer 1984, Valkosen & Mikkolan 2000, 93 mukaan). Analyysimenetelmän käyttö perustuu ajatukseen, että ryhmän vuorovaikutuksessa on tunnistettavia vaiheita, joissa on erilaisia viestintätoimintoja. Analyysi pyrkii tunnistamaan näitä viestintätoimintoja.

Robert Balesin 1950 luomassa IPA-menetelmässä vuorovaikutuksen kategorioita on kaksitoista, joista kolme muodostaa vuorovaikutusta kuvaavaa ryhmän. Vuorovaikutusta kuvaavia ryhmiä on siis yhteensä neljä. Ryhmistä yksi keskittyy kielteisiin ilmauksiin ja yksi myönteisiin, ja nämä molemmat ovat sosioemotionaalisia toimintoja. Kaksi muuta, vastausten ja kysymysten esittämiseen liittyvät toiminnot, ovat puolestaan tehtäväkeskeisiä. (Valkonen & Mikkola 2000, 92; Littlejohn 2002, 269–271.) Tämän tutkielman kannalta analyysissa keskeisiä olivat kysymiseen ja vastaamiseen liittyvät toiminnot, koska vuorovaikutusta käsitellään funktionaalista näkökulmasta. Aineiston analyysissa pyrin löytämään vastauksia siihen, millainen vuorovaikutus ja sen vaiheet auttavat ryhmää sen tavoitteen toteuttamisessa, luovien ideoiden tuottamisessa. Littlejohn (2002) on kuvannut IPA:n kategoriat Balesin malliin pohjautuen. Kategorioiden ensimmäisen ryhmän muodostavat positiivisiin vuorovaikutuksen funktioihin liittyvät ilmaisut, joita ovat ystävällisyys, dramatisointi ja samanmielisyys. Toisen ryhmän muodostavat vastaukseen liittyvät toiminnot: ehdotuksen antaminen, mielipiteen osoittaminen ja tiedon jakaminen. Kolmannen ryhmän muodostavat kysymiseen liittyvät toiminnot, joita ovat tiedon kysyminen, mielipiteen kysyminen ja ehdotuksen pyytäminen.

Kielteisiä vuorovaikutuksen funktioita ovat puolestaan erimielisyyden, jännittyneisyyden osoittamisen ja epäystävällisyyden ilmaiset.

Valkosen ja Laapotin (2011, 53) mukaan IPA tuottaa analyysissä yksilötason viestintään kohdentuvia tuloksia, jotka kuitenkin voidaan johtopäätösten tasolla nostaa ryhmätason tarkasteluksi. Yksilötasoon kohdentuminen on luonnollista tässäkin tutkielmassa, koska tein kategorisoinnin yksittäisen vuorovaikutukseen osallistujan yksittäisen puheenvuoron perusteella. Eli analyysissä keskityin yksittäiseen puheenvuoroon kerrallaan, en useamman henkilön muodostamaan keskustelun kokonaisuuteen, esimerkiksi aiheen perusteella. Yksilötasolta voidaan kuitenkin edetä ryhmätasolle johtopäätösvaiheessa. Johtopäätösten tasolla tässä tutkielmassa pyrin kuvaamaan, millainen ryhmän, ei vain yksilön, vuorovaikutus siis johtaa ryhmän tavoitteeseen, luovien ideoiden tuottamiseen. Analyysin perusteella pyrin tunnistamaan vuorovaikutuksessa ilmenevää toistuvuutta ja ominaispiirteitä.

Tässä tutkielmassa koodasin litteroinnin jälkeen valitun analyysimenetelmän, vuorovaikutuksen prosessianalyysin, kategorioiden mukaiset analyysiyksiköt. Analyysiyksikkönä oli yksi puheenvuoro, ja aineisto kategorisoitiin kokouksittain. Irrotin puheenvuorot sille sopivaan kategoriaan niin, että kuhunkin kategoriaan kuuluvat puheenvuorot kerättiin omaksi luettelokseen. Valkonen ja Laapotti (2011, 46) ohjaavatkin, että analyysiyksikkönä voi toimia yksittäinen puheenvuoro tai lausuma. Analyysiyksikkönä voidaan käyttää myös merkityskokonaisuutta (Valkonen & Laapotti 2011, 46), eli puheenvuorojen muodostamaa aihetta, josta keskustellaan. Menetelmä soveltuukin vuorovaikutuksen tarkasteluun prosessina, kuten tässä opinnäyteyössä on tehty.

Toteutin koodauksen aluksi lukemalla läpi kaiken litteroidun aineiston ja lukemisen edetessä vertaamalla jokaista yksittäistä puheenvuoroa aina IPA:n mukaiseen kategoriaan. IPA:n mukaiset kategoriat eivät kuitenkaan riittäneet kuvaamaan ideoiden tuottamiseen liittyvää vuorovaikutusta riittävän tarkalla tasolla. Loin uudet kategoriat aineistolähtöisesti sitä mukaa, kun puheenvuoroista nousi aina uuden tyyppisiä puheenvuoroja. Esimerkiksi oli luonnollista, että aineistossa oli IPA:n yhteen kategoriaan, ehdotusten esittämiseen, liittyviä puheenvuoroja, koska kokouksen aihe liittyi ideoiden jalostamiseen. Kuitenkin, jotta pystyin tuloksissa kuvailemaan tarkemmin, millaisia ehdotusten esittämiseen liittyvät puheenvuorot

tarkemmin sanottuna ovat, loin myös tarkemmin puheenvuoron funktiota kuvaavia, uusia kategorioita. Valkosen ja Laapotin (2011, 46) sekä Tuomen ja Sarajärven (2003, 99) mukaan IPA-menetelmässä tutkijan analyysi pohjautuu valmiisiin teoriaperustaisesti johdettuihin analyysikategorioihin, eli analyysi on teorian ohjaamaa, mutta poikkesin siis tästä periaatteesta.

Edellä kuvatun analyysin toteutuksen pohjalta voidaan sanoa, että tässä tutkielmassa aineiston analyysi muistuttaa vuorovaikutuksen prosessianalyysia siten, että analyysissa kategorisoitiin ryhmän vuorovaikutusta puheenvuorojen funktioiden perusteella, ja analyysi tuotti määrällistä tietoa erilaisista vuorovaikutuksessa ilmenneistä funktioista. Kategoriat loin kuitenkin irrallaan IPA-menetelmästä.

Tein kategorisoinnin puheenvuoroittain, eli analyysiyksikkönä oli yksi sisällöllinen kokonaisuus. Sisällöllinen kokonaisuus on Keytonin (2003, 261) mukaan yhden merkityskokonaisuuden sisältämä viesti. Tällöin yksi laaja puheenvuoro voi sisältää useita sisällöllisiä kokonaisuuksia. Tämän tutkimuksen aineistoissa yksi puheenvuoro muodosti pääsääntöisesti yhden merkityskokonaisuuden, sillä puheenvuorot katkesivat usein toiseen kokoukseen osallistujan puheenvuoroon, joka saattoi olla hyvin lyhytkin kommentti. Kommentin jälkeen jatkuvan puheenvuoron katsoin sisältävän jälleen uuden sisällöllisen kokonaisuuden.

IPA-menetelmän periaatteiden mukaisesti (Valkonen & Laapotti 2011, 46) tässä tutkielmassa yksi sisällöllinen kokonaisuus eli yksi lausuma tai yksi puheenvuoro luettiin yhteen kategoriaan kuuluvaksi. Pitkän tai polveilevan puheenvuoron kohdalla kategorisoinnin periaatteena oli, että puheenvuorosta pyrittiin löytämään sen ydin. Ydinkohdan määrittely tapahtui esimerkiksi siten, että seuraava puheenvuoro liittyi ja keskustelu siis jatkui puheenvuoron ydinasiaan liittyen. Tällaisen periaatteen noudattamisessa oletin siis, että seuraavan puheenvuoron käyttäjä on kuunnellut ja ymmärtänyt edellisen puheenvuoron merkityksen. IPA-menetelmää onkin kritisoitu muun muassa siitä, että se pyrkii objektiiviseen kategorisointiin ja kuvaa vuorovaikutusta lineaarisesti, erillisten toimintojen summana (Valkonen & Mikkola 2000, 94). Painopisteenä ei IPA-menetelmässä siis ole keskustelun sisältö ja kompleksisuus, vaan menetelmän avulla pyritään yksinkertaisesti löytämään yksi kategoria, johon aineistosta poimittu analyysiyksikkö sopii.

Tämän tutkimuksen kaikkea litteroitua aineistoa ei pystytty jakamaan kategorioihin, koska jokin puheenvuoro saattoi olla sellainen, ettei käytetyistä ilmaisusta pystynyt muodostamaan merkitystä muodostavaa, ymmärrettävää kokonaisuutta. Tällaisessa puheenvuorossa puhuja saattoi muodostaa ajatustaan ääneen, mutta tuli keskeytetyksi, jolloin ajatuksen ilmaisu jäi kesken, eikä kuulija pystynyt kuin sivuuttamaan sen. Tällaisia olivat esimerkiksi puheenvuorot: ”Mutta” ja ”Mikä kiinnostaa se et”. Osasta puheenvuoroja ei puolestaan saanut selvää. Kategorisoimatta jääneitä puheenvuoroja oli noin 50 kappaletta. Aineiston kategorisoinnin päätteeksi oli verrattava vielä, vastasiko kategorisoinnin loppuvaiheessa tehty työskentely periaatteiltaan alkupään kategorisointia, koska matkan varrella kategorioita luotiin lisää sitä mukaa, kun vuorovaikutuksessa ilmeni uusia funktioita.

3.6 Aineistolähtöisen sisällön analyysin toteuttaminen

Aineistolähtöisen kategorisoinnin lopuksi olin jakanut neljän kokouksen kaikki 1829 puheenvuoroa 29 kategoriaan, jotka kuvasivat puheenvuoron funktiota.

Kategorioiden määrä oli liian suuri, jotta aineistosta olisi pystynyt muodostamaan kokonaiskäsitystä ja jotta jokaisen luokan sisälle olisi muodostunut aineiston merkittävyyden kannalta riittävä määrä puheenvuoroja. Yhdistin kategoriat, joiden keskusteluseriä ja sisällölliset funktiot olivat keskenään samantapaisia. Mielekästä kategorioiden yhdistäminen oli myös tapauksissa, joissa kategoriat olivat keskenään läheisiä ja joihin aineistoa oli kertynyt hyvin vähäisesti, alle kymmenen puheenvuoroa. Lopulta tuloksiin jäi jäljelle kahdeksan eri kategoriaa.

Analyysi tehtiin seuraavien kategorioiden perusteella: ymmärryksen ja ystävällisyyden osoittaminen, tiedon jakaminen, ehdotuksen antaminen, myötämielisyyden osoittaminen, mielipiteen ilmaisu, ehdotusten tuottamisen aktivoiminen, idean jalostaminen ja kokouksen tehtävään liittymätön keskustelu. Yhdistämisessä pidin päälimmäisenä ajatuksena tutkielman tutkimustehtävää, luovien ideoiden tuottamiseen liittyvää vuorovaikutusta. Pyrin kategorioiden yhdistämisessä siihen, että kategorian sisälle kuuluvat puheenvuorot liittyvät toisiinsa kokouksen tehtävän, ideoiden tuottamisen kannalta. Esimerkiksi idean jalostamiseen kategoriaan keräsin kaikki puheenvuorot tai sisällölliset kokonaisuudet, jotka jatkoivat edellä esitettyä kokouksen tavoitteeseen liittyvää ehdotusta. Koska

kategorioiden luominen tapahtui tutkimustehtävään ja työryhmän tavoitteeseen peilaten, muodostui myös sellainen kategoria, johon kuuluvilla puheenvuoroilla ja sisällöllisillä kokonaisuuksilla ei ollut merkitystä analyysin kannalta. Tämä kategoria oli kokouksen tehtävään liittymätön keskustelu. Alla oleva taulukko (taulukko 2) kuvaa, miten kategorioiden yhdistäminen toteutettiin.

ALUN KATEGORIAT	YHDISTETYT KATEGORIAT
Ystävällisyys	Ymmärryksen ja ystävällisyyden osoittaminen
Ymmärryksen osoitus	
Samanmielisyyys	Myötämielisyyden osoittaminen
Esiin tulleen idean kannattaminen	
Ideasta innostuminen	
Ratkaisun tarjoaminen	Ehdotuksen antaminen
Vaihtoehtojen tarjoaminen	
Työskentelyn periaatteista ja tavoitteista sanomista	
Palaverin jälkeisestä keskustelua	
Ehdotuksen antaminen	
Erimielisyyys	Mielipiteen ilmaisu
Idean kriittinen arviointi / ehdotuksen hylkääminen	
Ehdotuksen kyseenalaistaminen kysymällä tai pohtimalla	
Työskentelyn arviointia	
Ideoiden arvioimista, suosikkien valintaa	Tiedon jakaminen
Oman idean taustoittamista	
Alkuideasta muistuttamista	
Aiheen pohjustusta ja tiedon jakamista	
Tiedon kysyminen työskentelyn ohjaamiseksi	Ehdotusten tuottamisen aktivointi
Mielipiteen kysyminen	
Ehdotuksen pyytäminen	
Avunpyyntö muilta omaan ehdotukseen	Idean jalostaminen
Idean konkretisointia ja perustelua	
Oman idean toistamista	
Idean täydentämistä ja jatkamista	
Toisen esittämän idean selostamista omin sanoin	Kokouksen tehtävään liittymätön keskustelu
Vitsi	
Dramatisointi	
Omasta itsestä ja kokemuksista kertominen	

Taulukko 2: Alun kategorioiden yhdistäminen

Tällainen aineistolähtöinen kategorisointi ja kategorioiden yhdistäminen muistuttaa menetelmä myös aineistolähtöistä sisällön analyysia. Etenkin, kun yhdistämiseen liittyi se, että kategorian abstraktiotaso nousi ja annoin luokille uusia nimiä.

Aineistolähtöiselle sisällön analyysille on tunnusomaista aineiston alussa pelkistäminen, joka voi olla keskustelukokonaisuuksista merkityksellisten kokonaisuuksien irrottamista ja niiden yhdistämistä ryhmiksi (Tuomi & Sarajärvi

2009, 109). Tässä työssä aineistolähtöiseen sisällön analyysiin liittyvää oli selkeämmin kuitenkin eritasoisten aineistoryhmien yhdistäminen, ja yhdistämisen myötä syntyvien ryhmien uudelleennimeäminen käsitteellisemmällä tasolla. Tuomi & Sarajärvi (2009, 110–112) kutsuu tätä vaihetta alaluokkien liittämiseksi pääluokkiin ja aineiston abstrahoinniksi. Tällöin aineisto tiivistyy. Käsitteiden yhdistäminen johtaa lopulta tutkimustehtävään vastaamiseen, ja yläkäsitteiden avulla pystytään kuvaamaan tutkimuskohdetta, tässä tapauksessa ideoiden jalostamiseen liittyvää ryhmän vuorovaikutusta. Näin pystyin tuottamaan analyysissa myös laadullisia tuloksia ja kuvaamaan yläkäsitteiden sisälle kuuluvaa vuorovaikutuksen sisältöä, ei pelkästään määrää.

Vaikka aineistolle tehtiin luokittelua ja yksittäiset puheenvuorot irrotettiin keskustelusta kategorioihin, täytyi analyysia tehdä myös niin, että puheenvuorot pystyttiin palauttamaan takaisin alkuperäiseen keskusteluun. Kategorisointivaiheessa jokainen puheenvuoro merkittiin järjestysnumeroin. Vain näin analyysin tekovaiheessa oli mahdollista tunnistaa, miten keskustelu eteni kokouksen edetessä ja millaisia funktioita, eli eri vuorovaikutuksen kategorioita, ideointiin liittyi keskustelun eri vaiheissa. Järjestysnumero auttoi hahmottamaan, onko esimerkiksi tiedon jakaminen ja mielipiteiden vaihto yleisempää kokouksen alkuvaiheessa kuin loppuvaiheessa. Litteroituun aineistoon kategorioiden merkkäminen auttoi myös analyysin tarkistamisessa. Kategorioihin kerätyt puheenvuorot oli helppo palauttaa keskustelukokonaisuuteen ja jälkikäteen tarkistaa, millaiseen keskusteluun yksittäinen puheenvuoro alun perin liittyi ja oliko analyysivaiheessa kategorisointi oikein tehty.

4 TULOKSET

4.1 Puheenvuorojen funktiot ja niiden esiintyminen

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, millaista on työryhmän vuorovaikutus luovassa prosessissa. Aineiston analyysin avulla on tavoitteena vastata kysymyksiin, millaisia ovat työryhmän jäsenten puheenvuorojen funktiot ideoiden jalostamisprosessissa ja millaisia vaiheita ideoiden jalostamisprosessissa on tunnistettavissa vuorovaikutuksen näkökulmasta. Koska menetelmänä oli sekä määrällistä että laadullista aineiston analyysiä, tulokset esitetään aineistosta tyypillisen vuorovaikutuksen määriä ja niiden sisältöä kuvaten. Kuvailussa keskistytään puheenvuorojen funktioihin, mitä tarkoitusta varten puheenvuoro on esitetty ja mitkä funktiot liittyvät toisiinsa ja ilmenevät peräkkäisinä. Tulokset esitetään funktioittain.

Tässä alaluvussa on vastaan tutkimuksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, millaisia ovat työryhmän jäsenten puheenvuorojen funktiot ideoiden jalostamisprosessissa. Aineiston perusteella ryhmän ideoiden jalostamiseen liittyvässä vuorovaikutuksessa ilmenee ymmärryksen ja ystävällisyyden osoittamista, mielipiteen ilmaisua, ehdotuksen antamista, myötämielisyyden osoittamista, tiedon jakamista, ehdotusten tuottamisen aktivointia, idean jalostamista ja kokoukseen tehtävään liittymätöntä keskustelua. Mielipiteen ilmaisu (17 %) ja ehdotuksen antaminen (19 %), jotka molemmat liittyvät ideoiden tuottamiseen ja jalostamiseen, olivat yleisimpiä puheenvuorojen funktioita koko aineistossa. Ymmärryksen ja ystävällisyyden osoittaminen (17 %), jotka puheenvuoroina olivat vastauksia tai vastapuheenvuoroja esimerkiksi mielipiteeseen tai ehdotukseen, olivat niin ikään yleisimmin aineistossa esiintyviä kommentteja. Kaikkia kategorisoituja puheenvuorojen funktioita ilmeni kaikissa aineiston neljässä kokouksessa, mutta kategoriaan kuuluvien puheenvuorojen määrä vaihteli kokouksittain. Puheenvuorojen funktioiden määrät ilmenevät taulukosta 3.

	Kokous 1		Kokous 2		Kokous 3		Kokous 4		Yhteensä	
Ymmärryksen ja ystävällisyyden osoittaminen	78	16 %	95	31 %	111	17 %	14	4 %	298	17 %
Mielipiteen ilmaisu	110	22 %	54	18 %	103	16 %	67	18 %	334	19 %
Ehdotuksen antaminen	94	19 %	35	11 %	93	14 %	88	23 %	310	17 %
Myötämielisyyden osoittaminen	51	10 %	30	10 %	56	9 %	29	8 %	166	9 %
Tiedon jakaminen	61	12 %	47	15 %	82	13 %	16	4 %	206	12 %
Ehdotusten tuottamisen aktivoiminen	33	7 %	19	6 %	48	7 %	49	13 %	149	8 %
Idean jalostaminen	43	9 %	13	4 %	104	16 %	92	24 %	252	14 %
Kokouksen tehtävään liittymätön keskustelu	16	3 %	8	3 %	27	4 %	18	5 %	69	4 %
	486		301		624		373		1784	

Taulukko 3: Puheenvuorojen funktiot neljässä kokouksessa ja kaikissa yhteensä.

Ehdotusten antaminen ilmeni kokoukseen osallistujien välisessä vuorovaikutuksessa koko kokouksen ajan. Myös useat muut vuorovaikutuksen funktiot olivat tyypillistä kokouksen kaikissa vaiheissa, eikä jokaiselle pääfunktiolle ollut tunnistettavissa tiettyä kokouksen vaihetta.

4.1.1 Ymmärryksen ja ystävällisyyden osoittaminen

Kaikissa kokouksissa oli hyvin yleistä ymmärryksen ja ystävällisyyden osoittaminen. Kokouksissa kaksi ja kolme ymmärryksen ja ystävällisyyden osoitus oli yleisin puheenvuorojen funktio. Ymmärryksen osoitus oli usein vain lyhyt ilmaisu ja osoitus siitä, että kokoukseen osallistuja kuuntelee ja ymmärtää toisen puhetta (puheenvuoro 76). Ystävällisyydellä puhuja osoitti myönteistä kannustusta (puheenvuoro 376).

Kokous 1, puheenvuoro 76. As: "Okei."

Kokous 1, puheenvuoro 376. Pj: "Aijaa. No hyvä et löytyi."

Kokouksessa yksi osallistujat osoittivat ymmärrystä ja ystävällisyyttä 78 kertaa, mikä on 16 prosenttia koko kokouksen puheenvuoroista. Kokouksessa kaksi oli 95 ymmärryksen ja ystävällisyyden osoittamiseen liittyvää puheenvuoroa. Se muodostaa 31 prosenttia koko kokouksen aineistosta. Kokouksessa kaksi oli eniten ymmärtämisen ja ystävällisyyden osoittamiseen liittyviä puheenvuoroja, kun

huomioidaan kaikki aineiston kokoukset. *Kokouksessa kolme* ymmärrystä ja ystävällisyyttä osoitettiin vain 111 kertaa, mikä on 17 prosenttia koko kokouksen puheenvuoroista. *Kokouksessa neljä* oli vähiten tällaisia puheenvuoroja.

Ystävällisyyden ja ymmärryksen osoittaminen oli tyypillistä kaikissa kokousten vaiheissa. Kokouksen osallistuja osoitti ymmärrystä usein vastauksena toisen puheenvuoroon läpi koko kokouksen. Ymmärryksen osoittaminen ilmaisi, että kokouksen osallistuja seuraa puhetta.

4.1.2 Mielenpitemen ilmaiseminen

Kokouksessa yksi oli eniten puheenvuoroja, jotka liittyivät mielenpitemen ilmaisuun. Tällaisia puheenvuoroja oli yhteensä 110 kappaletta, mikä muodostaa 22 prosenttia kokoa aineistosta. Kokouksessa yksi oli muita kokouksia enemmän tällaista arvioivien puheenvuorojen käyttöä. *Kokouksessa kaksi* oli mielenpitemen ilmaisuun liittyviä puheenvuoroja 54 kappaletta, mikä on 18 prosenttia koko kokouksen aineistosta. *Kokouksessa kolme* mielenpitemen ilmaisu oli toiseksi yleisin puheenvuoron funktio. *Kokouksessa neljä* mielenpitemen osoittaminen oli toiseksi yleisin puheenvuorojen funktio. Tässä kokouksessa mielenpitemen ilmaisuun liittyviä puheenvuoroja oli yhteensä 67 kappaletta, mikä on 18 prosenttia koko kokouksen puheenvuoroista.

Mielenpitemen ilmaisuun liittyvissä puheenvuoroissa ilmaistiin erimielisyyttä edellä esitettyyn väittämään tai tietoon (puheenvuoro 32), arvioitiin aiemmin esiin tullutta ehdotusta kriittisesti, kyseenalaistettiin edellä esiin tullutta ehdotusta ja hylättiin se (puheenvuoro 119), arvioitiin työryhmän työskentelyä tai esitettiin mielenpitemen kokouksen aiheesta. Aiempi ehdotus oli esimerkiksi ehdotus ruoka-aiheisen koostejulkaisuun valittavista ruuista ja ruokien muodostamista teemoista. Kokouksen osallistujat arvioivat myös esimerkiksi videoiden tekemisen yleisten periaatteiden ja ohjeiden sovellettavuutta työryhmän tehtävän kannalta. Osallistujat osoittivat myös mielenpitemen työryhmän tehtävästä ja tavoitteista. Aiemman ehdotuksen arviointi liittyi osassa puheenvuoroja siihen, että puhuja arvioi ehdotuksen toteutusmahdollisuuksia.

Mielipiteen ilmaisu oli yleistä kaikissa kokouksissa, ja eri puheenvuorojen kategorioista mielipiteen ilmaisu oli kaikissa kokouksissa joko yleisin tai toiseksi yleisin puheenvuoron funktio. Mielipiteellä kokoukseen osallistujat saattoivat myös osoittaa edellä esiin tulleen ehdotuksen kannatusta (puheenvuoro 81). Mielipiteen ilmaisu saattoi liittyä myös johonkin kokouksen ulkopuoliseen toimintaan (puheenvuoro 242) tai kokousta varten kerättyyn tietoon (puheenvuoro 107).

Kokous 1, puheenvuoro 32. As: "Mua ehkä enemmän siinä se, että se on vanha ajatus."
Kokous 1, puheenvuoro 81. Pj: "Mä oon ehkä enemmän ihastunut siihen teema-ajatteluun."
Kokous 1, puheenvuoro 107. Pj: "Niin vaik mä tiedän et se ajatuksen tasolla varmaan päätoimittajan puolella on sillai et tää ois konkreettista apua ihmisten arkeen. Niin mä oon jokaikinen päivä tän saman asian edessä et mitä tänään ruuaksi. Mä en ikinä mee ettimään sitä vastausta mistään nettipalvelusta, vaik mä tiedän et niitä on niinku hyviä."
Kokous 1, puheenvuoro 119. Pj: "Siit tulee taas semmonen et joka naistenlehdessä on et mitä tehdä joulukinkusta."
Kokous 1, puheenvuoro 242. Pj: "Ja semmosta ihan kauheesti alleviivaa. Mä en oo jotenki tykänny siitä lähestymistavasta, varsinkaan sen suusta, kun se on muuten niin malli ja..."

Mielipiteiden osoittaminen liittyi kokouksen alkupäässä kokousta varten kerätyn taustatiedon arviointiin, eli arviointiin kokouksen puheenjohtajan keräämien päätoimittajien ehdotuksiin ruokajulkaisun teemoista. Kokoukseen osallistujat esittivät mielipiteitä jo kerättyjen ideoiden jatkohyödyntämisestä. Osallistujat arvioivat kokouksen ehdotuksia oman elämäkokemuksen kautta. Kokouksen loppupuoliskolla, kun kokouksen osallistujat keräsivät ideoita jo julkaistuista ruokajutuista, mielipiteet kohdistuivat arvioimaan ideoita, jotka jo julkaistuista jutuista voisivat sopia hyödynnettäväksi. Kokouksen lopussa mielipiteiden ilmaisu keskittyi esimerkiksi ruokajulkaisun ensimmäisen numeron visuaalisen toteutuksen arviointiin. Mielipiteet, jotka liittyivät kokouksessa työskentelyn arviointiin, painottuivat kokouksen loppupuoliskolle.

4.1.3 Ehdotuksen antaminen

Kokouksessa yksi annettiin ehdotuksia 94 kertaa, mikä on 19 prosenttia kokouksen kaikista puheenvuoroista. *Kokouksessa kaksi* oli aineiston kokouksista vähiten ehdotusten antamista. *Kokouksessa kolme* oli 93 ehdotusten esittämiseen liittyvää puheenvuoroa. Se oli 14 prosenttia kokouksen kaikista puheenvuoroista. Ehdotuksia esitettiin läpi palaverin. *Kokouksessa neljä* ehdotusten tekeminen oli runsainta.

Ehdotusten antamisen määrä eri kokouksissa vaihteli, vaikka kaikkien kokousten tehtävänä oli ideoiden tuottaminen. Osallistujat antoivat eniten ehdotuksia kokouksessa neljä. Siinä 24 prosenttia (91 puheenvuoroa) kokouksen puheenvuoroista liittyi ehdotuksen antamiseen. Kokouksessa kaksi puolestaan oli puheenvuoroja, joiden funktiona oli ehdotuksen antaminen, vain 11 prosenttia (35 kappaletta) kaikista puheenvuoroista.

Ehdotus tarkoittaa puheenvuoroa, jossa kokoukseen osallistujia esitti uuden idean, esimerkiksi julkaisuun valittavan ruokareseptin tai ruokia yhdistävän teeman. Ehdotukset olivat suurimmalta osin ideoita työryhmän tehtävään liittyen. Ehdotukset saattoivat olla myös puheenvuoroja, joissa ehdotettiin työryhmän työskentelyn tavoitteita ja periaatteita. Kokouksen loppupuolella ehdotus saattoi myös liittyä kokouksen jälkeiseen toimintaan, miten työryhmän tehtävä jatkuu kokouksen jälkeen. Vastaavasti loppupuolella tyypillisiä ehdotuksia olivat ratkaisuehdotukset, eli joku kokouksen osallistujista saattoi ehdottaa jonkinlaista valintaa erilaisista ehdotuksista.

Ehdotuksen esittämisessä saatettiin esittää jokin korvaava tai oleellisesti poikkeava idea edeltävälle idealle (puheenvuoro 193). Ehdotus saattoi tarkoittaa myös kokouksen osallistujien kokoustilanteessa lukemista lehdistä esiin nousseita hyviä teemojen tai reseptien nimiä, iskulauseita ja kuvia (puheenvuoro 355). Ehdotuksia tehtiin koko kokouksen ajan, niiden sisältö vain konkretisoitui loppua kohden ja ne sisälsivät alun ideoita yksityiskohtaisempiin seikkoihin, kuten sopiviin ilmauksiin, liittyviä ehdotuksia. Ehdotukset olivat luonteeltaan usein epäsuoria, ja silloin puheenvuoro oli pitkä. Ehdotuksen antamista saattoi pohjustaa oman mielipiteen tai tiedon jakaminen samassa puheenvuorossa, ja varsinainen ehdotus ilmaistiin tiedon ja mielipiteiden esittämisen välissä. Ehdotus saattoi olla myös varsinaisen ratkaisun tarjoamista, mikä oli tyypillistä kokouksen loppupuoliskolla. Tällöin ehdotus oli ehdotus kokouksen aikana tulleista ehdotuksista (puheenvuoro 326).

Puheenvuoro 62. As: "Ahaa. Entäs jos se on sillee, et liha tai kanaruuat. Tai entäs jos se onki et vaikka niinku rakkaudesta sipuliin ja sit siin oiski kaikka eri tyyppisiä, niinku et mis käytetään sipulia. Eikä et niinku se ois jotenki et uudentyyppinen."

Puheenvuoro 193. As: "Eiks nää viettele? Viettelevää? Houkutus. Houkutus se ehkä."

Puheenvuoro 355. As: "Munakoisolasagnehan vois olla hurmaannu hetkessä."

Puheenvuoro 326. Pj: "On, on. Joko tää hurmaannu hetkessä tai sit nää viimeiset kiusaukset ja ne saa päättää et kumman. Ja koska ne aattelee HK:ta niin ne ottaa sen."

Ehdotukset olivat vain harvoin luonteeltaan suoraan työryhmän tehtävän suorittamiseen liittyviä. Puheenjohtaja teki usein ehdotuksen asiantuntijan edellisen puheenvuoron pohjalta (puheenvuoro 99), ja asiantuntijan ehdotukset liittyivät enimmäkseen työskentelytapojen ideointiin, miten varsinaisia ehdotuksia voisi lähteä muodostamaan (puheenvuoro 177).

Kokous 2, puheenvuoro 99. Pj: "Okei, mut sit siis pitäis tavallaan toimituksissa määritellä ne ihmiset, jotka tietää mitä tekee. Koska kyllähän nytkin tuolla liikkuu niitä et liitetiedostona saattaa tulla joku 25 megan kuva et niinkun ihmisten osaaminen on ihan uskomattomalla tasolla."

Kokous 2, puheenvuoro 177. As: "Toi on siis et varmaan jos pitäis lähteä tietoa ettimään, niin. Mä en oo koskaan, mut lähtisin varmaan ekana You Tubeen kattomaan. Et siel on varmaan tutoriaaleja."

Osassa aineistoa ehdotukset liittyivät kokouksen alkuvaiheessa valmiiksi kokoukseen tuodun ehdotuksen toteuttamiseen. Sitten alun yksi idea jäi sivuun, ja työryhmä alkoi tuottaa uusia ideoita, ja ehdotuksia tehtiin uusien ideoiden toteuttamiseksi. Tällainen ehdotusten tekeminen jatkui koko kokouksen ajan. Lopussa osallistujat myös tarjosivat ratkaisuja ja vaihtoehtoja tehtyihin ehdotuksiin. Kokouksen lopussa osallistujat tekivät myös ehdotuksia kokouksen jälkeen tapahtuvasta työskentelystä (puheenvuoro 592).

592 pj: "Joo, joo, et palveluja, semmosiakin pitää. No hei, mut miten me nyt edetään. Halutaanks me nyt X:lle [henkilön nimi] lähettää ensimmäistä kysymysten laadintaa? Se täytyy muotoilla ensin nyt semmoseen kk-tyylin koska ei se muuten oikein. Mut et jos teil nyt on se et missä asut nyt ja missä haluaisit asua? Ja sitten tota, taustatiedot pitää tavallaan, taustatiedothan on tavallaan aina samat. Et jos se on sukupuoli ja sitten tota ikä, ikäkin tavallaan aa, mehän voidaan ite määritellä se et antaaks niille jotkut ikähaarukat vaikka vai saako ne ite täyttää jonkun numeron. Et kumpi on fiksumpaa. jos ne ite täyttää numeron niin me voidaan olla pulassa niiden kanssa koska ne on aina tavallaan vapaita kenttiä."

Ehdotukset olivat myös suoria ideoiden esittämisiä. Se tarkoittaa, että osallistuja ilmaisi ideansa heti, ilman kiertelyä, selittelyä tai perustelua, ja puheenvuorot olivat siksi usein myös melko lyhyitä (puheenvuoro 40). Tällöin ehdotukset liittyivät pääsääntöisesti kokouksen tehtävään, tuottaa uusia ideoita mediamyynnin lisäämiseksi. Tämän lisäksi kokouksessa esitettiin 12 ehdotusta, jotka liittyivät vaihtoehtojen tarjoamiseen tai ryhmän työskentelyn periaatteisiin.

Kokous 4, puheenvuoro 40. Os. 6: ”Entäs sponsoroidut Facebook-päivitykset? Mennääks ajan yli?”

4.1.4 Myötämielisyyden osoittaminen

Kokouksessa yksi oli myötämielisyyttä osoittavia puheenvuoroja yhteensä 51 kappaletta, 10 prosenttia kaikista puheenvuoroista. Myötämielisyyden osoittamista esiintyi yhtä paljon muissakin aineiston kokouksissa. Puheenvuorojen määrä kokouksissa oli kahdeksasta kymmeneen prosenttia kaikista kokousten puheenvuoroista.

Myötämielisyyttä osoittavissa puheenvuoroissa kokoukseen osallistuja kannatti juuri edellä esiin tullutta ideaa, osoitti samanmielisyyttä edeltävään mielipiteeseen tai tietoon tai osoitti innostusta esiin tulleesta ideasta. Seuraavat aineistoesimerkit kuvaavat myötämielisyyden kategoriaan kuuluvia puheenvuoroja. Samanmielisyyttä osoittavia puheenvuoroja, joita valtaosa kategorian puheenvuoroista oli, esitettiin kaikissa kokouksen vaiheissa.

Kokous 1, puheenvuoro 166. Pj: ”No siihen ainakin toi Ruoka ja Viini sopii kyl tosi hyvin. Mut...”

Kokous 1, puheenvuoro 205. As: ”Niin. Niin sit tavallaan et eipäs keksitty mitään.”

Kokous 1, puheenvuoro 440. Pj: ”Maailman parhaat, onpa ihana sana!”

4.1.5 Tiedon jakaminen

Kokouksessa yksi tiedon jakamista oli 61 puheenvuorossa, eli 12 prosentissa kokouksen puheenvuoroista. *Kokouksessa kaksi* tiedon jakaminen oli funktiona 47:ssä, eli 15 prosentissa, puheenvuoroista. *Kokouksessa kolme* tiedon jakaminen liittyi 82 puheenvuoroon, mikä on 13 prosenttia kokouksen puheenvuoroista. Tietoa jaettiin pääsääntöisesti kokouksen aihepiiristä, esimerkiksi datajournalismista. *Kokouksessa neljä* oli tiedon jakamiseen liittyviä puheenvuoroja vain 16 kappaletta, 4 prosenttia kaikista kokouksen puheenvuoroista. Ne liittyivät pääsääntöisesti edellä esiin tulleisiin ehdotuksiin.

Tiedon jakaminen liittyi kokouksen alussa kokousta edeltävien tapahtumien ja kokousta varten kerätyn tiedon esittelyyn. Myöhemmin kokouksen aikana tiedon

jakamiseen liittyville puheenvuoroille oli tyypillistä, että ne sisälsivät annettuun ehdotukseen liittyvää tiedon jakoa, esimerkiksi mitä aikaisempaa kokemusta kokoukseen osallistujilla oli uuteen ideaan liittyen. Tiedon jakaminen liittyi osassa puheenvuoroja kokouksen tavoitteisiin, kun osallistujat keskustelivat siitä, miten ja missä ympäristössä kokouksen tuloksia hyödynnetään (puheenvuoro 444.). Tiedon jakaminen oli suoraa kokouksen tehtävänantoon liittyvää informaatiota, erityisesti vastauksena osallistujan suoraan kysymykseen (puheenvuoro 225).

Kokous 1, puheenvuoro 225. As: "Nää on niinku otettu toukokuun jälkeen."

Kokous 1, puheenvuoro 444. Pj: "Mä näytän nyt sulle mihin ne tulee."

Tiedon jakaminen liittyi usein työryhmän tehtävän pohjustamiseen, eli melkein kuin haastateltavana ollut asiantuntija olisi jakanut kokemusperäistä tietoaan videoiden tekemisestä, jotta sitä voisi käyttää pohjana ohjeistuksen tekemiseen (puheenvuoro 86).

Kokous 2, puheenvuoro 86. As: "Ja se on sitten pikkasen rutattu. Sit jos halutaan täys priimana, niin se voi hyvinkin olla giganen. Et se on se et silloin se katsomiskokemus on just [tekee käsillä priima-merkin]. Terävä kuva ja se on hemmetin hyvä näköstä."

Kokouksen osallistujat pohtivat kokouksen aiheeseen liittyen aineiston keruuseen käytettävien työkalujen käyttöä, jakoivat toisilleen tietoa datajournalismin toteutuksista (puheenvuoro 292), yrityksen teknisistä toteutusmahdollisuuksista ja suunnitellun lehden lukijakunnasta. Tiedon jakaminen liittyi siis työryhmän tehtävän aihepiirin hahmottamiseen. Osa tiedonjakamisesta, 16 puheenvuoroa, liittyi kokouksessa esitettyjen ehdotusten taustoittamiseen (puheenvuoro 278), jolloin tieto antoi eräänlaisia tietopohjaisia perusteluja omalle ehdotukselle. Lisäksi pieni osa puheenvuoroista, 15 kappaletta, liittyi työryhmän tehtäväännosta muistuttamiseen.

Kokous 3, puheenvuoro 292. Os. 2: "Siel oli just tällasii et oli hirveesti liikaa mötissä. Mut sit kun sieltä mikä ikinä pussikarhun serkku ja joku muu poistettiin niin yhtäkkiä se niinkun levis. Et sieltä niinkun poistettiin tietty määrä niin se saatiin mielekkääks se data."

Kokous 3, puheenvuoro 278. Os 1: "Koska mä itekin yllätyin kun mä luin niitä että se nous niin monessa. Koska mä oon jotenkin aina aatellut, ettei niin moni suomalainen kuitenkaan halua lähteä täältä."

Kokous 3, puheenvuoro 33. Os 1: "Mut nyt hei tyhmä kysymys. Onko kuitenkin datajournalismin idea saada massasta infoo, niinkun sen, niinkun sen massan näkemyksistä, et..."

Kun ehdotusten antaminen liittyi edellä esitettyihin ehdotuksiin, oli joku kokouksen osallistujista antanut ehdotuksen esimerkiksi mediamyynnin lisäämiskeinoksi, ja joku toinen osallistuja tai ehdotuksen esittäjä itse saattoi täydentää ehdotusta antamalla yksityiskohtaisempaa tietoa ideasta. Tällöin tieto toimi ehdotuksen perustelijana (puheenvuoro 135).

Kokous neljä, puheenvuoro 135. Os. 2: ”Siis kyl niistä raportit tehdään mut eri asia et käydäänks ne sit kuinka huolella läpi.”

4.1.6 Ehdotusten tuottamisen aktivoiminen

Ehdotusten tuottamisen aktivointi nousi omaksi, muista puheenvuorojen funktioista poikkeavaksi kategoriakseen, vaikkei ehdotusten tuottamisen aktivointia esiintynyt paljoa kuin yhdessä kokouksessa, kokouksessa neljä. *Kokouksessa neljä* ehdotusten tuottamisen aktivoiminen oli yleisempää kuin muissa aineiston kokouksissa.

Aktivoiminen oli funktiona 49 puheenvuorossa, mikä on 13 prosenttia kokouksen puheenvuoroista. *Kokouksessa yksi* ehdotusten tuottamisen aktivointia oli vain 33 puheenvuoroa, mikä on 7 prosenttia kaikista kokouksen puheenvuoroista.

Kokouksessa kaksi oli 19 puheenvuoroa, eli 6 prosenttia keskustelua, jonka funktio oli ehdotusten tuottamisen aktivoiminen. *Kokouksessa kolme* oli 7 prosenttia keskustelusta, eli 48 puheenvuoroa, joiden funktio oli ehdotusten tuottamisen aktivoiminen.

Ehdotusten tuottamisen aktivointi oli funktiona edellä esitetyn idean jatkojalostamista, tiedon kysymistä muilta kokoukseen osallistujilta, ehdotusten pyytämistä tai muilta avunpyyntöä omaan ehdotukseen. Tiedon kysyminen liittyi usein kokouksen työskentelyn ohjaamiseen, eli kysymyksen avulla osallistuja pyysi tietoa siitä, millaisia ideoita kokouksessa tulisi tuottaa (puheenvuoro 16). Kaikissa aineiston kokouksissa idean jatkojalostaminen oli kategorioista yleisintä.

Kokous 1, puheenvuoro 16. As: ”Mut oliko täs ajatus se et että tää tulee meidän tilaajille tää sisältö vai että ihmisille jotka ei tilaa meidän lehteä?”

Ehdotusten tuottamisen aktivointi oli myös tiedon kysymistä kokouksessa työskentelyn ohjaamiseksi tai mielipiteen kysymistä edellä tulleista ehdotuksista

(puheenvuoro 129). Tiedon kysyminen saattoi liittyä myös taustatietoihin kokouksen aiheesta, esimerkiksi videoiden tuottamisesta (puheenvuoro 57).

Kokous 1, puheenvuoro 129. As: "Mut nousko sulle nyt tästä pallottelusta mitään mieleen mikä ois susta?"

Kokous 2, puheenvuoro 57. As: "Miks kuvakoko on noin pieni?"

Kysymyksillä osallistujat halusivat esimerkiksi tietää, miten datajournalismiin liittyvää tiedon keruuta on aiemmin tehty (puheenvuoro 121), millaisia reunaehtoja kokeiluun voi tällä kertaa liittyä (puheenvuoro 625) ja millaisia kokemuksia kokoukseen osallistujilla oli datajournalismin totuttamiseen liittyvästä tiedonkeruusta (puheenvuoro 333). Osallistujat kysyivät myös toistensa mielipidettä siitä, millaiset ehdotukset ovat mahdollisia (puheenvuoro 405). Lisäksi osallistujat pyysivät toisiaan tuottamaan lisää ehdotuksia kysymällä aiempaa esiin tullutta ehdotusta täsmentäviä kysymyksiä (puheenvuoro 353).

Kokous 3, puheenvuoro 121. Os. 1: "Mikä oli Häätö-kartta?"

Kokous 3, puheenvuoro 625. Os. 3: "Pystyyks siinä digiumissa tekeen? Pollissahan pystyy tekemään silleen et tekee niinkun pakollisia kysymyksiä."

Kokous 3, puheenvuoro 333. Os. 3: "Onks teil ollu aina jotain palkintoja niissä?"

Kokous 3, puheenvuoro 405. Os. 1: "Et ne ei niinkun anna niitä palkkatietoja. Vai miks sä sanoit M noin?"

Kokous 3, puheenvuoro 353. Os. 1: "Mikä erottaa eri puolilla maailmaa asuvii, mitä ne asiat on?"

Suuri osa ehdotuksen tuottamisen aktivointiin liittyvistä puheenvuoroista kannusti osallistujia jalostamaan edellä tullutta ehdotusta eteenpäin, niin että osallistuja esitti ehdotusta täsmentämään pyrkivän kysymyksen (puheenvuoro 179). Aktivoiminen saattoi myös olla suora pyyntö saada lisää ehdotuksia (puheenvuoro 157).

Kokous 4, puheenvuoro 179. Os. 1: "Onks se sama kun oli se, olik se maikkarin...?"

Kokous 4, puheenvuoro 157. Pj: "Mitä muuta?"

4.1.7 Idean jalostaminen

Idean jalostamiseen liittyvien puheenvuorojen määrä vaihteli eri kokouksissa. Niissä kokouksissa, joissa oli vain kaksi osallistujaa, funktion esiintyminen oli vähäisempää kuin kahdessa muussa kokouksessa, joissa osallistujia oli useampi. *Kokouksessa yksi* idean jalostamista esiintyi 43 puheenvuorossa, mikä on 9 prosenttia keskusteluista.

Kokouksessa kaksi puheenvuorojen funktiona oli idean jalostaminen vain 13

puheenvuorossa, mikä on 4 prosenttia kaikista kokouksen keskusteluista.

Kokouksessa kolme idean jalostamista oli puolestaan 104 puheenvuoroa, mikä 16 prosenttia kokouksen aineisosta. *Kokouksessa neljä* ideoiden jalostaminen oli niin ikään yleisempää kuin kokouksessa yksi ja kaksi. Kokouksen puheenvuoroista 92:n, eli 24 prosentin, tehtävänä oli ehdotuksen jalostaminen.

Idean jalostaminen oli suurimmalta osin edellä esitetyn ehdotuksen jatkamista ja täydentämistä, esimerkiksi ruokalajin tai ruokateeman uuden nimen tai sen kuvailun jatkamista (puheenvuoro 334). Oman idean konkretisoinnilla kokoukseen osallistuja puolestaan perusteli vielä omaa ehdotusta, valotti tarkemmin ehdotusta. Se saattoi myös olla idean konkretisointia ja perustelua, oman idean toistamista tai idean selostamista toisin sanoin. Silloin tavoitteena oli saada oma ehdotus huomioiduksi ja keskusteltavaksi (puheenvuoro 533) tai osallistuja havainnollisti ja selosti edellä esiin tullutta ehdotusta jonkin konkreettisen esimerkin avulla (puheenvuoro 133). Idean jalostamista esiintyi kaikissa kokousten vaiheissa, aivan kuten ehdotusten tekemistäänkin. Idean jalostamisen puheenvuorot olivat siis liitoksissa ehdotusten esittämisen puheenvuoroihin.

Kokous 1, puheenvuoro 334. Pj: ”Se on nopee ja sit se on semmonen mis on otdella kauniit kuvat. Ja joka vähän puhuttelee sun muistoja tuolta hyvistä elämän hetkistä. Miltä sivulta ne ruuat alkaa?”

Kokous 1, puheenvuoro 181. As: ”Jotenki semmonen makea ähky.”

Kokous 3, puheenvuoro 533. Os 4: ”Mä kysyn edelleen, et miksei sitä voi tehdä siihen muotoon, että siinä kysytään aina maa ja kaupunki. Sit se on niinkun Suomi, Sonkajärvi.”

Kokous 3, puheenvuoro 133. Os. 1: ”Jättikinkku täällä ja jättikalkkuna täällä.”

Kokoukseen osallistujat täsmensivät ehdotuksia muun muassa siitä, millainen datajournalismin toteutus voisi olla, mitä tietoja artikkelia varten kannattaa ja voidaan kerätä ja millainen tieto on yleisesti kiinnostavaa (puheenvuoro 254). Idean jalostamisessa osallistujat arvioivat myös, millaisia tuloksia kokeilulla voidaan saada ja mitä uutta tietoa se voi tuottaa (puheenvuoro 359).

Kokous 3, puheenvuoro 254. Os. 2: ”Sehän vois jopa olla sellanen elinkaari polku. Niinku toiveammatti, mihin päädyit. Mitä nyt niinkun ajattelee, mikä ois se sun oikee homma.”

Kokous 3, puheenvuoro 359. Os. 1: ”Ja siinä vois sit tulla eroja eri puolella Suomea. Vähän varmaan jossain maalla tehdään pidemmin ruokaa, vois kuvitella.”

Silloin, kun ehdotuksen jalostaminen oli ehdotuksen konkretisointia tai idean selittämistä toisin sanoin, puhuja pystyi selostamaan ideaa laajemmin (puheenvuoro 30), kun varsinainen ehdotuksen esittäminen oli usein suora ja lyhyt.

Kokous 4, puheenvuoro 30. Os. 6: ”Siis että joku asiantuntija esiintyy meidän sivuilla, mut oikeesti se ois maksanut siitä, et se pääsee kommentoimaan. Siis mistä on phuttu paljon muttei oo oikein toteutettu missään kunnolla.”

4.1.8 Kokouksen tehtävään liittymätön keskustelu

Edellä mainittujen kategorioiden lisäksi kaikissa kokouksissa ilmeni keskustelua, joka ei liittynyt kokouksen aihepiiriin tai tehtävän edistämiseen. Tällainen keskustelu oli usein omasta itsestä kertomista (puheenvuoro 364), ja sen funktio olikin jokin muu kuin työryhmän tehtävään ja kokouksen tavoitteisiin liittyvä. Puheenvuorot saattoivat olla myös vitsejä (puheenvuoro 362) tai edellisen puheenvuoron dramatisointia. Tällaisia puheenvuoroja oli kokouksissa kolmesta viiteen prosenttia puheenvuoroista.

Kokous 1, puheenvuoro 364. Pj: ”Ehkä mä söin sitä liikaa koulussa. Tai jossain missä se valkokastikemömmö on aika paha.”
Kokous 4, puheenvuoro 362. Os. 6: ”Mul ois ollut viel sata uutta ideaa. Mut aika loppui.”
Kokous 3, puheenvuoro 184. Os 4: ”Huono mielipide!”

4.2 Vuorovaikutuksen funktiot kokousten eri vaiheissa

Tämän alaluvun tavoitteena on vastata aineiston perusteella tutkimuksen toiseen tutkimuskysymykseen, millaisia vaiheita ideoiden jalostamisprosessissa on tunnistettavissa vuorovaikutuksen näkökulmasta. Analyysin perusteella kokouksissa ei ollut selkeää funktioiden vaihteellisuutta, eli että tunnistetut puheenvuorojen funktiot olisivat painottuneet tiettyyn kokouksen vaiheeseen. Kun katsoo kaikkia kokousten aineistoja yhdessä, nimetyt funktiot ilmenivät läpi kokousten. Eroa ja pinotuksia ilmeni vain siinä, että tietyssä kokouksen vaiheessa tiettyyn funktioon kuuluvat puheenvuorot olivat sisällöllisesti samantyyppisiä, kuten edellä tuli ilmi. Esimerkiksi tiedon jakamiseen liittyvät puheenvuorot olivat tyypillisesti kokousten alussa sellaisia, joissa jaettiin tietoa kokousta edeltävistä tapahtumista.

Kuitenkin kokoukseen osallistujien määrä vaikutti vuorovaikutuksen dynamiikkaan ja sitä kautta ideoiden tuottamisen luonteeseen. Kahden osallistujan ideointikokouksessa ideointi oli vuoropuhelua, joka eteni esimerkiksi rakenteella kysymys-vastaus-kysymys-vastaus tai ehdotus-mielipide-ehdotus-mielipide. Useamman osallistujan kokouksessa puolestaan puheenvuorot eivät edenneet tällaisena vuorotteluna, vaan puheenvuoroja käytti epäjärjestyksessä kokouksen eri osallistajat. Keskustelu ei edennyt minkään kaavan mukaan, kun keskustelua rikkoi

yllättäen jonkun osallistujan väliin tuleva puheenvuoro niin, että esimerkiksi esitettyä kysymystä ei seurannut suoraan vastaus. Tämä näkyi vuorovaikutuksessa esimerkiksi niin, että vaikka joku osallistujista pyysi muilta kokouksen osallistujilta ehdotusta, keskustelussa saattoi ilmetä muita puheenvuoroja ennen kuin varsinainen ehdotus annettiin. Tällainen tempoileva keskustelun kulku tulee ilmi tulosten esittelyssä.

4.2.1 Peräkkäin esiintyvät puheenvuoroparit

Kokousten vaiheiden analysointi osoitti, miten vuorovaikutuksen funktiot ilmenevät toistuvasti kokousten eri vaiheissa ja mitkä funktiot liittyvät toisiinsa. Kokoukset olivat keskenään erilaisia, ja se näkyi myös puheenvuorojen funktioiden esiintymisessä. Kokouksissa yksi ja kaksi toistuvien vuorovaikutuksen funktioiden selvittäminen osoitti, että ideoiden tuottaminen oli suurelta osin kahdenvälistä vuoropuhelua, jossa yksi kokouksen osallistuja vastasi ymmärrystä osoittaen toisen osallistujan puheenvuoroon, joka oli mielipiteen ilmaisua tai tiedon jakamista. Tästä syystä kokousten yksi ja kaksi vuorovaikutuksen funktiot kokousten eri vaiheissa myös esitetään puheenvuoropareina. Esimerkiksi kokouksen kaksi alussa videotuottaja ilmaisi mielipiteitä tai jakoi ammatilliseen osaamiseen liittyvää tietoa, ja asiantuntija, joka oli saanut tehtäväkseen kuvausohjeen kokoamisen, osoitti vastavuoroisesti ymmärrystä vastapuheenvuorona (esimerkki 1). Asiantuntija saattoi myös antaa kuvien laatuun liittyvän ehdotuksen, johon puheenjohtaja esitti oman mielipiteensä. Puheenjohtaja myös aktivoi ehdotusten tuottamista kysymällä asiantuntijalta tietoa, mihin asiantuntija eli videotuottaja vastasi jakamalla tietoaan. Asetelma oli päinvastainen aivan kokouksen alussa, jossa puheenjohtaja jakoi tietoa kokouksen tavoitteista ja taustoista, ja videotuottaja osoitti ymmärtävänsä asian. Alun mielipiteiden ja tiedon jakamisen jälkeen vuorovaikutuksen funktiona ilmeni myös ehdotuksen antamista, eikä asetelma ollut niin selkeän tiedonkeruumainen, jossa puheenjohtaja olisi pääasiassa kerännyt tietoa videotuottajalta.

As: "No aina kannattaa kysyä, jos mä oon sanonut, et jos käydään läpi et miten mua voi käyttää niin..."

Pj: "Niin."

As: "Mä oon pyrkinyt jeesaamaan siinä määrin kun pystyn. Et just on tullut..."

Pj: "Niin."

As: "Videokonvertointikysymyksiä just tohon konsultointia niin kyl mä vastaan."

Pj: "Mmm."

As: "Jos ehdi ja jos en ehdi niin sit mä vastaan myös silleen."

Pj: "Mmm."

Esimerkki 1, tiedon jakaminen ja ymmärryksen osoittaminen puheenvuorojen funktiona kokouksessa 2.

Niinikään kokouksessa yksi korostui saman tyyppinen vuoropuhelumaisuus. Myös osallistujia oli kokouksessa vain kaksi. Ymmärryksen osoitus oli vastaus toisen esittämään puheenvuoroon, joka kokouksen yksi alussa oli usein tiedon tai mielipiteen jakamista. Kokouksesta kaksi poiketen tässä kokouksessa ymmärryksen osoittamisen sijasta puheenvuoro saattoi olla myös myötämielisyyden osoittamista. Kokouksessa yksi puheenjohtajan ja asiantuntijan roolit eivät olleet niin staattiset kuin kokouksessa kaksi, vaan molemmat osapuolet jakoivat jatkuvasti tietoa ja osoittivat mielipiteitä tai osoittivat ymmärrystä. Sekä kokouksessa yksi että kokouksessa kaksi ymmärryksen osoittaminen väheni kokouksen edetessä.

Kokouksen yksi keskivaiheella keskustelussa ilmeni puheenvuoropareja, joissa puheenvuorojen funktiona oli ehdotusten tuottamisen aktivointi ja mielipiteen ilmaisu. Tällöin puheenjohtaja esimerkiksi pyysi asiantuntijan mielipidettä lehden brändin sopivuudesta tiettyihin reseptiteemoihin. Sen lisäksi molemmissa kokouksissa yksi ja kaksi ilmeni pareina ehdotusten tuottamisen aktivointia ja tiedon jakamista (esimerkki 2). Eli osapuolet siirtyivät alun vapaamuotoisemman ja aihepiiriin johdattelevan tiedon ja mielipiteiden jakamisen jälkeen kysymään täsmällisemmin tietoa haluamistaan asioista. Kokouksen yksi puheenvuoroissa kokouksen keskivaiheilla vastinpareina ilmeni myös ehdotuksen antamista ja mielipiteen osoittamista. Tällöin esimerkiksi kokouksessa yksi toinen osapuoli, usein asiantuntijaksi kokoukseen kutsuttu, antoi ruokajulkaisun sisältöehdotuksen, jota puheenjohtaja kommentoi (esimerkki 3). Kokouksessa yksi oli kokouksen keskivaiheilla ja lopussa tyypillistä, että ehdotuksen antamiseen toinen osapuoli vastasi omalla ehdotuksellaan. Ehdotus tuotti siis lisää ehdotuksia. Niinikään kun yksi esitti mielipiteensä, toinen esitti myös omansa. Kokouksen tehtävään liittymätön keskustelu oli tyypillisintä kokouksessa yksi sen loppuosassa.

As: "Haluuks, haluuks, halutaanks me?"

Pj: "No halutaan sikäli että meil ois se HK siinä, ettei ihan veny noihin jälkiruokiin. Mut hurmaannu hetkessä toimii HK:n kanssa oikein hyvin."

Esimerkki 2, ehdotuksen tuottamisen aktivointi ja tiedon jakaminen vuoropuheluna kokouksessa 1.

Pj: "Sit oli se hurmaavaa hetkessä. Saadaan helposti tosta."

As: "Joo. Ja sitten simppeleimmillään pistetään vaan ne tosta kiusaukset yhteen. Niin muutenhan tää vaan tavallaan on semmonen et siinä mielessähän sä pystyt ite nää laput laputtamaan tällä logiikalla."

Esimerkki 3, ehdotuksen antaminen ja mielipiteen osoittaminen vuoropuheluna kokouksessa 1.

Kokouksessa kaksi oli joitain puheenvuoroja, joissa ehdotuksen antamista seurasi idean jalostaminen, ja ne keskittyivät kokouksen loppuun. Ehdotus saattoi liittyä esimerkiksi ohjeiden sisällön muotoon, jota täydennettiin. Niin ikään puheenvuorot, joissa ehdotuksen antamista seurasi myötämielisyyden osoittaminen, keskittyivät kokouksen loppupuolelle. Tällöin osapuolet siis kannattivat toistensa ehdotuksia.

4.2.2 Yhdessä esiintyvät puheenvuorojen funktiot

Kokousten kolme ja neljä vuorovaikutus poikkesi kahdesta muusta kokouksesta siten, että kokouksessa oli osallistujia enemmän. Tällöin vuorovaikutus ei ollut kahden henkilön välistä vuoropuhelua, vaan keskusteluun osallistui satunnaisessa järjestyksessä kaikki kokouksen osallistujat. Tämä vaikutti muun muassa siihen, että vuorovaikutuksessa ilmeni peräjälkeen muunkinlaisia funktioita kuin vain puheenvuoropareja, joista jälkimmäinen on aina edellisen puheenvuoron ymmärrystä tai myötämielisyyden osoittamista. Tämän vuoksi esitän kokousten kolme ja neljä yhdessä ja toistuvina esiintyvät puheenvuorot kolmen eri funktion ryhminä, ei peräjälkeen ilmenneinä puheenvuoropareina.

Kokouksen kolme alussa ilmeni puheenvuoroja, joiden tehtävänä oli tiedon jakaminen ja sitä seurasi ehdotusten tuottamisen aktivointi ja edelleen ymmärryksen osoittaminen. Tällaiset funktiot esiintyivät yhdessä esimerkiksi silloin, kun osa osallistujista kertoi, miten he olivat tuottaneet aiempia datajournalismin kokeiluja, ja toiset osallistujat pyysivät lisää tietoa kokeilusta. Välissä joku osallistujista osoitti ymmärtävänsä selostuksen (esimerkki 4).

As: "Onkse niinkun kyselyn muodossa?"

Os 3: "Pollilla on tehty itse asiassa. Ja sit Digiumilla. Se vähän vaihtelee."

As: "Et te ette tee niinkun mitään, et te ette vie niitä mihinkään analysoitavaksi et..."

Os 2: "Joo, joo."

Os 1: "Mut nehän saa sieltä itse, ne excelit saa sieltä niinkun..."

As: "Joo."

Os 3: "Sit kun ne siirtää exceliin niin sithän sieltä pystyy just kattomaan niitä ristiintaulukointeja. Et ne jotka on vastannut tähän noin niin miten ne on vastannut tohon."

Esimerkki 4. Tiedon jakaminen, ehdotusten tuottamisen aktivointi ja ymmärryksen osoittaminen yhdessä esiintyvänä puheenvuorojen funktiona kokouksessa kolme.

Tiedon jakaminen liittyi kokouksessa kolme usein myös ehdotuksen antamiseen. Liittyminen ilmeni esimerkiksi niin, että ehdotuksen antamista seurasi tiedon jakaminen tai tiedon jakaminen tuotti uuden ehdotuksen, ja ehdotuksesta oli joku kokoukseen osallistujista samaa mieltä. Toisaalta kokouksen alussa oli keskeinen funktio myös ehdotusten tuottaminen, joka siis saattoi olla tiedon kysymistä, mutta myös ehdotuksen pyytämistä. Silloin seuraava puheenvuoro oli usein mielipiteen ilmaisua. Ehdotuksen tuottamisen aktivointi kokouksen alussa ei siis tuottanut suoraan ehdotuksen antamista, vaan ne syntyivät enemmänkin tiedon jakamiseen liittyvien puheenvuorojen yhteydessä, ja sitten joku osallistujista tuki annettua ehdotusta. Myöskään kokouksen kolme alussa ilmenneet idean jalostamisen puheenvuorot eivät liittyneet ehdotuksen antamisen puheenvuoroihin, vaan ennemminkin mielipide jostain annetusta ehdotuksesta tai mielipide jostain edellä annetusta tiedosta johti keskustelussa esiin tulleen idean jalostamiseen (esimerkki 5).

Pj: "Niin sitä mä tarkoitin et se kysely voi olla pitk.ä."

Os 2: "Et mikä siel nyt sit nousee mielenkiintosimmaksi. Et sitä voi käyttää niinkun eri aikoina. Et nyt on sesonkin joulu."

Os 3: "Mmm."

Esimerkki 5: Mielipiteen ilmaisu, idean jalostaminen ja ymmärryksen osoittaminen puheenvuorojen funktiona kokouksessa kolme.

Kokouksen kolme keskivaiheilla jatkui vuorovaikutus, jossa tiedon jakaminen johti ehdotuksen tuottamisen aktivointiin ja edelleen ymmärryksen osoittamiseen. Myös vuorovaikutus, jossa tiedon jakaminen johti ehdotusten tuottamisen aktivointiin ja edelleen ymmärryksen osoittamiseen, jatkui. Kokouksen keskivaiheella ilmeni keskustelua, jossa tiedon jakaminen johti myös idean jalostamiseen ja ymmärryksen osoittamiseen (esimerkki 6).

As: "Mutta, hei nyt tuli itse asiassa mieleen. Kun mä tein just tässä juttua 45-vuotiaista suomalaisista naisista. Siinä kyselyssä oli myös tällanen kohta et mistä haaveilet."

Os 3: "Sithän ne vois kertoa, ai niin niinkun asumismuotoa?"

Os 1: "Mmm."

As: "Ja aika moni niistä toi esiin sen että niillä on haave, että ne pääsis muuttamaan ulkomaille ja perustais siellä jonkun kampaamon tai kahvilan tai tällasen."

Os 3: "Mut siihenhän vois kyl vastata et ois Suomessakin."

Os 1: "Oho!"

As: "Niin siit tuli vaan mieleen et toihan vois olla. Et se saattais kyl olla siinä mielessä et jos meil ois toi tutkimus et missä niitä ulkosuomalaisia on ja toi mihin ne haluais suomesta muuttaa. Mikä olis semmonen maa, jos sais valita mihin vaan menisit. Niin mä kyl luulen että

*siitä vois löytyä tohon kaukupohjaa. Koska se nous sieltä aika paljon niissä avoimissa.”
Os 2:” Mikä on sit ammatti jota vois. Mitä oisit halunnut?”*

Esimerkki 6: Tiedon jakaminen, idean jalostaminen ja ymmärryksen osoittaminen puheenvuorojen funktiona kokouksessa kolme.

Kokouksen kolme keskivaiheilla oli puheenvuoroja, joissa ehdotuksen antaminen johti mielipiteen ilmaisuun, ja edelleen tai puheenvuorojen välissä ymmärryksen osoittamiseen. Kokouksen kolme loppuvaiheessa korostuivat puheenvuorot, jotka liittyivät ehdotuksen antamiseen, ja tiedon jakamiseen liittyvä vuorovaikutus oli vähäisempää. Keskustelussa ehdotuksen antaminen johti usein idean jalostamiseen ja edelleen myötämielisyyden tai ymmärryksen osoittamiseen. Ehdotuksen antamista saattoi seurata myös mielipiteen ilmaisu ja ymmärryksen osoittaminen. Mielipiteen ilmaisua esiintyi myös puheenvuoroissa, joka jatkui tiedon jakamisena ja edelleen ehdotuksen antamisena.

Kokouksen neljä vuorovaikutus poikkesi kokouksen kolme vuorovaikutuksesta siten, että puheenjohtajalla oli kokouksen kolme puheenjohtajaa vahvempi rooli puheenvuorojen jakajana ja ehdotusten tuottamisen aktivoijana. Näin ollen juuri ehdotusten tuottamisen aktivointiin liittyvät puheenvuorot muodostivat toistuvia puheenvuorojen ketjuja etenkin kokouksen alussa. Ehdotusten tuottamisen aktivointia seurasi usein ehdotuksen antaminen tai idean jalostaminen. Idean jalostamista ilmeni silloin, kun ehdotuksen tuottamisen aktivointi oli liittynyt vaikkapa tiedon kysymiseen annetun ehdotuksen täsmentämiseksi (esimerkki 7), ja usein jalostamiseen osallistui muitakin kokouksen jäseniä. Näin ollen idean jalostamiseen liittyvä puheenvuoro innosti muitakin jalostamaan ideaa edelleen. Toisaalta ehdotuksia annettiin myös suoraan, ilman puheenjohtajan pyyntöä, jolloin ehdotuksen antamisesta seurasi puheenvuoroja, joilla toinen kokouksen osallistuja ilmaisi mielipidettä ja edelleen myötämielisyyttä ehdotukseen (esimerkki 8). Kaiken kaikkiaan kokouksessa neljä korostui puheenvuoroissa ehdotusten antaminen, ja se näkyi myös puheenvuorojen ketjuissa. Toistuvat ja yhdessä ilmenevät puheenvuorojen funktiot keskittyivät ehdotusten antamiseen liittyvien puheenvuorojen ympärille.

Pj: ”Millä tavoin?”

Os. 1:” Et se oli sellasta kiinnostavaa ja vakuuttavaa. Jolla voi myydä.”

Os. 5:” Myyntivideot.”

Os. 6: "Niin ja joku semmonen myyntipaketti minkä voi yhdellä salasanalla heittää mille tahansa asiakkaalle."

Esimerkki 7: Ehdotuksen tuottamisen aktivoimiseen ja idean jalostamiseen liittyvien puheenvuorojen esiintyminen yhdessä kokouksessa 4.

Os. 6: "Ja sit vastapainoks mä en tiedä onks se se Essin se et pienten saaminen mukaan niin miks meil ei oo omaa semmosta google-mainonnan tapasta. Vois ostaa Sanoman kaikille verkkosvuille semmosen mainoksen."

Os. 1: "Eiks meil oo se?"

Os. 6: "No onks se nyt ihan sama asia?"

Os. 2: "Haluaa olla."

Os. 6: "Okei. No kehitetään sit."

Pj: "Sponsoroitu uutispaikka. Toi on hyvä."

Esimerkki 8: Ehdotuksen antamiseen, mielipiteen ilmaisuun ja myötämielisyyteen liittyvien puheenvuorojen funktioiden esiintyminen yhdessä kokouksessa 4.

Kokouksen neljä keskivaiheessa ilmeni edelleen keskustelua, jossa ehdotuksen antamista seurasi idean jalostaminen. Puheenvuoroihin liittyi usein kuitenkin myös mielipiteen ilmaisu (esimerkki 9). Edelleen kokouksen keskivaiheella jatkui keskustelu, jossa ehdotuksen tuottamisen aktivoimista seurasi ehdotuksen antamiseen ja idean jalostamiseen liittyviä puheenvuoroja. Ehdotuksen aktivoimisiin liittyvät puheenvuorot vähenivät, ja kokouksen jäsenet alkoivat tuottaa ehdotuksia ilman pyytämistä.

Pj: "Meidän pitäis kehittää enemmän valmiiks ehdotuksia asiakkaalle. Tyyliin vaikka kahvihetki meidän sivustolla Pauligilla."

Os. 2: "Se ois otsikolla paremmat tarjoukset."

Os. 1: "Kyl mä uskon tohon et se on räätälöity. Et just jos se asiakas on se Paulig niin se on se kahvi mitä me tarjotaan."

Esimerkki 9: Ehdotuksen antamiseen, idean jalostamiseen ja mielipiteen ilmaisuun liittyvien puheenvuorojen funktioiden esiintyminen yhdessä kokouksessa 4.

Kokouksen neljä lopussa keskustelu on niin moninaista, että toistuvasti yhdessä ilmeneviä puheenvuorojen funktioita ei juurikaan aineistossa ollut. Kokouksessa tuotettiin ehdotuksia loppuun asti, ja niitä seurasi edelleen toisen osallistujan mielipide ehdotuksesta. Sen lisäksi pääsääntöisesti kokouksen osallistujat jakoivat kokemuksiaan ja tietoaan mediamyynnin lisäämiskeinoista, ja muut ilmaisivat mielipiteitään keinoista. Nämä olivat ainoita toistuvia puheenvuorojen funktioita, jotka esiintyivät aineistossa yhdessä.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että ideoiden jalostamisprosessin vuorovaikutus on aineiston perusteella mielipiteen ilmaisua, ehdotusten antamista, ymmärryksen osoittamista, myötämielisyyden osoittamista, tiedon jakamista, ehdotusten tuottamisen aktivointia ja idean jalostamista. Lisäksi ideoiden jalostamisprosessiin liittyy vuorovaikutusta, joka ei ole olennaista työryhmän tehtävän kannalta. Aineiston perusteella ideoiden jalostamisprosessissa ei ole tunnistettavissa yksinomaan tiettyyn kokouksen vaiheeseen liittyviä puheenvuorojen funktioita. Sen sijaan on tiettyjä yhdessä tai peräkkäin ilmeneviä puheenvuorojen funktioita. Analyysin perusteella keskustelun dynamiikkaan ja erityyppisten puheenvuorojen ilmenemiseen vaikuttaa se, onko ideointikokouksessa kaksi vai useampia osallistujia.

Analyysi tuotti tuloksia työryhmän luovien ideoiden jalostamisprosessin vuorovaikutuksesta kolmella tasolla: määrällistä tietoa eri puheenvuorojen funktioiden kategorioista ja funktioiden esiintymisestä kokouksen eri vaiheissa sekä sisällöllistä analyysia ja kuvailua kunkin kategorian sisällä olevista puheenvuoroista. Lisäksi analyysin avulla kuvattiin, miten eri kategorioiden puheenvuorot liittyivät toisiinsa eli esiintyivät yhdessä tai peräkkäin.

Se, että vuorovaikutus ei ole puheenvuorojen funktioiden näkökulmasta vaiheittaista, erottaa tutkimuksen tulokset aiempien tutkimusten pohjalta rakennetuista luovan prosessin malleista (ks. esim. West 1997, Osborn 1957, Amabile 1983, Hurst 1989, Gogers 1983, De Dreu & Rosso 2009 & Ai Qin & Guanming 2012). Tosin nämä aiempien tutkimusten vaihemallit kuvaavat luovaa prosessia paljon karkeammalla tasolla kuin yhden ideointikokouksen sisällä tapahtuvana prosessina. Aikaisemman tutkimuksen vaihemallit ottavat huomioon vaiheet alun ideoinnista implementointiin.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella tiettyyn funktioon liittyviä puheenvuoroja ilmenee yleensä kaikissa kokousten vaiheissa. Eroa oli vain sillä, millaiseen keskustelun aihepiiriin liittyen puheenvuoro tiettyssä prosessin vaiheessa ilmenee. Esimerkiksi jalostamisprosessin alkuvaiheessa ehdotuksen antamiseen pyrkivissä puheenvuoroissa käsiteltiin kokouksen jälkeistä työryhmän toimintaa, eli annettiin ideoita esimerkiksi siitä, miten kokouksessa annettujen ehdotusten käsittely jatkuu.

Aineiston perusteella muodostetut kategoriat osoittavat, että luovien ideoiden jalostamisprosessiin liittyy paljon muutakin vuorovaikutusta kuin pelkkää ehdotusten antamista ja ideoiden jalostamista, vaikka työryhmän jäsenet olivat valmistautuneet kokouksiin juuri keräämällä keskustelun pohjaksi ehdotuksia: tiesivät kokouksen tavoitteen ja osassa kokouksista oli ennakkoon jopa sovittuna, että joku tuo mukanaan ehdotuksen tai ehdotuksia työstettäväksi. Tulosten perusteella keskeinen osa ryhmän luovaa ideointiprosessia on ehdotusten antamisen ohella mielipiteiden ilmaisuun ja tiedon jakamiseen liittyvä vuorovaikutus. Näiden kaikkien puheenvuorojen katsottiin olevan myös keskeisiä ryhmän luovien ideoiden tuottamiseen liittyvän tehtävän kannalta. Tämä osoittaa, että ideointi ryhmässä edellyttää tilan antamista moninaiselle vuorovaikutukselle. Useamman kuin kahden henkilön ryhmässä vuorovaikutus etenee epälinearisesti, ei aina edelliseen puheenvuoroon liittyen. Niinpä on odotettava, että vuorovaikutuksessa jossain vaiheessa myös toteutetaan ryhmälle annettua tehtävää ja tuotetaan ideoita.

Yksittäisten puheenvuorojen perusteella tehty analyysi osoitti myös sen, että luovien ideoiden tuottamiseen ja jalostamiseen liittyvässä vuorovaikutuksessa on tyypillistä, että tiettyyn kokouksen vaiheeseen liittyy hyvin moninaista keskustelua, eikä keskustelua pyritä tiukasti pitämään kokouksen tavoitteeseen pyrkivänä esimerkiksi niin, että puheenjohtaja selkeästi pyytäisi käsittelemään vain tiettyä kokouksen teemaa tietyssä kokouksen vaiheessa. Sawyer (2003, 5) nimittää tätä piirrettä vuorovaikutuksen ennustamattomuudeksi, joka tuottaa vapaata virtausta. Parjanen (2012) kutsuu tällaista ryhmän luovuutta kollektiiviseksi luovuudeksi. Tästä ainut poikkeus oli kokous neljä. Siinä kokoukselle oli asetettu konkreettinen tavoite ”100 mediamyynnin ideaa tunnissa” ja kokouksen puheenjohtaja ohjasi kokouksen osallistujien puheenvuoroja ideoiden tuottamiseen, täsmentämiseen, perusteluun tai jalostamiseen.

Näitä tuloksia voidaan arvioida ryhmien tuloksellisuuden kannalta, eli kuinka paljon ja laadukkaita ideoita ryhmät tuottivat. Jos laadukkuutena pidetään sitä, kuinka jalostuneita ideat ovat, tutkimuksen tulosten perusteella laadukkaaseen ja siten tulokselliseen ideointiin päästään, kun vuorovaikutuksessa on tilaa moninaiselle vuorovaikutukselle, jolloin useilla osallistujilla on tilaa tarttua toistensa puheenvuoroihin ja jalostaa toistensa ideoita täydentämällä, jatkamalla, konkretisoimalla tai selittämällä ideaa toisin sanoin. Tämä on linjassa Cohnin ja

Smithin (2011) tutkimustulosten kanssa, sillä he totesivat, että mitä enemmän ryhmän jäsenet keskusteleivat omista ideoistaan ryhmän toisten jäsenten kanssa, sitä enemmän alkuperäiset ideat jalostuvat. Jos puolestaan laadukkuutena pidetään ryhmän ideoiden määrää, tuottava ryhmä on se, jossa vuorovaikutusta ohjaa selkeästi esimerkiksi puheenjohtaja tai parityön toinen osapuoli esittämällä ehdotusten tuottamisen aktivointiin liittyviä puheenvuoroja, joihin kokouksen osallistujat vastaavat.

Analyysi tuotti myös tietoa siitä, miten erilaisten vuorovaikutuksen funktiot ilmenivät yhdessä ja peräkkäisinä puheenvuoroina. Kahden henkilön kokouksissa puheenvuoroissa korostui ymmärryksen ja samanmielisyyden osoittaminen toisen osallistujan ehdotuksiin. Tämä tulos liittyy tutkielman taustaluvuissa esitettyyn luovuuden tuottavuuden arviointiin. Ryhmän luovuus ei ole aiemman tutkimustiedon mukaan (Hollingshead ym. 2005, 32) yksilön luovuutta tuottavampaa, kun arvioidaan ideoiden laatua, mutta ryhmä tuottaa ideoita määrällisesti enemmän ja ryhmän vuorovaikutuksen myötä ideoihin liittyvä ajattelu syvenee (Baruah & Paulus 2011). Tämän tutkielman tulosten perusteella luovaan ideoiden tuottamisprosessiin osallistuvien määrällä on kuitenkin merkitystä ryhmän luovuuden tuottavuuteen. Kun kahdenkeskeisissä kokouksissa yksi kokouksen osallistuja osoitti samanmielisyyttä tai ymmärrystä toisen kokoukseen osallistujan esittämälle mielipiteelle, tiedolle tai ehdotukselle, useamman osallistujan kokouksissa mielipide, ehdotus tai tieto johti usein idean jalostamiseen. Usean osallistujan kokouksessa idean jalostamiseen liittyvä puheenvuoroa seurasi myös idean edelleen jalostaminen, mitä ei ollut havaittavissa kahden osallistujan kokouksissa. Näin tutkimuksen tulos noudatti aiempaa tutkimustietoa (Rietzschel ym. 2009) siitä, että ryhmä osallistuu mielipiteillään idean arviointiin.

Johtopäätöstä tukee myös Sawyerin (2003) ja Parjasen (2012) ajatus idean jalostamisesta ja ryhmän yhteisestä tuotoksesta. Tutkielman tulosten mukaan sen jälkeen, kun yksi kokouksen osallistujista on esittänyt ehdotuksen, muut tarttuvat siihen jatkamalla ideaa, konkretisoimalla sitä tai esittämällä sen toisin sanoin. Parjanen (2012, 64) toteaa omassa tutkimuksessaan, että uusien ideoiden tuottaminen edellyttää erilaisen osaamisen ja kokemuksen yhteen tuomista. Puheenvuorojen eri funktioiden yhdessä tai peräkkäin ilmeneminen osoitti myös, että jos puheenjohtajan

rooli ehdotusten aktivoijana eli ole keskeinen, ehdotukset tulevat esiin muuten kuin vastauksena ehdotuksen pyytämiseen.

Bolinger, Bonner & Okhuys (2009) esittivät, että ryhmän luovuus edellyttää koordinoitua tuloksellisuuden aikaansaamiseksi. Tämän tutkielman aineistossa kokouksen neljä vuorovaikutus ja ideoiden tuottaminen oli selkeästi puheenjohtajan koordinoimaa ja vuorovaikutuksessa korostui muihin kokouksiin verrattuna ideoiden tuottamisen aktivointi. Kokouksessa oli myös runsaasti vuorovaikutuksena ehdotusten antamista ja ideoiden jalostamista, eli ideoiden määrän ollessa mittarina kokous oli tuloksellisempi kuin muut. Tarkempi analyysi ja muiden kokousten aineiston huomioiminen osoitti, että ideoiden jalostaminen ei kuitenkaan ole aina suoraa seurausta ehdotusten tuottamisen aktivoinnista, eli tiedon tai mielipiteen kysymistä tai ehdotuksen pyytämistä, vaan ideoiden jalostamista tapahtuu ryhmän vuorovaikutuksessa ilman koordinointiakin. Idean jalostamisvaihe on merkityksellinen siksi, että se on yksi luovan prosessin tuottavuuden arvioinnin mittari.

Tulosten perusteella niin ikään ehdotusten tekeminen on ideointikokouksissa tyypillistä läpi kokouksen, ei vain tietyssä kokouksen vaiheessa. Tämän tyyppinen johtopäätös liittyy tutkimuksen tulokset aiempaan tutkimustietoon ryhmän luovuuden vaiheista. Aiemman tutkimustiedon perusteella ryhmän luova prosessi päättyisi ongelman ratkaisuun tai päätöksentekoon syntyneistä ideoista. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella ryhmän luovaan prosessiin ideoiden jalostamisvaiheessa ei liity valinnan tai päätöksenteon vaihetta, koska tuloksissa ei noussut esiin päätöksentekoon liittyvää puheenvuorojen funktiota, vaan kokoukset liittyivät luovien ideoiden alullepanoon ja ideoiden tuottamiseen ja jalostamiseen, jotka ovat luovuuden ydintä. Toisaalta voidaan ajatella, että tällainen yksittäinen kokous on vain osa ryhmän luovaa prosessia, ja vaiheen voisi tunnistaa esimerkiksi Aiqinin & Guanmingin mallin (2012) mukaisesti ryhmän integraation ja luovuuden vaiheeksi. Kokoukseen osallistuvat yksilöt ovat tehneet itsenäistä ideoiden tuottamista ja valmistautuneet kokoukseen etukäteen, ja edelleen kokouksen jälkeen jatkuu työskentely kokouksessa muodostettujen ideoiden valitsemiseksi ja implementoimiseksi, ja nämä vaiheet eivät välttämättä ole edes kokoukseen kokoontuneen työryhmän tehtäviä. Tällaista johtopäätöstä tukee myös luovuuden

käsitteen määritelmä, jonka mukaan luovien ideoiden tuottaminen on sekä yksilön että ryhmän toimintaa.

Tutkimuksen tulokset tuottivat myös tietoa siitä, miten luovien ideoiden jalostaminen etenee aivan alkuvaiheen ideoiden tuottamisen jälkeen. Kokouksissa yksi ja kolme työryhmän jäsenet kokoontuivat siinä vaiheessa, kun työryhmän jäsenet olivat valmistelleet kokouksen tehtävää omilla tahoillaan ja tehneet tehtävään liittyvää ideointia itsenäisesti. Kokouksen myötä kuitenkin työryhmälle muodosti yhteisiä luovia ideoita ja jalosti niitä eteenpäin valittavaksi ja implementoitavaksi. Tämän tutkielmantulosten perusteella ideoiden jalostaminen ryhmän vuorovaikutuksessa on idean konkretisointia ja toistamista, idean täydentämistä ja oman idean selostamista toisin sanoin. Jalostamisvaiheeseen liittyy kuitenkin paljon muutakin vuorovaikutusta kuin varsinaiseen idean jalostamiseen liittyvää. Tulosten perusteella ryhmä tuottaa lisää ryhmän tehtävään liittyviä ehdotuksia ja arvioi ehdotuksia esittämällä mielipiteitä. Jalostamisvaiheessa ryhmän jäsenet myös jakavat toisilleen ryhmän tehtävään liittyvää tietoa. Mielenkiintoista oli huomata, että ryhmän luovaan prosessiin liittyi keskeisesti muiden puheenvuorojen kanssa samanmielisyyden osoittaminen, esiin tulleen idean kannattaminen ja ideasta innostuminen. Sen sijaan vuorovaikutuksessa ei ilmennyt juurikaan suoraa erimielisyyden ilmaisua, joka kuitenkin on yksi IPA:n mukainen ryhmän vuorovaikutuksen funktio (Littlejohn 2002, 270). Ehdotuksen hylkääminen tapahtui epäsuorasti mielipiteen ilmaisun kautta, kun kokoukseen osallistuja arvioi ehdotusta kriittisesti.

Johtopäätöksenä tutkimuksen tuloksista voidaan siis tiivistäen sanoa, että luovien ideoiden jalostamisvaiheeseen ryhmässä liittyy muutakin keskustelua kuin ehdotusten tuottamiseen ja ideoiden jalostamiseen liittyvää, ja muihinkin vuorovaikutuksen funktioihin liittyvä keskustelu on olennaista ryhmän tehtävän suorittamisen kannalta. Tämä luovan prosessin vaihe on vuorovaikutukseltaan moninaista, eikä kokouksen aikana selkeitä vuorovaikutuksen vaiheita ole havaittavissa, mutta tietyt vuorovaikutuksen funktiot liittyvät toisiinsa. Suoran ehdotusten pyytämisen ohella tiedon jakaminen ja mielipiteen osoittaminen tuottivat ehdotusten antamiseen ja ideoiden jalostamiseen liittyvää keskustelua. Lisäksi yksittäinen idean jalostamiseen liittyvä puheenvuoro synnytti lisää idean jalostamista. Työryhmän työskentelyn ja vuorovaikutuksen ohjaus sekä työryhmän koko (pari vai useampi osallistuja) kannattaa siis valita sen perusteella, millaisia

tuloksia työryhmältä odotetaan luovien ideoiden suhteen. Kun ryhmän halutaan tuottaa määrällisesti paljon ideoita, vuorovaikutusta kannattaa ohjata vahvasti niin, että joku osallistujista aktivoi ideoiden tuottamista. Jalostuneiden, ryhmän vuorovaikutuksen myötä kehittyneiden ideoiden saamiseksi puolestaan kannattaa antaa tilaa ja aikaa moninaiselle vuorovaikutukselle.

6 TUTKIMUKSEN ARVIOINTI

Laadullisen tutkimuksen arviointi tapahtuu kvantitatiivisesta tutkimuksesta poiketen. Tapaustutkimuksen voi katsoa olevan sikäli ainutlaatuista, että ei ole olemassa täysin kahta samanlaista tapausta, joita voitaisiin rinnan vertailla. (HirviJärvi, Remes & Sajavaara 2001, 214.) Tapaustutkimuksen tavoitteena on testata, laajentaa tai täsmentää aiemmin esitettyjä ideoita tai teorioita. Tapaustutkimus voi lähestyä uudenlaisia ilmiöitä ja kehitellä ideoita ja teoreettisia käsityksiä. (Laine, Bamberg & Jokinen 2007,19.) Eskola & Suoranta ovat määritelleet laadullisen tutkimuksen arvioinnin työkaluiksi tutkimuksen uskottavuuden, siirrettävyyden, varmuuden ja vahvistuvuuden. (Eskola & Suoranta 2008, 211-212.)

Uskottavuudella tarkoitetaan sen arvioimista, kuinka omat ennakkokäsitykseni ovat vaikuttaneet tutkimuksen toteuttamiseen ja johtopäätöksiin. (Tynjälä 1991.) Baszanger & Dodier (2012) toteavat, että havainnointi on menetelmä, jossa tutkija vaikuttaa aineiston keruuseen, vaikkei hän osallistuisi havainnoitavaan tilanteeseen. Toisaalta aineiston keruu edellyttää tutkijalta uteliaisuutta ja avoimuutta kohdata ennalta arvaamatonta ja kykyä huomioida se osaksi aineistoa. Se edellyttää pitkäjänteisyyttä kerätä tietoa myös rutiineista. (Lindlof & Taylor 2002, 133.) Taylor & Lindlof (2002, 142) toteavat, että tutkijan samankaltaisuus tutkittavien ihmisten tai tutkijan perehtyneisyys tutkittavaan ilmiöön vaikuttaa siihen, kuinka helppoa havainnoinnin suorittaminen on. Mitä enemmän samankaltaisuutta tutkijan ja tutkittavan ilmiön tai ihmisten välillä on, sitä paremmin tutkija pääsee käsiksi aiheeseen, mikä puolestaan vaikuttaa aineiston laatuun. Näiden tietojen perusteella yrityksen ja sen toiminnan tuntemisesta sekä ennen kokouksia tehtyjen taustahaastattelujen tekemisestä oli tutkimuksen laadun arvioinnin kannalta sekä hyötyä että haittaa. Ennalta tunteminen saattoi ohjata havainnointia, mutta toisaalta auttoi ymmärtämään vuorovaikutustilanteita, eli tutkijana sain helpommin kiinni keskustelun aiheesta.

Aineiston keruuvaiheessa pyrin vähentämään omaa vaikutustani sillä, että kokouksen aineisto tallennettiin videokameran avulla. Tällöin aineiston litterointivaiheessa pystyin palaamaan uudelleen ja uudelleen vuorovaikutuksen yksityiskohtiin ja tarkistamaan sen, miten puheenvuorot sanatarkasti ilmaistiin ja miten puheenvuorot vaihtuivat. Kokouksiin osallistuminen mahdollisti myös sen, että pystyin

huomioimaan vuorovaikutukseen ja puheenvuoroihin liittyvän nonverbaalisen viestinnän. Lisäksi videossa säilyi äänenpainot, ja näillä molemmilla oli vaikutusta muun muassa siihen, oliko jokin ilmaisu tarkoitettu vitsiksi tai kysymykseksi. Sen sijaan analyysivaiheessa tutkijan vaikutus tuloksiin oli olennainen, kun siirryin litteroinnista kategorisointiin ja loin puheenvuorojen funktioita kuvaavia kategorioita aineistolähtöisesti. Vaikka pyrin systemaattisuuteen puheenvuorojen jakamisessa kategorioihin, vaikutti työvaiheeseen aina tutkijan yksilöllinen tulkinta puheenvuoron tehtävästä: mikä minusta oli puheenvuoron keskeinen sanoma. Tässä pyrin tekemään arviointia myös sen avulla, että seurasin aineistosta, millainen oli puheenvuoroa seuraava puheenvuoro, ja mikä oli puheenvuoron ydin sitä seuraavan puheenvuoron perusteella, eli mihin seuraava puhuja tarttui.

Analyysimenetelmän valitseminen vaikutti olennaisesti siihen, millä tarkkuudella tuloksia voi käsitellä. Nyt kategorisointi tehtiin pääsääntöisesti yksittäisten puheenvuorojen perusteella ja sen jälkeinen sisällön analyysi, jossa pyrin muodostamaan puheenvuoropareja tai -ryhmiä, tehtiin keskustelun kokonaisuuksien perusteella. Kategorisointivaiheessa yksittäisissä puheenvuoroissa pidättäytyminen johti siihen, että oli hankalaa arvioida, oliko yksittäinen kommentti ja laajempi käynnissä oleva keskustelu keskeinen kokouksen tavoitteen, ideoiden tuottamisen kannalta ja mihin vuorovaikutuksen funktioon yksittäinen puheenvuoro loppujen lopuksi kuului. Tällaista oli esimerkiksi tilanteissa, joissa kokouksen keskustelu ajautui pohtimaan Dietorelle-nimen käyttöä. Vaikka tässä keskustelussa kysyttiin tietoa ja annettiin tietoa, se ei liittynyt kokouksen tavoitteeseen, luovien ideoiden tuottamiseen, vaan keskustelu niin sanotusti ajautui väärille urille. Tällaista analysointia oli kuitenkin mahdoton tehdä yksittäisen puheenvuoron perusteella, vaan johtopäätöksen tekemiseen olisi tarvittu pidempi keskustelunpätkä.

Siirrettävyydellä tarkoitetaan sen arvioimista, kuinka yksityiskohtaisesti ja olennaisen tunnistaen olen onnistunut kuvaamaan tutkimusaineistoa, niin että löydöksiä voi soveltaa muihinkin tutkimuskohteisiin. (Tynjälä 1991.) Pyrin siis arvioimaan sitä, kuinka hyvin tutkimus on raportin perusteella toistettavissa, eli kuinka uskottava tutkimus ja sen tuottamat tulokset ovat. Tutkimuksen toistettavuuteen pyrin siten, että kuvasin tutkimuksen toteutuksen yksityiskohtaisesti. Toisaalta, laadullisen tapaustutkimuksen ollessa kyseessä aineistoa oli käytössä rajallinen määrä, ja toisen neljän ideointikokouksen analysointi voisi tuottaa erilaisia

tuloksia. Tutkimuksen tuloksia voidaan verrata niihin havainnoituihin kokouksiin, josta kerättiin vain kenttämuistiinpanot. Kenttämuistiinpanojen perusteella kaikista kokouksista hahmottui erilaisia vaiheita. Kun tein varsinaisen neljän kokouksen kategorisoinnin yksittäisten puheenvuorojen perusteella, näiden vaiheiden hahmottaminen oli kuitenkin hankalampaa. Yhteen kenttämuistiinpanojen avulla hahmottamaani vaiheeseen liittyikin hyvin moninaista vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen moniulotteisuutta ei vain ehtinyt hahmottamaan havainnoinnin tehtyjen kenttämuistiinpanojen kirjaamisen ohessa. Toisaalta, kenttämuistiinpanot osoittavat, kuinka poukkoilevaa keskustelu kokouksen aikana oli ja kuinka erilaiset vuorovaikutuksen funktiot nousevat esiin toistuvasti kokouksen eri vaiheissa, eikä selkeää kaarta kokouksen kulussa ole, kun huomioidaan koko kerätty aineisto.

Esimerkiksi kaikki kokoukset alkoivat kenttämuistiinpanojen perusteella jonkinlaisella kokouksen aiheen ja taustojen esittelyllä, myös niissä kahdessa kokouksessa (kokoukset 5 ja 6), joiden aineistoa ei litteroitu vaan aineisto hyödynnetään vain kenttämuistiinpanojen osalta. Tarkempi analyysi kuitenkin osoitti, että jo alkuvaiheessa keskusteluun liittyy funktioiltaan hyvin moninaisia puheenvuoroja eikä esimerkiksi vain tiedon jakamista, joka voisi olla tyypillistä aiheen ja taustojen esittelyä. Niinpä joissain kokouksissa avausvaihe saattaa jäädä hyvin lyhyeksi ja kokouksen tavoitteisiin tai työskentelyn periaatteisiin palataan myöhemmin kokouksen aikana.

Kokouksen yksi kenttämuistiinpanoissa (liite 1) vastaavaa ilmeni kokousten loppupäässä. Kenttämuistiinpanojen perusteella osassa kokouksissa ilmeni selkeä vuorovaikutuksen vaihe, jossa kerrataan vielä, miten tuotettuja ideoita hyödynnetään kokouksen jälkeen tai miten työryhmä tai sen jäsenet jatkavat työskentelyä kokouksen jälkeen. Puheenvuorojen tasolla tehty analyysi kuitenkin osoitti, että tällaisen tiedon jakamisen tai työskentelyn jälkeiseen liittyvän ehdotuksen antamisen lisäksi kokousten loppuun ja tällaisten puheenvuorojen väliin ujuttautui myös muunlaisia puheenvuoroja. Jos aineiston litterointivaiheessa olisi jättänyt huomioimatta kaikki lyhyet ”mmm” ja ”joo” –kommentit, olisi tuloksissa noussut vahvemmin esiin muut vuorovaikutuksen funktiot kuin ymmärryksen osoittamiseen ja samanmielisyyden osoittamiseen liittyvät.

Analyysimenetelmän valinta vaikutti siihen, kuinka hyvin pystyn vastaamaan tutkimuksessa asetettuihin tutkimuskysymyksiin. IPA-menetelmä auttoi tuottamaan alkuun määrällistä tietoa aineistossa yleisesti esiintyvien puheenvuorojen funktioiden löytämiseksi ja ryhmän luovien ideoiden jalostamiseen liittyvän vuorovaikutuksen kuvailemiseksi. Sisällön analyysin avulla pääsin syvemmin sisään vuorovaikutuksen luonteeseen ja analysoimaan vuorovaikutusta keskustelukokonaisuuksittain. Analyysissa olisi ollut mahdollista käyttää suuremmalla painoarvolla sisällön analyysia, jolloin analyysissa olisi voinut muodostua selkeämmin puheenvuorojen muodostamia keskustelukokonaisuuksia ja ideoiden jalostamisen vaiheita.

Varmuudella tai totuudellisuudella tarkoitetaan sitä, kuinka paljon johtopäätökset vastaavat tutkimuskohteen todellista tilaa. (Tynjälä 1991.) Eli kuinka paljon tutkijan rakentamat rekonstruktiot vastaavat alkuperäisiä tutkimuksen asetelmia. Olen pyrkinyt kuvaamaan tutkimusraportissani niitä taustaolettamuksia, joita käytän näkökulmana ryhmän luovuuden tutkimiseen ja millaisen aiemman tutkimustiedon valossa aihetta käsittelen. Koska luovuus on laajasti ja eri tieteenaloilta tutkittu ilmiö, pyrin rajaamaan aihepiirin aiemman tutkimuksen esittelyn puheviestinnän kannalta olennaiseen tietoon. Osa ryhmän luovuutta koskeva aiempi tutkimustieto näki ryhmän luovan prosessin vaiheisiin jaettavissa olevana vuorovaikutuksena. Myös omassa työssäni pyrin tuottamaan tuloksia, joissa esitän kokouksen eri vaiheissa tyypillisiä vuorovaikutuksen funktioita. tällä tutkimuksella ei pystytty kuitenkaan vastaamaan suoraan tähän kysymykseen, mutta pystyin kuitenkin kuvaamaan, millaista vuorovaikutuksen dynamiikka kokouksissa on.

Vahvistettavuudella tarkoitetaan sitä, kuinka tehdyt tulokset saavat tukea toisista tutkimuksista. (Tynjälä 1991.) Tämän tutkimuksen tulokset tuottivat osittain samantyyppistä tietoa ryhmän luovuudesta kuin aiempikin aihepiirin tutkimus, ja toisaalta täsmänsä aikaisempaa tietoa, kun tutkimus keskittyi ideoiden jalostamisen vaiheeseen, josta ryhmän vuorovaikutuksena on vähän tutkittua tietoa. Tutkimuksen uuden tiedon luonteeseen vaikutti keskeisesti aineiston keruu- ja analysointimenetelmät.

7 PÄÄTÄNTÖ

Vaikka ryhmän luovuutta on tutkittu jo usean vuosikymmenen ajan ja useasta eri näkökulmasta ja eri tieteenalojen painotuksista katsoen, aihepiiristä löytyy edelleen tutkittavaa. Uusi luovuuden tutkimustieto antaisi vastauksia tämän vuosikymmenen käytäntöihin ja arvoihin, jotka esimerkiksi työelämän vuorovaikutustilanteissa vaikuttavat. Teknologian kehittyminen vaikuttaa olennaisesti myös ideointikokousten järjestämismahdollisuuksiin, ja mielenkiintoista olisi tutkia, mitä mahdollisuuksia tai rajoituksia teknologia tuo myös luovaan ryhmän prosessiin. Aiemman tutkimustiedon perusteella kaikkien ryhmän jäsenten ehdotusten käsittely yhdessä vaikutti siihen, kuinka paljon ehdotuksia ryhmä loppujen lopuksi tuotti. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella tiedon jakaminen ja mielipiteiden ilmaisu synnyttivät ehdotuksia ja ideoiden jalostaminen lisää ideoiden jalostamista. Niinpä olisi kiinnostavaa tutkia, miten näiden luovaan prosessiin liittyviä elementtejä voitaisiin hyödyntää teknologiavälitteisessä vuorovaikutuksessa niin, että luovien ideoiden tuottaminen olisi mahdollisimman tuottavaa. Teknologiavälitteisyys kun antaa esimerkiksi mahdollisuuksia kerätä helposti mielipiteitä, tietoa ja ehdotuksia työryhmän jäseniltä eron muusta vuorovaikutuksesta esimerkiksi pyytämällä kokoukseen osallistujia kirjaamaan niitä teknologiavälitteisesti vaikkapa vain puheenjohtajalle.

Ryhmän luovuutta voidaan tutkia tulevaisuudessa myös tarkasti aikaan liittyvänä ilmiönä. Työelämässä arvostettavia kilpailutekijöitä ovat luovuus ja tuottavuus, ja ne sopivat mittareiksi niin yksilön osaamista kuin vaikkapa palvelun laatua arvioiviksi tekijöiksi. Näin ollen ryhmän luovaa prosessia voitaisiin tutkia tätä tutkimusta tarkemmin tuottavuuden näkökulmasta. Tällöin vaikkapa kvantitatiivisella tutkimuksella voitaisiin selvittää laaja-alaisesti ja kausaalisuhteena, millaiset vuorovaikutuksen funktiot vaikuttavat lisäävästi luovien ehdotusten määrään ja niiden jalostamiseen, jotka molemmat ovat luovan prosessin tuottavuuden laatua arvioivia tekijöitä.

Analyysin puute laajasta puheenvuorojen muodostamisen keskusteluaiheiden analyysistä voidaan nähdä myös jatkotutkimuksen mahdollisuutena. Tällöin on mahdollisuus tuottaa vielä kuvailevampaa tietoa vuorovaikutuksen vaiheittaisesta etenemisestä puheenvuorojen aiheidenkin perusteella, ei vain funktioiden

näkökulmasta. Tämä tutkimus ei antanut suoraa vastausta siihen, millaisiin vaiheisiin ideointikokous on jaettavissa puheenvuorojen funktioiden perusteella, vaikka ideointia on aiemmissa tutkimuksissa kuvattu vaiheittaisena prosessina.

Vaiheittaisuuden havaitseminen voisi vaatia laajempaa aineistoa ja kvalitatiivista tutkimusotetta. Tällöin päästäisiin kuvaamaan nykyistä tutkimustietoa tarkemmalla tasolla, millaista on juuri ideoiden jalostamiseen liittyvä vuorovaikutuksen vaiheittaisuus.

Tämä Pro gradu –työ oli luonteeltaan laadullinen tapaustutkimus, eikä tulosten tavoitteena ollut yleistäminen. Aina voidaan kuitenkin pohtia sitä, mihin käytännön tilanteeseen uutta tietoa voidaan soveltaa. Tutkielman johtopäätösten avulla voidaan tuottaa jonkinlaisia ohjeita siihen, miten esimerkiksi kokouksen puheenjohtaja voi koordinoida vuorovaikutusta ideoiden jalostamiskokouksissa, jotta kokouksen osallistujat pystyisivät keskittymään ryhmälle asetettuun tehtävään, luovien ideoiden tuottamiseen. Tutkimus tuotti myös tietoa siitä, mikä kaikki vuorovaikutus on tyypillistä tällaisissa kokouksissa, ja millaiselle vuorovaikutukselle siis kannattaa kokouksessa antaa tilaa.

KIRJALLISUUS

Aiqin Z. & Guanming H. 2011. Research on knowledge transfer in group creative process. 2nd International Conference on Artificial Intelligence, Management Science and Electronic Commerce, Aug. 2011, 570-573.

Aragon C.R. & Williams A. 2011. Collaborative creativity: A complex systems model with distributed affect. 29th Annual CHI Conference on Human Factors in Computing Systems. Vancouver. 7.-12.5.2011.

Arrow H., McGrath J. E. & Berdahl J. L. 2000. Small groups as complex systems – formation, coordination. California: Sage Publications.

Baruah J. & Paulus P. B. 2011. Category assignment and relatedness in the group ideation process. *Journal of Experimental Social Psychology* 47, 1070–1077.

Baszanger I. & Dodier N. 2012. Ethnography. Relating the part to the whole. Teoksessa Hollingshead A. B. & Poole M. S. (toim.) *Research Methods for studying groups and teams*. New York: Routledge, 9-30.

Bechtoldt M. N., De Dreu C. K. W., Nijstad B. A. & Choi H.-S. 2010. Motivated Information Processing, Social Tuning, and Group Creativity. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol. 99 (4), 622-637.

Belasen A. T. 2002. *Making Connections – Integrating theory and Practice in Management Education and Development*. Denver: Academy of Management, Management Education and Development.

Bolinger, A. R., Bonner, B. L. & Okhuys, G. A. 2009. Sticking together: The Glue Role and Group Creativity. Teoksessa Mannix E. A., Neale M. A., Goncalo J. A. (toim.) *Creativity in Groups. Research on Managing Groups and Teams*. Vol 12. Bingley: Emerald Group Publishing, 267-289.

Cohn N. W. & Smith S. M. 2010. Collaborative Fixation: Effect of Others' Ideas on Brainstorming. *Applied Cognitive Psychology* 25, 359-371.

Cropley D. & Cropley A. 2010. Functional Creativity: “Products” and the Generation of Effective Novelty. Teoksessa Kaufman J. C. (toim.) The Cambridge Handbook of Creativity. New York: The Cambridge University Press, 301-320.

De Dreu, D.S. & Rosso B.T. 2009. Toward a Theory of Rapid Creativity in Teams. Teoksessa Mannix E. A., Neale M. A., Goncalo J. A. (toim.) Creativity in Groups. Research on Managing Groups and Teams. Vol 12. Bingley: Emerald Group Publishing, 195-228.

Drath W. H. & Paulus C. J. 1994. Making Common Sense: Leadership as Meaning-Making in a Community of Practice. Greensboro, NC: Center for Creative Leadership.

Eskola J. & Suoranta J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.

Gray D. E. 2004. Doing Research in the Real World. London: Sage Publications.

Griffin E. 2009. A First Look at Communication Theory. 7th ed. New York: McGraw-Hill.

Hargadon A. B. & Bechky B. A. 2006. When Collections of Creatives Become Creative Collectives: A Field Study of Problem Solving at Work. Organization Science Vol 15, 4, 484-500.

Hewes D. E. & Poole M. S. 2004. The Analysis of Group Interaction Process. Teoksessa Silverman D. (toim.) Qualitative Research. Theory, Method & Practice. 2nd ed. California: Sage Publications, 359-384.

Hirsijärvi S, Remes P. & Sajavaara P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hollingshead A. B., Wittenbaum G. M., Paulus P. B., Hirokawa R. Y., Ancona D. G., Peterson R. S. Jehn K. A. & Yoon K. 2005. A Look at Groups From the Functional Perspective. Teoksessa Poole, M. S. & Hollingshead, A. B. (toim.) Theories of Small Groups. Interdisciplinary Perspectives. California: Sage Publications, 21-63.

Isaacs W. 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Uraauurtava lähestyminen liike-elämän viestintään. Kauppakaari: Jyväskylä.

- Jarboe S. 1999. Group Communication & Creativity Process. Teoksessa Frey L. R. (toim.) The Handbook of Group Communication theory & Research. California: Sage Publications.
- Keyton, J. 2003. Observing group interaction. Teoksessa Hirokawa, R. Y., Cathcart R., Samovar L., & Henman L. (toim.) Small group communication: Theory and practice (An anthology) . 8th ed. Belmont, CA: Wadsworth, 256-266.
- Laine M., Bamberg J. & Jokinen P. 2007. Teoksessa Laine M., Bamberg J. & Jokinen P. (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Yliopistokustannus, 9-21.
- Leinonen K. 2007. Luovien ryhmässä. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Pro gradu –tutkielma.
- Lindlof T. R. & Taylor B. C. 2002. Qualitative Communication Research Methods. 2nd ed. California: Sage Publications.
- Littlejohn S. W. 1996. Theories of Human Communication. 5th ed. California: Wadsworth Publishing company.
- Littlejohn S. W. 2002 Theories of Human Communication. 7th ed. Belmont: Thomson Learning.
- Madjar N. 2005. The Contributions of Different Groups of Individuals to Employees' creativity. Advances in Developing Human Resources No 7, 182-206.
- Ohly S., Kaše R. & Skerlavaj M. 2010. Networks for Generating and Validating Ideas: The social Side of Creativity. Innovation: Management, Policy, Practice Vol 12 (1), 41-52.
- Parjanen, S. 2012. Mahdollisuuksien luominen kollektiiviselle luovuudelle. Brokerointi käytäntölähtöisessä innovoinnissa. Lappeenranta: Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Väitöskirja.
- Puro U & Matikainen J. 2000. Dialogi – yhdessä ajattelemisen taito. Työväen sivistysliitto TSL ry.
- Rietzschel, E. F., De Dreu C. K. W. & Nijstad B. A. 2009. What Are We Talking About When We Talk About Creativity? Group Creativity as Multifaceted,

Multistage Phenomenon. Teoksessa Mannix, E. A., Neale, M. A. & Goncalo, J. A. (toim.) Creativity in groups. UK: Emerald Group Publishing, 1-29.

Sanoma Magazines yritysesittely. [viitattu 22.2.2013] Saatavilla [www-muodossa http://www.sanomamagazines.fi/yritysinfo/](http://www.sanomamagazines.fi/yritysinfo/)

Scott T.J., Kuksenok K., Perry D., Brooks M., Anicello O. & Aragon C. 2012. Adapting grounded theory to construct a taxonomy of affect in collaborative online chat. 30th ACM International Conference on design of Communication. University of Washington. 3.-5.10.2012.

Salazar A. J. 2002. Self-organizing and complexity perspectives of group creativity. Implications for Group Communication. Teoksessa Frey, L. R. (toim.) New Directions in group communication. Thousand Oaks: Sage, 179-199.

Sawyer R. K. 2003. Group Creativity. Music, Theatre, Collaboration. Mahwah: Lawrence Erlbaum associates.

Sawyer R. K. & DeZutter S. 2009. Distributed Creativity: How Collective Creations Emerge From Collaboration. Psychology of Aesthetics, Creativity and the Arts. American Psychological Association Vol. 3 (2), 81-92.

Searle, R. H. 2004. Creativity and innovation in teams. Teoksessa Miell D. & Littleton K. (toim.) Collaborative creativity: Contemporary perspectives. London: Free Association Books, 175-188.

Sonnenburg S. 2004. Creativity in Communication: A Theoretical Framework for Collaborative Product Creation. Creativity and Innovation Management Vol. 13 (4) 254-262. Institute for the Theory, and Berlin University of the Arts.

Sternberg R. J., Kaufman J. C. & Pretz J. E. 2002. The Creativity Conundrum. New York: Psychology Press.

Sundholm, H., Artman, H. & Ramberg, R. 2004. Backdoor Creativity: Collaborative Creativity in Technology Supported Teams. Teoksessa Darses, F., Dieng, R., Simone, C., & Zacklad, M. (toim.) Cooperative systems design: Scenario-based design of collaborative systems. Amsterdam: IOS press, 99-114.

http://people.dsv.su.se/~hillevi/publications/COOP2004_Sundholm_et_al.pdf

Viitattu 5.3.2013.

Sunwolf. 2002. Getting group aha Provoking Creative Process in task groups.

Teoksessa Frey, L. R. New Directions in group communication. Thousand Oaks: Sage, 203-217.

Taggar S. 2002. Individual creativity and group Ability to Utilize Individual Creative Resources: A Multilevel Model. Academy of Management Journal 45(2), 315-330.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. painos. Tammi: Helsinki.

Tynjälä P. 1991. Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien luotettavuudesta. Kasvatus 22 (5-6), 387-398.

Valkonen T. & Laapotti T. 2011. Katsaus ryhmän vuorovaikutuksen analysointimenetelmiin. Julkaisussa Valo M., Sivunen A. & Laaksonen V. (toim.) Puheviestinnän vuosikirja. Jyväskylä: Prologos, 44-73.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37223/Nieminen_P%C3%B6rh%C3%B6l%C3%A4.pdf?sequence=1> viitattu 5.3.2013

Valkonen T. & Mikkola L. 2000. Miten analysoida tehtäväkeskeisen ryhmän vuorovaikutusta? Teoksessa Valo, M. (toim.) Nykytietoa puheviestinnän opetuksesta. Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitoksen julkaisuja 20, 86-108.

Waldeck J. H., Shepard C. A., Teitelbaum J., Farrar W. J. & Seibold D. R. 2002. New Directions for Functional, Symbolic Convergence, Structuration, and Bona Fide Group Perspectives of Group Communication. Teoksessa Frey L. R. (toim.) New directions in group communication . Thousand Oaks: Sage Publications, 3-25

Weick K. E. & Roberts K. H. 1993. Collective mind in Organizations: heedful interrelating on flight decks. Administrative Science Quarterly, 38, 357-81. Johnson Graduate School of Management, Cornell University.

West M. A. 1997. Developing creativity in organizations. Leicester: British psychological Society.

Woodman R. W., Sawyer J. E. & Griffin R. W. 1993. Toward a Theory of Organizational Creativity. *Academy of Management Review* Vol 18 (2), 293-32.

LIITE 1

Kenttämuistiinpanot kokouksen 1 havainnoinnista

Kokous 1, 17.10.2012

kokouksen aihe: Ruokatabletin sisällön suunnittelu, tavoitteena ratkaisuvaihtoehtojen tuottaminen

kaksi osallistujaa, tuottajia

Kokouspöydällä on mukaan otettuja aikakauslehtiä, joissa toteutetuista ruokajutuista haetaan sisältöideoita

Kokouksen pj (puheenjohtaja) on ottanut mukaansa muistilistan valmiiksi aihepiiristä tuotetuista ideoista.

- paljon ideoiden tuottamista, mutta taustalla myös jo paljon valmiita alkuideoita
- ideoiden arviointia, jatkojalostamista, niiden hylkäämistä ja uudeksi kehittämistä
- osallistujien erilaiset roolit: toinen vahvempi ideoiden tuottaja, toinen arvioija
- näkyvä prosessin ennaltasuunnitelmattomuus, tapaamisella ei tarkkaa agenda

Puheenjohtaja (pj) ja asiantuntija (as) käyvät läpi valmiiksi tuotettuja ideoita ja pj kertoo erään päätoimittajan suhtautumisesta ideoihin.

AS tuottaa lisää ideoita, millä teemalla tablettia voitaisiin lähteä rakentamaan.

PJ keskittyy arvioimaan AS:n tuottamia ideoita.

AS pyytää pj:tä täsmentämään esim. aihepiiristä meneillään olevaa pilottiversiota ja kuvailemaan julkaisun teknistä toteutusta.

AS tuottaa edelleen ideoita, PJ arvioi, hylkää ja innostuu joistain.

AS tuottaa ideoita lisää, PJ tarttuu niihin, täsmentää, sanottaa toisin.

AS kysyy, mikä on PJ:n mielestä hyvä idea. Ei sovita mitään, vaikka PJ listaa suosikkinsa.

Keskustellaan jälkiruokaideasta. Makustellaan erilaisia sanallisia ilmaisuja.

PJ arvioi, että ideat ovat liian helppoja.

AS ehdottaa, että kirjataan ylös.

Katsotaan edelleen toteutettuja ruokajuttuja lehdistä. O toteaa, että moni niistä sopisi yhteen listatuista ideoista, vartissa valmista.

AS pyytää pj:tä käymään läpi, mitä ideoita on listattuna.

AS ehdottaa jatkojalostettavaksi yhtä ideaa.

PJ miettii, missä tilanteessa ruokatablettia luettaisiin.

AS yhtyy ja miettii, missä tilanteessa lukija tarttuu julkaisuun.

Keskustelu jatkuu kahden idean pohjalta. Selailaan lehtiä, millaisia ruokajutut ovat esimerkkilehdissä ja miten niissä ruokia on paketoitu yhteen. Lopulta päädytään kahteen ruokatabletin teemaan.

LIITE 2

Kokousten puheenvuorojen funktioiden esiintyminen peräkkäin tai yhdessä

		Peräkkäin ilmenevät kokouksen funktiot										
		kokouksen alku		kokouksen keskivaihe		kokouksen loppu						
kahdenvälinen kokous	kokous 1	Tiedon jakaminen	Ymmärryksen osoitus	Ehdotuksen antaminen	Ymmärryksen osoitus	Tiedon jakaminen	Ymmärryksen osoitus					
		Mielipiteen ilmaisu	Ymmärryksen osoitus	Mielipiteen ilmaisu	Ymmärryksen osoitus	Mielipiteen ilmaisu	Ymmärryksen osoitus					
		Tiedon jakaminen	Myötämielisyyden osoittaminen	Ehdotuksen antaminen	Ehdotuksen antaminen	Ehdotuksen antaminen	Ehdotuksen antaminen					
		Mielipiteen ilmaisu	Myötämielisyyden osoittaminen	Ehdotusten tuottamisen aktivointi	Tiedon jakaminen	Mielipiteen ilmaisu	Myötämielisyyden osoittaminen					
		Ehdotuksen antaminen	Ymmärryksen osoitus	Ehdotusten tuottamisen aktivointi	Mielipiteen ilmaisu	Tehtävään liittymätön keskustelu	Tehtävään liittymätön keskustelu					
				Mielipiteen ilmaisu	Mielipiteen ilmaisu	Mielipiteen ilmaisu	Mielipiteen ilmaisu					
				Ehdotusten antaminen	Mielipiteen ilmaisu	Ehdotuksen antaminen	Myötämielisyyden osoittaminen					
	kokous 2	kokouksen alku		kokouksen keskivaihe		kokouksen loppu						
		Mielipiteen ilmaisu	Ymmärryksen osoitus	Mielipiteen ilmaisu	Ymmärryksen osoitus	Ehdotuksen antaminen	Idean jalostaminen					
		Tiedon jakaminen	Ymmärryksen osoitus	Tiedon jakaminen	Ymmärryksen osoitus	Ehdotuksen antaminen	Myötämielisyyden osoittaminen					
		Ehdotuksen antaminen	Myötämielisyyden osoittaminen	Idean jalostaminen	Ymmärryksen osoitus	Ehdotuksen antaminen	Ymmärryksen osoitus					
		Ehdotuksen antaminen	Mielipiteen ilmaisu	Ehdotuksen antaminen	Mielipiteen ilmaisu	Ehdotuksen antaminen	Mielipiteen ilmaisu					
		Ehdotusten tuottamisen aktivointi	Tiedon jakaminen	Ehdotusten tuottamisen aktivointi	Tiedon jakaminen	Ehdotusten tuottamisen aktivointi	Tiedon jakaminen					
useita osallistujia kokouksessa	kokous 3	kokouksen alku		kokouksen keskivaihe		kokouksen loppu						
		Ehdotusten tuottamisen aktivointi	Mielipiteen ilmaisu	Myötämielisyyden osoittaminen	Tiedon jakaminen	Ehdotusten tuottamisen aktivointi	Ymmärryksen osoitus	Ehdotuksen antaminen	Idean jalostaminen	Myötämielisyyden osoittaminen		
		Tiedon jakaminen	Ehdotusten tuottamisen aktivointi	Ymmärryksen osoitus	Tiedon jakaminen	Idean jalostaminen	Ymmärryksen osoitus	Ehdotuksen antaminen	Idean jalostaminen	Ymmärryksen osoitus		
		Mielipiteen ilmaisu	Idean jalostaminen	Ymmärryksen osoitus	Ehdotuksen antaminen	Mielipiteen ilmaisu	Ymmärryksen osoitus	Mielipiteen ilmaisu	Tiedon jakaminen	Ehdotuksen antaminen		
		Tiedon jakaminen	Ehdotuksen antaminen	Myötämielisyyden osoittaminen	Ehdotusten tuottamisen aktivointi	Mielipiteen ilmaisu	Ymmärryksen osoitus	Ehdotuksen antaminen	Mielipiteen ilmaisu	Ymmärryksen osoitus		
		kokouksen alku		kokouksen keskivaihe		kokouksen loppu						
		Ehdotusten tuottamisen aktivointi	Ehdotuksen antaminen	Idean jalostaminen	Ehdotuksen antaminen	Idean jalostaminen	Mielipiteen ilmaisu	Ehdotuksen antaminen	Mielipiteen ilmaisu			
	Ehdotuksen antaminen	Mielipiteen ilmaisu	Myötämielisyyden osoittaminen	Ehdotusten tuottamisen aktivointi	Ehdotuksen antaminen	Idean jalostaminen	Tiedon jakaminen	Mielipiteen ilmaisu				
	kokous 4	Ehdotusten tuottamisen aktivointi	Idean jalostaminen	Idean jalostaminen								
			yhdessä ilmenevät kokouksen funktiot									